

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΜΑΡΙΕΤΤΑ ΜΙΝΩΤΟΥ

ΙΟΝΙΟΣ

ΑΝΘΡΩΠΟΛΟΓΙΑ

ΑΡΙΘΜ. 72-73-74
ΕΤΟΣ 701-1953

ΤΟ ΤΕΥΧΟΣ ΔΡΑΧ. 7 ΛΟΗΝΑΙ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΝΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ ΚΑΙ ΜΟΥΣΕΙΟΝ

ΣΥΛΛΟΓΗ Π. ΠΑΤΡΙΚΙΟΥ

Α1 23.41 φ2.0029

ΙΟΝΙΟΣ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ

ΣΕΛΙΔΕΣ ΖΑΚΥΝΘΙΝΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

ΜΑΡΙΕΤΤΑΣ ΜΙΝΩΤΟΥ

ΤΟ ΡΕΜΠΕΛΙΟ ΤΩΝ ΠΟΠΟΛΑΡΩΝ

(Η ΠΡΩΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΠΟΥΓΙΝΕ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ)

Για να νιώσει κανείς ολόκληρα τη σημασία της κοινωνικής αυτής επανάστασης, που πήρε τὸνομα **Ρεμπελιὸ τῶν Ποπολάρων**, πρέπει να εἰπωθοῦν μερικὰ γὰρ τὴν ἀτμόσφαιρα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης μέσα στὴν ὁποία δημιουργήθηκε. Γιατὶ γι αὐτὸ ἀκριβῶς ἀξίζει πιότερο νὰ σημειωθεῖ. Ἡ πίεση, ἡ ἀφόρητη ὑποδούλωση τοῦ λαοῦ ἀπὸ τὴν ἀριστοκρατία, ἔφερε κι ἄλλες μικρὲς καὶ μᾶλλον ἀσήμαντες ἐξεγέρσεις στὰ Ἐφτάνησα. Ἔτσι π.χ. στὴν Κέρκυρα στὰ 1611, οἱ χωρικοὶ ἀρνιόνταν νὰ πληρώνουν στοὺς ἄρχοντες καὶ ἰδιοχτῆτες τῶν χτημάτων τὰ σύμφωνα μὲ τὸ νόμο προεπούμενα, ἂν μπορεῖ νὰ λεχθεῖ νόμος οἱ καταθλιπτικὲς συμφωνίες καὶ τὰ ὑπέρογκα ποσὰ ποὺ πλήρωναν στοὺς ἄρχοντες χτηματίες γὰρ τὰ κρασιά, τὰ λάδια, τὶς σταφίδες. Δανείζονταν γὰρ νὰ τὰ ξεπληρώσουν ἢ σάπιζαν ἐπ' ἀόριστο στὴ φυλακὴ. Ἄλλὰ ἦταν μιὰ μονωμένη στάση τοῦ χωρικοῦ στοιχείου, ποὺ καταπνίγηκε σύντομα ἀπὸ τὴν αὐστηρὴ ἐπιβολὴ τῆς Ἐνετικῆς ἐξουσίας.

Τὸ **Ρεμπελιὸ τῶν Ποπολάρων** ὅμως στὴ Ζάκυνθο ἦταν ἄλλο πράγμα. Ὁ λαὸς κυριάρχησε γὰρ καιρὸ, ἐπιβλήθηκε καὶ τρομοκράτησε τοὺς ἄρχοντες.

*
*
*

Χρόνια 1628. Μέσα στὴ βράση τῆς ἀριστοκρατικῆς φαυλοκρατίας. Οἱ ἄρχοντες μοιάζανε τότες μὲ τὰ χαϊδεμένα παιδιὰ ποὺ κακομαθαίνουν ἀπὸ τὶς πολλὲς τρυφερότητες. Καὶ αὐτοὶ μαλθάκωναν ἀπὸ τὰ προνόμια, ποὺ πλουσιοπάροχα τοὺς παρείχεν ἡ κυβερνήτρα Βενετία. Αὐτὴ κιόλας χάλασε τὴν ἀριστοκρατία τῶν Ἐφτάνησων ὅπως δὰ καὶ τὴ δικὴ τῆς, ποὺ στάθηκεν ἀργότερα ἡ καταστροφὴ τοῦ μεγαλείου τῆς. Καὶ ἄθελά της μάλιστα, ἢ καλύτερα ἀσκεφτά, γὰρ ἀποδοῦσε νὰ ὑπάρχει κάποια προνόμηση, κάποιο φρένο. Ἀριστοκρατικὸ πολίτευμα, περιορισμὸς τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων μόνο στοὺς λιμπροντορίστες. Ἡ Γερουσία ἀπαγόρευε τὴν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

“ΙΟΝΙΟΥ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑΣ,,

*Ετησία Δραχ. 50
*Εξάμηνος 25
*Ετησία ἐξωτερικοῦ δολλάρια 2

ΔΙΕΥΘΥΝΤΡΙΑ: ΜΑΡ. ΜΙΝΩΤΟΥ

*Εμβάσματα, συνεργασία καὶ ὅ,τι ἄλλο σχετικὸ μὲ τὸ περιοδικὸ στέλνονται στὴ διεύθυνσι:

Καν *Μαριέτταν Μινώτου*
Δερigny 49 - Ἀθῆναι

Διαφημίσεις: *Ὀλόκληρος σελὶς ἐξωφύλλου δραχ. 350
 *Ἡμίσεια 200

Si prega di prendere nota che l' indirizzo dell' «Antologia Ionica» e della sua direttrice Signora Marietta Minotto è via Derigny 49. Atene.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Τὸ Ρεμπελιὸ τῶν Ποπολάρων.—Ἡ πρώτη κοινωνικὴ ἐπανάσταση ποῦγινε στὴν Ἑλλάδα *Μαριέττας Μινώτου*

Ποιήματα

Τ' ἄστρα	<i>Αἰμιλίας Στ. Δάφνη</i>
Λησμονημένοι σῆροι	† <i>Δημ. Φοαγκοπούλου</i>
Τὸ τελευταῖο βουκολικὸ	<i>Τέλλον Ἄγρα</i>
Σῦρε τὴ Βάρκα (Χάινε)	<i>Μετάφρ. Θ. Βορέα</i>
Στὸν Ἀγοίπλα (*Ὁρ. Φλάκκου)	<i>Μετάφρ. Γερ. Σπαταλά</i>
*Ἐσπερινὸς	<i>Θεοδ. Σῦδη</i>
Ραμπιντράναθ Ταγὸρ	<i>μετάφρ. Α. Σνιαδαρέση</i>
Μονόστιχα	<i>Μιχ. Γ. Πετρίδη</i>
Ricordo di Drisco	<i>Theodoros Briscos</i>
Μελέτες. —Τὸ Βυζαντινὸ θέατρο	<i>Μ. Βάλσα</i>
Ἡμέρια ἐν Ζακύνθῳ	<i>Α. Χ. Ζώνη</i>
*Ἱστορικὰ Σημειώματα Ζακύνθου ἀπὸ τὰ Βενετικὰ ἀρχεῖα	<i>Κ. Καιροφύλα</i>
Τὰ πρῶτα ἔτη τοῦ ἐν Κερκύρα θεάτρου	<i>Ν. Δάσκαρη</i>

Ζακυνθινοὶ Θρύλοι.—Ὁ Μάης, ὁ γιὸς τοῦ ἡλίου καὶ τῆς Τριανταφυλλιάς *Μαριέττας Μινώτου*
Bibliographie Ioniennε *Α. Παπαγιαννοπούλου*
*Ἡ Βιβλιογραφία τῆς Νεοελ. λογοτεχνίας *Ι. Συκουερῆ*

Πνευματικὴ Ζωή: «Τὸ νέο ὑπαίθριον θέατρο».—«Ὁ Διθύραμβος τοῦ Ρόδου».—Ἡ κινηματογράφηση τοῦ «Κακοῦ Δρόμου».—Τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο.—Ἀπὸ τὸν Σπύρο Μινῶτο.

Διάφορα: Μυρτιάτισσα.—Δεμπέγκ.—Ρουσέλ.—Ἀλέξ. Πάλλης.—Διαλέξεις Ἰταλικῆ Ἰνστιτούτου.—Θάνατος Καβάφη καὶ κοντιέσσας Νοάγι.
Νέα βιβλία.—Βιβλιοκρισίες.—Ἐφημερίδες καὶ Περιοδικά.

Στ' ἄλλο φύλλο: «Πρωτότυπα» κ. Ἀλεξ. Πάλλη.—«Δύο ἀνέκδοτοι ἐπιστολαὶ τοῦ Οὐγού Φωσκόλου» τοῦ κ. Γ. Ζώρα, καθ. παν. τῆς Ρώμης.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ *Δικηγόρος ἀσκηθεὶς παρὰ τῷ κ. Ἄν. Μάτσει. Σόλωνος 99.—Ἀθῆναι.—Δερigny 49.*

*Ἐτοιμο γιὰ τύπωμα **ΜΑΡΙΕΤΤΑΣ ΜΙΝΩΤΟΥ**
ΛΕΟΠΑΡΝΤΙ
«Ὁ Ποιητὴς τοῦ Ἔρωτα καὶ τοῦ Θανάτου»

ἐπέμβαση ποπολάρου σ' ὅ,τι ἔκανε τὸ Συμβούλιο τῆς Κοινότητος. Οἱ ἄρχοντες, ἀπὸ τᾶλλο μέρος, κάνανε κακὴ χρῆση τῶν δικαιωμάτων τους. Γιὰ νὰ πάρει μιὰν ἰδέα ὁ ἀναγνώστης παίρνομε ἓνα ἐπεισόδιο ποὺ συνέβηκε παλαιότερα, ἓνα αἰῶνα καὶ πλέον, ποὺ περιπλέχτηκε καὶ κράτησε χρόνια ὀλάκαιρα ἀπὸ τὰ τέλη τοῦ 15ου μέχρι τὶς ἀρχὲς τοῦ 16ου αἰῶνα.

Ἡ Ζάκυνθο τότες ἦταν ὅλο ἐρείπια μὲ ἐλάχιστο πληθυσμό. Οἱ Βενετσιάνοι σκέφτηκαν πὼς γιὰ νὰ λάβει τὸ νησί νέα ζωὴ ἔπρεπε ν' ἀυξήσῃ ὁ πληθυσμὸς τοῦ προσελκύνοντας σ' αὐτὸ πληθυσμούς ἀπὸ ξένα μέρη. Καὶ τὸ κατώρθωσαν τάζοντας νὰ χαρίσουν γαῖες σὲ κείνον ποὺ θάρχόταν νὰ τὶς καλλιεργήσει. Ἡ ἐλπίδα αὕτη τράβηξε πολλοὺς ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ τὴν Ἰταλίαν ἀκόμη.

Πῆγε καὶ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα ἡ οἰκογένεια τῶν Θεοδοσίων, ἡ ὁποία πῆρε ἀπὸ τὴ Βενετσιάνικη ἀρχὴ γαῖες στὸ χωριὸ Βολίμες. Ἄλλὰ κακὴ σύμπτωση! Ὁ ἄρχοντας Μεγαδούκας, ποὺ εἶχε πολεμήσει γιὰ τὴ Βενετιὰ καὶ εἶχεν ἀποκτήσει γιὰ τὶς στρατιωτικὲς του ὑπηρεσίες προνόμια πολλὰ ἀπὸ τὴ θαλασσοκράτειρα, νοσιμεύτηκε τὰ χτήματα τῶν Θεοδοσίων. Ὁ Προβλεφτὴς δὲν τόλμησε νὰ τὸν δυσαρρροστήσει κι ὅταν ἦλθεν ἡ ὥρα νὰ λύσουν τὴ διαφορὰ οἱ δυὸ ἀντίδικοι ἔρριξε τὸ δίκιο στὸν Μεγαδούκα. Τότες ἓνας ἀπὸ τὴν οἰκογένεια τῶν Θεοδοσίων πῆγε στὴ Βενετιὰ μὲ τὴν πεποίθησι πὼς θὰ βρεῖ τὸ δίκιο του. Ἄλλὰ κόντεψε ἐκεῖ νὰ τὸν σκοτώσουν. Οἱ μπράβοι τοῦ ἀφέντη στὴ Βενετιὰ τὸν ἀπειλοῦσαν σὲ κάθε βῆμα γιὰ νὰ πάψει νὰ ζητεῖ τὸ δίκιο του. Νὰ τι γράφει στὸν ἀδελφὸ του ἀπὸ κεῖ στὶς πέντε τοῦ Ὀκτώβρη 1515:

«Δίδω σας πάρτε πὼς ἀβρίσκομαι καλὰ μὰ τρώγω τὸ ψωμὶ καὶ τὸ νερὸ μὲ τὸ ζῦγι, διὰ τὸ θηρίον τὸ ἀνήμερο σινιὸρ τσελεντίσιμο Εὐγένιο Μεγαδούκα, ὅπου περπατεῖ μὲ τόσην φαντασίαν μὲ ἀνθρώπους δέκα καὶ μὲ δύο τρουμπέταις. Ἐπῆγα καὶ ἔκαμα τὴν ἰσάντζιαν εἰς τὸν ὑψηλότατον πρέτζιπε πὼς νὰ μὲ φυλάξει ἀπὸ αὐτὸ τὸ θηρίον μὲ τὸν ἀβογαδόρο μου καὶ ἐκεῖ τανε καὶ ὁ Μεγαδούκας παρὼ καὶ τοῦ ἐκουμέτεραν ἓνα πενάλε δουκάτα δέκα πέντε χιλιάδες, εἶτε πάθω νᾶνε ὑποκείμενος ἐστετάρισε κάουζα μὲ τέσσερους ἀβογαδόρους νὰ κόψη τὴν μένα, μὰ τὸ ἐκλαμπρότατο καὶ ἐξοχώτατο σενάτο ἰστικάρει ἔτζι ἐμίλησε ὁ σινιὸρ Μεγαδούκας καὶ εἶπε, «πρέτζιπε, καὶ ἀφεντάδες τζελεντίσιμοι, πάρατ' εἶνε νὰ σκοτωθῶ, ἢ νὰ πνιγῶ σὲ κανένα αὐλάκι, ἢ νὰ πεδίρω ἐγὼ διὰ τὸν βιλάνο»...

... Εἶμαι σ' ἔγνοια νὰ μὴ μὲ φονέψουν οἱ ἀνθρωποι τοῦ Μεγαδούκα.

Ἐγὼ μὰ τὴν κρίσιν ὅπου ὁ Θεὸς θενά μὲ κολῆν ὑπερμαχῶ διὰ τὴν πατριδα μας ὅσο ποὺ δύναμαι... Ἐκαμα συνεβασμὸ μὲ δαύτονε, μὰ δὲν ἤξερω ἂν σταθῇ παρακαλεῖτε νὰ τοῦ κόψη τὴν ζαῆν του ὁ Θεός, καὶ ἐτότες καλὰ στέκομε...».

Γιὰ τοὺς ἄρχοντες λοιπὸν δὲν ἴσχυαν οἱ νόμοι, οὔτε ὑπῆρχε δικαιοσύνη. Ἐνοχοποιοῦντο γιὰ ἐγκλήματα: Ἔμεναν ἀτιμώρητοι. Καὶ γνωστοὶ κακοῦργοι ἀκόμα παίρνανε τὸ χρῖσμα τῆς ἀθωώ-

τητας ἅμα ἄγγιζαν στὴν ξόπορτα ὁποιοῦδήποτε ἀρχοντόσπιτου. Γιὰ εἶχαν μὲ τὸ μέρος τους τὸν Προβλεφτὴ. Ἀργότερα ὅμως ἄλλαξαν κάπως τὰ πράγματα, γιὰτὶ ὑπῆρχαν κατὰ καιροὺς Προβλεφτὲς ποὺ ἔκλειναν πρὸς τὸ μέρος τοῦ λαοῦ.

Καθυστεροῦσαν φόρους, σκότωναν ἀνθρώπους γιὰ τὶς μηδαμινότερες αἰτίες. Καμιὰ καταδίωξη. Οἱ ἄρχοντες ἦταν δημιουργοὶ μιᾶς κοινωνικῆς σαπίλας ποὺ προκαλοῦσε τὴν ἀγανάκτησι. Ἡ Ζάκυνθο γίνηκε ἀπ' αὐτοὺς τὸ καταφύγιο τῶν κακούργων καὶ ληστών. Πολλοί, πάμπολλοι ἄεργοι, ποὺ παίρνανε τὸ ἐγκλημα γιὰ βιοποριστικὸ ἐπάγγελμα, γίνονταν δεχτοὶ μὲ ἀγκαλιὰ ἀνοιχτὴ ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες, ποὺ τοὺς τροφοδοτοῦσαν καὶ ἐφ' ὄρου ζωῆς τοὺς συγκατάλεγαν στὴ στρατιὰ τῶν μπράβων τους. Ὅσο μεγαλιέτερη τόσο καλύτερο. Ἡ ἔχθρητα βαστοῦσε στὶς οἰκογένειες κληρονομικά, ἀπὸ τὴ μιὰ γενιὰ στὴν ἄλλη ὅπως καὶ οἱ περιοσιές. Δὲν τελείωνε παρὰ μὲ τὸν ἐξολοθρευμὸ τῆς μιᾶς ἀπὸ αὐτές.

Οἱ ἀνθρώπινοι σκελετοὶ ποὺ βρέθησαν, ὅστερ' ἀπὸ ἐνάμισι περὶ-που αἰῶνα, μὲ τὸν ἐρχομὸ τῶν Γάλλων, στὰ ὑπόγεια τῶν ἀρχοντόσπιτων ἀποκάλυψαν πολλὰ τέτοια ἐγκλήματα.

Ἐχουν πιά θρυλοποιηθεῖ ἀπὸ τὴ μιὰ γενιὰ στὴν ἄλλη μερικὲς χαρακτηριστικὲς ἱστορίες μεταξὺ ἀρχόντων καὶ ποπολάρων.

Ἐξαφνα ὁ ἄρχοντας τῆς συνοικίας Ἅγιος Ἀναστάσης ἔφερε ὀλόκληρη καταστροφὴ γιὰ τὴν ὠραία του γειτόνισσα. Ἡ Μαρία, ἡ γυναῖκα τοῦ ἀντικρουνοῦ φαρμακοποιοῦ ἦταν πολὺ ὁμορφη. Ὁ ἄρχοντας δὲν κατόρθωσε νὰ εἶν κάμει νὰ παραστρατήσῃ, ὅσα τεχνάσματα κι ἂν μεταχειρίστηκε. Τὸ εἶχε πείσμα. Ἐπρεπε νὰ ἐκδικηθεῖ. Τὸ βράδυ τῆς παραμονῆς τῶν Χριστουγέννων ὁ φαρμακοποιὸς βρέθηκε σφαγμένος στὸ φαρμακεῖο του. Ὁ φόνος ἀποδόθηκε στὸ νεαρὸ ὑπάλληλο ποὺ λογόφερε τὴν ἴδια ἡμέρα μὲ τὸν φαρμακοποιό. Ὁ ἄμοιρος νέος σὲ λίγες μέρες τελείωνε τὴ ζωὴ του στὴ φοῦρκα. Ὁ ἄρχοντας τὸ ἴδιο βράδυ ἐξαφάνιζε καὶ τοὺς τρεῖς μπράβους, ποὺ διέπραξαν τὸ ἐγκλημα, μὲ δηλητήριο. Κατόπιν ἔκλεισε στὸ ὑπόγειο κι ἄφησε νὰ πεθάνει ἀπὸ πείνα τὸ μάγερα ποὺ εἶχε βάλει τὸ φαρμάκι στὸ φαί. Ἄλλὰ παρ' ὅλη αὕτη τὴν ἀνθρωποσφαγὴ ἡ Μαρία ἔμεινε τίμια.

Πασιγνωστη εἶνε ἀκόμη ἡ ἐκδίκησι τοῦ κόντε Μουτσᾶ στὴ συνοικία Ἅγ. Παῦλος, ποὺ ὁ κ. Ξενοπούλος παρᾶλλαξε κι ἔβγωλε τὴν **Στέλλα Βιολάντη**.

Ὁ κόντε Μουτσᾶ, ποὺ παρατηροῦσε στὶς ὥρες τῆς σχολῆς τοῦ τῆς γιγνόμενης στὴν γειτονία, κόνιζε πὼς τὸ ἀπέναντι μπαρμπερόπουλο κοίταζε στὰ παρῶντα τοῦ ἀρχοντικοῦ του. Μὲ σατανικὸ τρόπο κατορθώνει νὰ πάρει τὴν ἀλήθεια ἀπὸ τὴν κόρη του. Ὁ κόντε προσποιεῖται πὼς δέχεται νὰ γίνει ὁ γάμος τῆς μαζί του.

Διοργανώνει λοιπὸν τὸ ἴδιο βράδυ γιορτὴ στὸ Κρουνέρι μὲ τὸ νέο καὶ δυὸ του μπράβους, καὶ ἐκεῖ πού τραγουδοῦσεν ἀνύποπτος τὸν σκοτώνουν. Ὁ κόντες γυρίζει σπῖτι καὶ μὲ τὰ ὠραιότερα λόγια λέει στὴν κόρη του πὼς τῆς ἔφερε τὸ πολυτιμότερο δῶρο τοῦ κόσμου. Ἐκείνη περιμένει χαρούμενη. Τῆ στιγμὴ πού ἡ ἀνυπομονησία της κορυφώνεται, ἀνοίγει ἡ πόρτα καὶ παρουσιάζεται ἕνας μπράβος μὲ τὸ κεφάλι τοῦ ἀγαπημένου της αἱματοστάλαχτο μέσα σ' ἕνα γυαλένιο κουτί. Δὲν προφθάνει νὰ συνέρθει. Ὁ πατέρας της συρτῆ τὴν ὀδηγεῖ στὴν σοφίτα τοῦ σπιτιοῦ καὶ τὴν ἀφίνει νὰ πεθάνει ἐκεῖ μέσα μαζί μὲ κείνη τῆ μακάβρια συντροφιά. Τὰ κορμιά ὅλων αὐτῶν τῶν θυμάτων ἐξαφανίζονται στὰ ὑπόγεια τῶν ἀρχοντικῶν μεγάρων.

Οἱ ἄνθρωποι αὐτοὶ πού δὲν εἶχαν καμιά τρυφερότητα στὴν καρδιά γιὰ τὸν ἄνθρωπο, πού κυβερνοῦσε τὴ ζωὴ τους τὸ μῖσος, εἶχαν ὀλοτέλα ἀποκτηνωθεῖ. Ζοῦσαν γιὰ τὸ ἔγκλημα καὶ μὲ ἀπόλυτη ἐγωπάθεια σκεφτόνταν μόνο τὴν ὑπεροχὴ τῆς οἰκογενείας τους. Μισοῦσαν, ἀδιάκοπα μισοῦσαν. Δὲν περιοριζόντανε τὸ μῖσος τους στὸ λαό. Ἐκδικήσεις τρομερὲς ἔκανε τὸ ἕνα ἀρχοντικὸ σπῖτι στὸ ἄλλο. Ἡ ἱστορία τοῦ Ἀλαμάνου τὸ μαρτυρεῖ. Κάποια ἔχθρα εἶχε ὁ Ἀλαμᾶνος μὲ ἕνα ἄλλο σπῖτι. Πῶς νὰ ἐκδικηθεῖ; Δὲν ἦταν τόσο βολετὴ ἡ ἐκδίκηση σ' ἀνθρώπους ἰσοδύναμους. Ὁ Ἀλαμᾶνος ὅμως διψοῦσε ἀπὸ ἔχθρα. Εἶχε 12 ἀρσενικά—ὁ ἐχθρὸς του μία μόνο κόρη. Προσποιεῖται πὼς ξεχνᾷ τὸ παλιὸ μῖσος καὶ στέλνει προξενεῖα γιὰ τὸν πρῶτο του γιού. Γίνεται ὁ γάμος. Τὴν ἐπομένη ἡ Ζάκυνθος ἦταν ἀνάστατη. Ἡ νύφη κάποιον θ' ἀγαποῦσε, μὲ κάποιον πρὶν παντρεφεῖ τᾶχε φτιάξει στὰ χοντρά. Διαπόμπευση καὶ θάνατος λοιπόν. Καὶ ὅμως ἡ ἄμοιρη κοπέλλα ἦταν ἀθῶα!

Τέτοια ἦταν ἡ ἀριστοκρατία. Ὅσο γιὰ τὸ λαό, τὴν τσοῦμα, τοὺς ποπολάρους, ὅπως τοὺς λέγανε τότες;

Χαρούμενοι, ἄνθρωποι ἀμέριμοι, πού ἡ ζωὴ τους θὰ ἤθελαν νὰ περνᾷ σ' ἕνα ἀδιάκοπο πανηγύρι, μὲ πλούσια φαντασία, ὅπως μᾶς τὸ μαρτυρεῖ ἡ λαογραφία τους μὲ τὰ πραγματικὰ ὄμορφα τραγούδια, πού προδίνουν πόσο μακριὰ βρισκόταν ἡ κακία καὶ πόσο λίγη σκέψη ἄφιναν γιὰ τὴν ἔχθρητα καὶ τὸ μῖσος. Καὶ ὅμως δὲν μποροῦσε νὰ ξεδιπλώσει τὴν φαντασία του καὶ ν' ἀναπνεύσει ἐλεύθερον ἀέρα.

Δὲν μπορεῖ ἄνθρωπου γλώσσα
νὰ εἰπεῖ τί συμφαρὲς
ἔγεννοῦσαν τῶν ἀρχόντων
οἱ κλεψιῆς καὶ ἀδικιῆς.

Ἀνθρωπόμορφα θηρία
πού λεγόστε χριστιανοὶ
στὰ κεφάλια σας νὰ πέσει
ὅλη τοῦ Θεοῦ ἡ ὀργή.

ἔγραφεν ὁ Μαρτελάος, 150 περίπου χρόνια ἀργότερα, πού εἶχε τὴν εὐτυχία ν' ἀτενίσει, ἔστω καὶ λιγοδιάρκειτη, τὴν ἐλευθερία ἀπλωμένη ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρο στὸ νησί.

Ἀπὸ τὴν ἀφόρητη λοιπὸν κατάσταση τῆς ἀρχοντοκρατίας προῆλθε τὸ «Ρεμπελιὸ τῶν Ποπολάρων». Ἡ ἀφορμὴ δὲν ἦταν καὶ τόσο σπουδαία. Ἀλλὰ στὰ σπλάχνα τοῦ λαοῦ ἔβραζε ἡ ὀργή.

Ὁ Ἅγγελος Σουμάκης, ἀπὸ τοὺς παλαιότερους ἀρχοντες τοῦ νησιοῦ καὶ ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ διακεκριμένους ἐφτανησίους συγγραφεῖς τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, — σπούδασε φιλοσοφία, φιλολογία καὶ ἰατρικὴ στὴν Παβία κ' ἔγραψεν ἀξιόλογα ἔργα ἑλληνικὰ καὶ ἰταλικὰ—ἄφησε σχετικὸ χρονικὸ πού δίνει λεπτομερῆ περιγραφή τῶν ὅσων συνέβησαν τότες.

*
**

Ἦταν ἡ ἐποχὴ πού οἱ πειρατὲς εἶχαν καταστήσει τὸ φόβητρο κάθε παράλιας χώρας. Καὶ αὐτὴ ἡ πανίσχυρη τότες Βενετία συγκέντρωνε τίς δυνάμεις της, γιὰ τὸ πὼς νὰ βρεθεῖ καλύτερα ὀργανωμένη σ' ἀπρόοπτη ἐπίθεση τοῦ ὑποῦλου ἐχθροῦ. Ἀλλὰ δὲν τῆς ἦταν βολετὸ νὰ δυναμώνει μὲ στρατὸ δικό της τίς ἀποικίες της. Καθημερινὰ οἱ εἰδήσεις ἐπληθύνονταν. Οἱ πειρατὲς λεηλάτησαν τὸ δεῖνα ἢ τὸ τάδε μέρος. Βρισκόνταν στίς γειτονιὲς ἐκεῖ στὰ Ἐφτάνησα. Ἡ Ζάκυνθο κινδύνευε ἀπὸ τίς ἐπιδρομὲς τους. Ὁ Ἐνετὸς λοιπόν, στρατηγὸς Πόντε, πού βρισκόταν στὸ νησί, μὲ προκήρυξή του ἀνάγγελε τὴν ἀπειλὴ τοῦ κινδύνου. Ὁ λαὸς ἔπρεπε νὰ στέκει ἔτοιμος γιὰ τὴν ἀντιμετώπιση τοῦ ἐχθροῦ. Μάζεψε λοιπὸν μεσ' ἀπὸ τὸν πληθυσμὸ τῆς πόλεως φρουρὲς, διαλέοντας συγχρόνως μεσ' ἀπ' αὐτοὺς τοὺς ἀρχηγούς. Οἱ φρουρὲς αὐτὲς θὰ παραφύλαγαν ὀλονυχτίς στὸ **Σταυρωμένο** (δρόμο παράλιο πρὸς τὸ Κρουνέρι), στὸ **Μόλο** (ποῦχει σήμερα ἐπεχταθεῖ τὸ λιμάνι), στὸ ἀπέναντι μέρος τοῦ νησιοῦ στὸν **Ἅγιο Χαγαλάμπη** καὶ γενικὰ στὰ παράλια γιὰ νὰ μποροῦν νὰ βλέπουν στὴ θάλασσα πέρα στὰ ἀνοιχτά. Στὴν ἀνάγκη θ' ἄτρεχαν ἀμέσως στὸ **Κάστρο** γιὰ νὰ εἰδοποιήσουν τὸν Προβλεφτὴ. Στὴ φρουρὰ ἔπρεπε νὰ συμπεριλαμβάνονται καὶ καβαλάρηδες.

Στὸν κίνδυνον οἱ νησιῶτες μὲ προθυμία τρέξαν νὰ ὑπερασπίσουν τὴν πατρίδα τους. Ἦταν συνηθισμένοι μὲ τέτοιες ἐπιδρομὲς Τούρκων σὲ προηγούμενους χρόνους. Γι' αὐτὸ ἔτρεξαν καὶ τώρα αὐθόρμητα καὶ σὲ πολὺ μεγάλον ἀριθμὸ. Καὶ ὄχι μόνο ποπολάρου ἀλλὰ καὶ πολλὰ ἀρχοντοπούλα πού πάντα τ' ἔχαν καμᾶρι νὰ πολεμοῦν καὶ νὰ προσφέρουν ὑπηρεσίες γιὰ νάχουν καὶ προνόμια. Γενικὰ ὁ Ζάκυνθος ψοφᾷ γιὰ ἐπίδειξη παληκαριᾶς καὶ εὐγενικῆς φιλιτιμίας. Κάθε λοιπὸν πρῶτ', τὴν ὥρα πού τελείωνε ἡ ὑπηρεσία τους, **ἡ βάρδια** ὅπως τὴν λέγανε, παρήλαυναν οἱ νυχτερινὲς

φρουρὲς ἀπὸ τὴν πλατεία τοῦ Ἁγ. Μάρκου, τώρα πλατεία Σολωμοῦ, ἔριχναν λίγους πυροβολισμοὺς μὲ ὑπερηφάνεια κι ἀποχωροῦσαν. Γι αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν κάπως ρεκλαμαδίστικη ἐπίδειξη οἱ προσερχόμενοι στὶς νυχτερινὲς φρουρὲς ἦταν πολλοί. Τῷ φερναν πάνου τους πῶς ἦταν ἐθελοντὲς γιὰ τὴν ὑπεράσπιση, γιὰ τὸ γλύτωμα τοῦ νησιοῦ τους ἀπὸ τοὺς πειρατές. Ἦταν μιὰ ἐκούσια παληκαριά, πὺ μμποροῦσαν, ἂν ἤθελαν, νὰ τὴν ἀπόφευγαν κιόλας.

Ἄλλὰ τὰ πράγματα ἄλλαξαν καὶ νὰ πῶς. Ἐπειδὴ οἱ εἰδήσεις φτάνανε ὀλοένα πιὸ ἀπειλητικὲς ὁ Προβλεφτὴς θέλησε γνωστικὰ νὰ καθορίσει ἐπάνω σὲ πόσο τέτοιο στρατὸ θὰ μμποροῦσε νὰ βασιστεῖ. Ἐπρεπε λοιπὸν νὰ γίνε γι αὐτὸ καταγραφὴ. Φαίνεται ὅμως πῶς καὶ αὐτοὶ οἱ Βενετσιάνοι εἶχαν καταλάβει πῶς ὁ λαὸς τῆς Ζακύνθου ἦταν περήφανος κι ἀτίθασσος καὶ κάθε ἄλλο τοῦ ταίριαζε παρὰ ἀναγκαστικὴ κατὰταξη. Γι αὐτὸ, ὅσο καὶ ἂν τοὺς ἔσφιγγεν ἡ ἀνάγκη, ἀπόφευγαν νὰ βγάλουν τέτοια διαταγή. Πέρασαν δύο Βενετσιάνοι Κυβερνήτες ὡς πὺ ν' ἀποφασίσουν.

Ἄλλὰ οἱ πειρατὲς ὀλοένα γίνονταν καὶ ἀπειλητικώτεροι. Ἀναβολὴ δὲ χωροῦσε πιά. Ὁ τότες Προβλεφτὴς Πιέρος Μαλιπιέρος φώναξε λοιπὸν τοὺς τότε **Συνδίκους**, κάτι παρόμοιος μὲ τοὺς ἐπὶ Τουρκοκρατίας στὴν ἄλλη Ἑλλάδα **Δημογέροντες**—τὸ Μικέλη Φασόση, τὸν ἔξοχο δικηγόρο Θωμᾶ Μοντσενίγο καὶ τὸ Γεώργη Μαρτελάο, νὰ τοὺς ἀνακοινώσῃ τὴν ἀπόφαση πὺ πῆρε, ἀπόφαση πὺ εἶχε τὴ βάση της καὶ τὸ λόγο της ἀπὸ τὴν πιὸ ἄμεσην ἀνάγκη. Οἱ **Σύνδικοι**, μὲ τὴ σειρά τους κι αὐτοὶ ἀναγνωρίζανε τὴ δυσκολία αὐτῆς τῆς καταγραφῆς, ἀλλὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά εἶδαν καὶ τὴ σκοπιμότητά της. Εἶπαν τὰ ὑπὲρ καὶ τὰ κατὰ στὸν Προβλεφτὴ καὶ στὸ τέλος συμφώνησαν ἀπὸ κοινοῦ πῶς θὰ ἀνακοίνωναν στὸ λαὸ τὴν ἀλήθεια. Ἦλπιζαν πῶς ὁ λαὸς θὰ καταλάβαινε τὸ λόγο τῆς ἀπογραφῆς καὶ χωρὶς παρεξήγηση θὰ τὴ δεχόταν. Ἡ πρόσκληση ἦταν γραμμένη μὲ τὸ γάντι. Δικαιολογόνταν μέσα πῶς μόνον ὁ ἄμεσος κίνδυνος ἔφερε τὴ Βενετσιάνικη Ἀρχὴ στὴν ἀνάγκη νὰ τὸ κάμει. Πῶς ὁ Ζακυνθινὸς λαὸς ἦταν ἐλεύθερος νὰ ἐγραφεῖ ὅποτε ἤθελε καὶ ὅπου ἤθελε, στὴν πόλη ἢ στὴν ἐξοχή. Τὸ μέτρο τῷ λαβαν μονάχα γιὰ τὸ καλὸ καὶ τὸ συμφέρο τοῦ ἴδιου τοῦ Ζακυνθινοῦ λαοῦ, πὺ θὰ ἐξασφάλιζε ἔτσι τὴ φρούρηση καὶ τὴ σωτηρία τῆς οἰκογενείας του.

Δὲν πρόφθασαν ὅμως οἱ ποπολάροι νὰ συνειθίσουν κάπως στὴν εἶδηση, πὺ τοὺς εἶχεν ἀναστατώσει καὶ τὴν κουβεντιάσαν πολὺ, πὺ ξαφνικὰ ἔνα πρωὶ ὁ Προβλεφτὴς, νομίζοντας ἴσως πῶς ἔτσι ἀπροόπτα θάταν καλύτερα, κατέβηκε στὴν πλατεία καὶ ἔστειλε εἰδοποίηση στὸν ἀρχηγὸ τῆς φρουρᾶς τοῦ **Σταυρωμένου**, τὸ Νουντσιο Σιγούρο,

καλώντας τον μόλις τελειώνε ἡ ὥρα τῆς **Βάρδιας** νὰ προσέλθει μὲ τοὺς ἄντρες του γιὰ τὴν καταγραφὴ.

Φαντασθῆτε τώρα τὴν ἐκπληξη καὶ τὸ θυμὸ του.

Οἱ Ζακυνθινοὶ πὺ ὑπερηφανεύονταν γιὰ τὴν ἐκούσια προσέλευσή τους νὰ καταγραφοῦν τώρα ὑποχρεωτικά! Τὸ βέβαιο εἶναι πῶς ἀκόμα καὶ τώρα οἱ Ζακυνθινοὶ ἀποφεύγουν τὴν καταγραφὴ, καὶ πάντα στὶς ἀπογραφὲς τοῦ πληθυσμοῦ φέρνουν δυσκολίες. Πολὺ περισσότερο φυσικὰ τότε, πὺ ἐπρόκειτο γιὰ στρατολογία ἀναγκαστική. Αὐτοὶ θέλανε τρόπον τινὰ νᾶναι **ἱππότες** ὑπερασπιστές, ἐθελοντὲς στρατιῶτες σὰν κείνους τῆς παλαιότερης ἐποχῆς τῶν Βυζαντινῶν χρόνων, πὺ γλύτωσαν τὴ Σικελία καὶ πὺ σώσανε τὴν Ἐφτάνησο ἀπὸ τὸν Τοῦρκο ἐξολοθρευτὴ.

Στρατιῶτες μὲ τὴ σημασία τῆς ὑποχρεωτικῆς θητείας, οὔτε νὰ τ' ἀκούσουν. Ἦταν σκλάβοι λοιπὸν νὰ τοὺς μεταχειριστοῦν ἔτσι, νὰ καταπατοῦν κάθε δικαίωμα τῆς ἐλευθερίας τους;

Ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμήν ὁ λαὸς ἔδειξε τίς κακὲς του διαθέσεις καὶ τὴν τάση του γι ἀνυπακοή. Καταφύγιον εἶχε πάντα ὁ καθένας, γιὰ κάθε παράπονό του, τὸν Προβλεφτὴ. Ἄλλὰ ὄχι ἀπ' εὐθείας. Ποιὸς ποπολάρος τολμοῦσε νὰ φτάσει στὸ κάστρο, ἀπάνω στὸ παλάτι τοῦ ἀφέντη Πρεβεδούρου! Διᾶλεγαν μιὰ σεβαστικὴν ἀντιπροσωπεία ἀπὸ τοὺς γεροντότερους, τοὺς πιὸ εὐπυρους καὶ καλοφεράμενους, πὺ πήγαινε στοὺς Συνδίκους. Μὰ οὔτε καὶ αὐτοὶ φτάνανε μέχρι τοῦ Πρεβεδούρου. Οἱ Σύνδικοι διαβίβαζαν ὅτι θέλανε στὸν ἄρχοντα.

Αὐτὴ τὴ φορὰ ὅμως ὁ λαὸς ἔτρεξε φωνάζοντας καὶ διαμαρτυρόμενος στὸ Κάστρο. Τελείωσε. Ἡ τάξη, ἡ πειθαρχία στοὺς κυβερνήτες εἶχε σαλευθεῖ πιά. Τὸ **Ρεμπελιὸ** τῶν ποπολάρων εἶχεν ἀρχίσει. Ὁ λαὸς φώναζε ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὸ μέγαρο τοῦ Προβλεφτῆ, ἔβριζε τοὺς ἄρχοντες, τὴ Βενετιά. Δὲν ἤθελαν νὰ τοὺς κυβερνήσῃ πιά τέτοιο ἔθνος. Καλύτερα κάτου ἀπὸ τοὺς Ἴσπανοὺς. Καὶ οἱ Τοῦρκοι ἀκόμα ἄς ἐρχόντανε! Ἄλλ' ὄχι πιά οἱ Βενετσιάνοι...

Καμιὰ ἑκατοστὴ ἀνθρώποι ἀυθόρητα ξεχώρισαν ἀνάμεσ' ἀπὸ τὸ πλῆθος, ἀνέβηκαν ἀπάνω στὸ παλάτι καὶ τριγύρισαν στὶς κάμερες ζητώντας νὰ δοῦν τὸν Προβλεφτὴ καὶ νὰ διαμαρτυρηθοῦν. Τὴν ἴδια ὥρα περίμεναν νὰ τὸν ἰδοῦν οἱ Σύνδικοι Μαρτελάος καὶ Φασόσης. Προσπαθοῦσαν λοιπὸν νὰ ἡσυχάσουν τὸ λαὸ ββαιώνοντας πῶς θὰ φρόντιζαν νὰ διαβιβάσουν στὸν ἄρχοντα τὰ παράπονά τους. Τὸς συμβούλευσαν νὰ σκοπίσουν καὶ νὰ φύγουν μὴν τύχει καὶ ἡ στάση τοῦ αὐτοῦ ἔχα συνέπειες εἰς βάρος τους. Ἄλλὰ ὁ λαὸς ἐξαγριωνόταν περισσότερο. Εἶχαν τὴν προκατάληψη πῶς οἱ Σύνδικοι ἦταν συνεννοημένοι μὲ τὸν Προβλεφτὴ, καὶ πῶς ὅσα τοὺς ἔταζαν ἦταν μόνο ψευτιὲς γιὰ νὰ τοὺς κάμουν νὰ ἡσυχάσουν. Καὶ μήπως εἶχαν ἄδικο; Πάντα ἄδικία καὶ δολιότητα εἶχαν βρεῖ ἀπὸ τοὺς ἄρ-

χοντες. Γιατί τώρα νὰ κάμουν ἐξαίρεση; Πάντα ἐναντίον τους. Οἱ ποπολάροι τοὺς θεωροῦσαν κι αὐτοὺς σὰν ξένους, σὰν Βενετσιάνους, πὺν κοιτοῦσαν μόνο τὰ συμφέροντά τους κι ὄχι τοῦ λαοῦ. Ἄλλαζαν θρησκεία, ἄλλαζαν γλῶσσα. Ἄρχοντας νὰ μένει χριστιανὸς (ὀρθόδοξος δηλαδή) ἦταν παρατυπία, ἀσυνείθιστο πρᾶγμα. Τὸ ἴδιο καὶ μὲ τὴ γλῶσσα. Τὴν ἰταλικὴ τὴν εἶχαν γιὰ κρῖκο πὺν ἔδενε τοὺς ξένους μὲ τοὺς λίγους **λιμπροντορίστες** καὶ τοὺς χώριζεν ἀπὸ τὸ λαό. Ὁ λαὸς ἦταν στὴν ἄκρη. Τὶ ἔλεγαν μεταξύ τους δὲν τὸ καταλάβαινε.

Πότε συμμερίστηκαν τὶς γιορτές τους; Τὰ Χριστούγεννα καὶ τὸ Πάσχα τὸ ἑλληνικὸ πότε τὸ γιόρτασαν; Ἀναμεταξύ τους λειτουργιόνταν στὶς καθολικὲς ἐκκλησιᾶς καὶ ἀναμεταξύ τους εἶχαν γιορτὴ μέρες, πὺν ὁ λαὸς δὲ θεωροῦσε γιορτάσιμες κ' ἐργαζόταν, ἂν δὲν τὸ ἀπαγόρευε ἡ ἐξουσία.

Ἔτσι λοιπὸν ὁ λαὸς μεθυσμένος ὅπως ἦταν ἀπ' τὴν ὀχλαγωγὴ καὶ πιστεύοντας πὺν δὲν εἶχε νὰ στηριχθεῖ πουθενὰ ἄλλοῦ, ἔξὸν ἀπὸ τὶς δικὲς του δυνάμεις, λύκωνε χειρότερα. Χωρὶς νὰ συλλογιῶνται πὺν βρισκόταν ἄρχισαν νὰ φωνάζουν καὶ νὰ φιλονικοῦν σὰ νᾶταν στὸ δρόμο ἢ στὸ σπίτι τους. Κατέβηκαν μετὰ στὴν πόλη. Ἐκεῖ αὔξησαν σὲ ὄγκο. Ἡ Ζάκυνθο ἦταν ἔρμαιο πιά τῶν ποπολάρων. Ὁχλαγωγία ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρο, πὺν δὲν ἄφηνε ἀφέντη νὰ ξεμυτίσει. Αὐτοὶ ἦταν λίγοι. Τριακόσιοι τὸ πολὺ. Ἐνῶ ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ ἦταν ὁ λαός. Πόσοι; Ἀμέτρητοι! Γυρῶζανε στοὺς δρόμους καὶ γλεντοῦσαν προσβάλλοντας μὲ χίλιους τρόπους τοὺς ἄρχοντες. Ἀλήθεια πὺν νὰ ἐξηγηθεῖ ἡ αἰφνίδια αὐτὴ μεταβολή;

Ὁ τότες ἀπεσταλμένος τῆς Βενετιᾶς Ἀντώνιος Τζιβρᾶν ἦταν κυριολεκτικὰ θαμπωμένος ἀπὸ αὐτὴ τὴ στάση, θαύμαζε τὸ θάρρος τους μὰ καὶ τὸ φοβόταν. Ὁρισμένως δὲν εἶχε ξαναδεῖ τέτοια ἀνυπακοή. Ἡ βενετσιάνικη ἀρχὴ βρισκόταν σὲ ἀδυναμία νὰ τὴ δαμάσει. Μιὰ πὺν ἡ τάξις εἶχε σαλευθεῖ, ἡ ἐπαναφορὰ τῆς ἦταν δύσκολη. Δὲν κυβερνοῦσε τώρα παρὰ ὁ λαός. Κ' ἐξακολουθοῦσε νὰ κυβερνᾷ...

Ὁ Πρεβεδοῦρο, πὺν βέβαια ἡ στάση αὐτὴ δὲν τὸν σύσταινε καθόλου στὴν Κυβέρνησή του, γιατί ἔδειχνε πὺν δὲν εἶχε κανένα κῦρος καὶ δὲν τὸν σεβόντανε, ἀποφάσισε νὰ γράψει κάτου στὴ Βενετιὰ νὰ τιμωρηθοῦν οἱ ταραξίες.

Ὁ λαὸς τῶμαθε. Ἀναμμένους ἀπὸ τὴν ἀπρόσμενην ἐπιτυχία, εἶχε πάρει τὸ θάρρος τοῦ νικητῆ καὶ τὴν πεποίθησιν πὺν τίποτα πιά δὲ θὰ μπορούσε νὰ τὸν ἀντισκόψει στὸ δρόμο πὺν εἶχε πάρει. Γι' αὐτὸ θέλησε μὲ δωροδοκία νὰ τραβήξει στὸ μέρος τοῦ τὸν Πρεβεδοῦρο ὥστε νὰ μὴν ἐνεργήσῃ ἐναντίον του. Καὶ τὸ κατάρθωσε.

Κάμανε ἔρανο μεταξύ τους γενναῖο, πὺν εἶχεν εἰσπραξῆ λαμπρά. Ἔτσι μπόρεσαν νὰ προτείνουν ποσὰ μεγάλα ὄχι μόνο στὸν

Πρεβεδοῦρο ἀλλὰ καὶ στὴ γυναῖκα του καὶ στοὺς ἐμπιστοὺς τῆς ὑπηρεσίας του ἀκόμα. Ἡ προσφορὰ πῆγαινε κατὰ σειρά. Χίλια ρεάλια τοῦ Προβλεφτῆ, πεντακόσια τῆς γυναίκας του καὶ ἑκατὸ στὸ Γερόλυμο, τὸν ἐμπιστο ὑπηρέτη τους. Μπορεῖνὰ δίστασε ὁ Προβλεφτῆς στὴν ἀρχή, μὰ εἶχε τὴ γυναῖκα του πὺν δὲν τὸν ἄφηνε. Ἔτσι ξαφνικὰ οἱ ἄρχοντες εἶδαν τὴ μεταστροφή τοῦ Προβλεφτῆ στοὺς ποπολάρους, πρᾶγμα πὺν ἔβαζε σὲ κίνδυνο καὶ αὐτὴ τὴ ζωὴ τους. Ἀπὸ τὴ μιὰ μεριὰ ὁ λαὸς ἦταν ἐξαγριωμένος ἐναντίον τους, ἀπὸ τὴν ἄλλη ὁ Προβλεφτῆς τοὺς ἔριχνε τὸ ἄδικο, λέγοντας πὺν αὐτοὶ σπρώξανε τὴν κατάστασιν ὡς ἐκεῖ. Τώρα πὺν εἶχαν τὴν ἐξουσία μὲ τὸ μέρος του οἱ ποπολάροι θὰ ξεθαρροῦνταν καὶ ποὺς ξέρεῖ τί μπορούσαν νὰ κάμουν. Καὶ πρᾶγματι γινόνταν ὄλο καὶ ἀπειλητικώτεροι. Οἱ ἄρχοντες, πὺν τᾶχαν χαμένα, ὅσο τοὺς ἔσφιγγεν ἡ κατάστασις—ἀφόρητη καὶ ἀπίστευτη ἔπειτα ἀπὸ τὴν παντοδυναμία ποῦταν συνειθισμένοι—τόσο πᾶσκιζαν νὰ βροῦν τὴν ἀφορμὴ τῆς ἀλλαγμένης αὐτῆς στάσεως τοῦ Πρεβεδοῦρου. Ὅσο καὶ νὰ κρατιέται μυστικότητα **οὐδὲν κρυπτὸν ὑπὸ τὸν ἥλιο**.

Δὲν ἄρχησαν λοιπὸν νὰ μάθουν πὺν ὁ Πρεβεδοῦρος πληρώθηκε. Τότες τὰ πρᾶγματα ἄλλαξαν. Οἱ ἄρχοντες μπορούσαν νὰ ἐνεργήσουν διαφορετικὰ ἀφοῦ ὁ Προβλεφτῆς εἶχε στὴν πλάτη του τέτοια κατηγορία. Μποροῦσαν νὰ διαμαρτυρηθοῦν ἀπ' εὐθείας στὴ Βενετιὰ κάνοντας γνωστὰ ὅλα. Ἀλλὰ πὺν κοντινὸ καὶ ἀποτελεσματικώτερο ἦταν γιὰ τὴ στιγμὴ μιὰ συνεννόησις γιὰ συμφιλίωσιν μὲ τὸν ἴδιον τὸν Πρεβεδοῦρο. Τοῦ μῆνυσαν λοιπὸν πὺν τᾶξεραν ὅλα, ἀλλὰ πὺν θὰ τὸν συγχωροῦσαν εὐχαρίστως ἂν ἔδινε τὰ λεφτὰ πίσω στοὺς ποπολάρους καὶ γύριζε πάλι μαζί τους. Αὐτὸς δὲ δέχτηκε κ' ἔτσι προστρέξανε στὸν Τζιβρᾶν. Τοῦ εἶπαν ὅλα τὰ καθέκαστα καὶ τὸν παρακάλεσαν νὰ χρησιμέψῃ ὡς μάρτυράς τους κάτω στὴ Βενετιὰ, ἂν καλούμενος ἐκεῖ ὁ Προβλεφτῆς ἤθελε τοὺς συκοφαντήσῃ. Καὶ ὁ μὲν Προβλεφτῆς εἶχε ἄσκημο τέλος στὴ φυλακὴ ὅπου τὸν βάλανε γι' αὐτὴν ἀκριβῶς τὴν ὑπόθεσιν. Ἀλλὰ οἱ ποπολάροι γίνηκαν χειρότεροι ὕστερα ἀπὸ τὸ φέροσιμο τῶν ἀρχόντων πρὸς τὸν προστατευόμενό τους καὶ μάλιστα ὅταν ἀναμίχτηκε ὁ πολυμίσητός τους Τζιβρᾶν.

Ὁ λαὸς ἀνενόητος πιά ἄρχισε νὰ ὀργανώνεται συστηματικὰ. Καὶ γιὰ νὰ εἶναι σὲ θέση ὅποιαδήποτε στιγμὴ νὰ ὑπερασπίζῃ τὸ δικό του, ἀποφάσισε νὰ ἐκλέξῃ μιὰ μόνιμη ἐπιτροπὴ πὺν θὰ τὸν ἀντιπροσώπευε στὰ συμφέροντά του. Οἱ πρῶτοι ἀντιπρόσωποι τοῦ λαοῦ ἦταν ὁ Κωνσταντῖνος Χριστοδούλος, Χιόνης Κορφιάτης, Τζάνες Ροῦσσο, Μάριος Πιατίν, Ἰάκωβος Βιγαλιέ, καὶ τὰ ἄλλα. Οἱ ποπολάροι μὲς ἀπὸ τὸ λαό, μπακάληδες, πρᾶγματιοὶ καὶ τὰ τέτοια. Οἱ ποπολάροι διόρισαν καὶ δικηγόρο συνήγορό τους, τὸν Πιέρο Ντελάκουϊλα, ἀνθρωπο ἀπὸ τὶς κατώτατες λαϊκὲς τάξεις ἀλλὰ πὺν εἶχε πολὺ ζήσει. Πολλὰ κουτσομπόλευσαν εἰς

βάρος του και για πράγματα που βέβαια αὐτὸς δὲν ἦταν ὁ φταίχτης. Ἀπλούστατα ἦταν νόθο παιδί ἐνὸς ὑπηρέτη στὴ Βενετιά. Ἀλλὰ ἦταν ἔξυπνος καὶ ἔκανε διάφορες δουλειές τοῦ ποδιοῦ πού τοῦ ἀπόφερναν κέρδη μεγάλα. Σκληρομαθημένος ἀπὸ μικρὸς—τὸν ἔδιωξε ὁ πατέρας του γιὰ τὴν ἀνυπακοή του—εἶχε συνηθίσει στὴν ἐργασία καὶ δραστηριότητα. Τέτοιος ἦταν ἀπὸ τὴν καλή του ὄψη. Εἶχε ὅμως καὶ τὴν κακή του ἦταν παίχτης καὶ καταχραστής. Εἶχε φυλακιστεῖ μάλιστα γι αὐτὸ καὶ βγῆκε μόνο μὲ ἔρανο διαφόρων Ἰταλῶν φίλων του. Γι αὐτὸ τὸ λόγο ἀπὸ τὴν Βενετιά πῆγε στὴ Ζάκυνθο, ὅπου καταστάλαξε καὶ πάντρεφτηκε μιὰ ζακυνθινιά, τὴ χήρα Μπουλντοῦ. Ἐκεῖ καταπαιάστηκε μόνιμα στὰ νομικά. Ἦταν ὁ ἄνθρωπος τῆς φασαρίας, ὁ δημαγωγός, ὁ τύπος δηλ. πού χρειάζονταν ἀκριβῶς οἱ ποπολάροι.

Οἱ ποπολάροι εἶχαν ἐπίσης τοὺς ἀρχηγούς των, πού διεύθυναν κάθε τους κίνηση. Πειθαρχοῦσαν σ'αὐτοὺς μὲ ὑπακοή ἐξαιρετική. Φυσικά πού ἦταν καὶ αὐτοὶ ποπολάροι, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὴν κατώτερη τάξη, χωρικοί, παπουτσιδές κ.τ.λ. ἀλλὰ ἔδειχναν πρωτοβουλία καὶ σθένος. Ὁ κύριος ἀρχηγὸς ἦταν ὁ Χρῆστος Τζίμας πού εἶχε τὸ παραισοῦκλι Κουτσομύτης, γιατί κάποτε πρὶν συμβοῦν αὐτὰ τὰ γεγονότα, εἶχε μιλήσει ἀνευλαβῶς γιὰ τοὺς ἀρχόντες καὶ ἡ βενετσιάνικη ἐξουσία τὸν τιμώρησε μὲ τὴν ποινὴ τῆς ἀποκοπῆς τῆς μύτης του. Ἐνοεῖται πὼς τότε μὲ τὸ **ρεμπελιὸ** οἱ ἀρχόντες δὲν μπορούσαν νὰ βροῦν πιὸ πεισμομένο ἐκδικητή.

Ἦταν κι ἄλλοι ἀκόμη ποπολάροι πού ξεχώριζαν γιὰ τὴ δράση τους, οἱ Γιάννης Βοτάνης, τὰ δυὸ ἀδελφία Δρόσοι, Ἀνδρέας καὶ Πέτρος κ. ἄ. Μὲ ὀργάνωση ἄρτια λοιπὸν οἱ ποπολάροι, ἐφοδιασμένοι καὶ μὲ ὄπλα ἀκόμη, κυβερνοῦσαν τὸ νησί μὲ τόλμη. Τόσο εἶχαν πεποιθήση στὶς δυνάμεις τους. Ἐνοεῖται πὼς ἡ Ζάκυνθο ἦταν σὲ χάλια. Ἡ ὀχλαγωγία δὲν φέρνει βέβαια καλὰ ἀποτελέσματα ποτέ. Καὶ μάλιστα ὅπως ἦταν τότες ἄξεστο τὸ λαϊκὸ στοιχεῖο. Τὸ πιὸ πολὺ ὑπόφερναν ἀπὸ τὴν ὑπερτίμηση τῶν εἰδῶν. Καθὼς δὲν ἄκουγαν σὲ τίποτα, φυσικὸν ἦταν νὰ καταργηθοῦν οἱ διατιμήσεις. Ἐφτασαν ὅλα σὲ ὕψη δυσθεώρητα. Ὁ καθένας πουλοῦσε τὸ κάθε τί ὅσο τοῦ κἀπνιζε. Καὶ ὁ λάός, ἡ φτωχολογία, πού δὲν εἶχε διαθέσιμα περισσὰ καὶ μὲ στενοχωρία ζοῦσε, ὑπόφερνε πολὺ. Ἀλλὰ κανεὶς δὲν μιλοῦσε χάριν τῆς ιδέας.

Οἱ ἀρχόντες περιμέναν σὰν ἀπὸ μηχανῆς θεοῦ τὸν νέο Προβλεφτὴ τὸ Γερόλυμο Μπέμπο. Ἀλλ' αὐτὸς ἦταν ἄνθρωπος μὲ φιλελεύθερες ἀρχές, ἀγαποῦσε μὲ εὐλικρίνεια τὸ λαὸ καὶ τὸν δεχόταν μὲ ἀνυπόκριτην οἰκειότητα. Πράγμα σπάνιο γιὰ τὴν ἐποχὴν ἐκείνη! Οἱ ἀρχόντες βλέπανε μὲ κακὸ μάτι τὰ πλούσια γεύματα πού ὁ Μπέμπο ἔδινε στὶς αἰθούσες τοῦ σπιτιοῦ του σιτοὺς ποπολάρους. Γιλέντι λαϊκὸ, τραγοῦδια, πανηγῦρι, χαρὲς σὰν σὲ λαϊκὸ κέντρο.

Ἔτσι εἶχε μεταβληθεῖ τὸ μέγαρο τοῦ Προβλεφτῆ. Τοὺς ἀρχόντας τοὺς εἶχε σὲ ἀπόσταση. Περιορίστηκε στὴν τυλικὴ γνωριμία πού ἔκανε μαζί τους, λόγῳ τῆς θέσεώς του. Καὶ μὲ τοὺς ποπολάρους τραγοῦπινε.

Χαρακτηριστικὸ τοῦ Προβλεφτῆ εἶναι ἡ θερμὴ ὑπεράσπιση καὶ προστασία πού ἔδωσε στὴν χωριατοπούλα Ματαράγκα, πού πῆγε καὶ ξέθαψε τὸ πτώμα τοῦ καλοῦ της τὴ νύχτα ἀπὸ τὸ νεκροταφεῖο τοῦ χωριοῦ, τὸ κάρφωσε καὶ τὸ ξανάθαψε γιὰ νὰ ἡσυχάσει ἀπὸ τὸ φάντασμα τοῦ πού τῷ βλεπε μπροστά της παντοτεινά. Περισώθηκε τὸ ἀνέκδοτο μέχρι τῶν ἡμερῶν μας ἀπὸ τὸν περιηγητὴ Χαβέριο Σκροφάνι (*).

Τὸ βιβλίον ἔχει τὸν ἐπιστολικὸ τύπο πού συνείθιζαν τότες νὰ γράφουν μυθιστορήματα, ἐντυπώσεις κ.τ.λ.—καὶ τί δὲν γράφηκε ὑπὸ τὴν μορφήν ἐπιστολῶν!—Ὁ συγγραφέας ἀπευθύνεται συνήθως γράφοντας, σὲ κάποια γνωστή του. Στὴν ἐπιστολή του γιὰ τὸ ἐπεισόδιο τῆς Ἑλένης Ματαράγκα ἔχει τόση ζωντάνεια περιγραφῆς ὥστε ἀξίζει τὸν κόπο νὰ τοῦ ἀφήσουμε λίγη θέση ἐδῶ:

«Νομίζετε ἴσως πὼς οἱ προληπτικὲς γυναῖκες εἶναι καὶ εὐαίσθητες; Κάθε ἄλλο. Ἄς μὴ θαυμάζουμε μόνο τὴν Σαπφὸ πού πνίγηκε, οὔτε τὴν Κλέλια πού πέρασε κολυμπῶντας ὅλον τὸν Τίβερι. Ὑπάρχουν γυναῖκες σύγχρονες μὲ παρόμοια τόλμη. Μάθετε λοιπὸν τί ἔκαμε στὴ Ζάκυνθο ἓνα κορίτσι, πού ἂν ζοῦσε στὴν ἐποχὴ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ τῶν Ρωμαίων, θὰ γινόταν ἡρωίδα. Ἡ Ἑλένη Ματαράγκα, κορίτσι εἴκοσι χρονῶν, ἀγαποῦσε ἓνα νέο, πού οἱ γονεῖς της δὲν ἤθελαν νὰ τῆς δώσουν. Τὴν πάντρεψαν μὲ κάποιον ἄλλον γιὰ συμφεροντολογικοὺς λόγους. Ὁ νέος πέθανε. Τὸ ἴδιο βράδυ ὕστερ' ἀπὸ τὴν κηδεῖα ἡ Ἑλένη εἶδε τὸ φάντασμα τοῦ καλοῦ της στὰ πόδια τοῦ κρεβατιοῦ της. Αὐτὸ ξακολούθησε νὰ γίνηται κάθε νύχτα. Στὴν ἀρχὴ ἡ Ἑλένη νόμισε πὼς θὰ ἤθελε κάποιον μνημόσυνο. Ἐκαμε λοιπὸν δύο λειτουργίες, μοίρασε στοὺς φτωχοὺς ψωμιὰ καὶ χρήματα, καὶ πῆγε στὸ μοναστήρι τῆς Παναγίας ἓνα πρόβατο. Ἀλλὰ τὸ φάντασμα πάλι κάθε νύχτα παρουσιαζόταν. Μάλιστα ἔμενε περισσότερο ὥρα. Ἐνῶ πρὶν φαινόταν πρὸς τὰ μεσάνυχτα, τώρα μόλις ἤθελε πλαγιάσει ἦταν ἀπέναντί της. Ἀπελπισμένη ἀποφασίζει νὰ μεταχειριστεῖ μιὰ πρόληψη:

Ὁ ἄντρας της πῆγε στὸ γειτονικὸ χωριὸ γιὰ δουλειά του. Ἡ Ἑλένη τότες σηκώθηκε τὴ νύχτα, πῆρε μαζί της ἓνα σφυρὶ καὶ κάρφιν καὶ πρᾶξινε ξυπολιτὴ στὸ κοιμητήριον. Ἐκεῖ ξέθαψε τὸ λείψανον τοῦ ἀγαπημένου της. Μ'ὅλη τὴν ἀποφορὰ ποῦ βγαζε τὸ πτώμα τὸ

(* Xaverio Scrofani «Voyage en Grèce» 1794—95. (Paris et Strasbourg Treuttel et Würtz 1801).

ἀγκαλίασε πολλές φορές, ἔκλαψε, κ' ἔπειτα κάρφωσε μὲ τέσσαρα μεγάλα καρφιά τὰ χέρια του καὶ τὰ πόδια του. Ἐπειτα γύρισε σπίτι της καὶ πέρασε πιά ἡσυχία τῆ νύχτα. Ποιὸ κρᾶμα θάρρους, πρόληψης καὶ ἀγάπης σ' αὐτῆ της τὴν πράξη! Φανταστεῖτε τὸ κορίτσι αὐτό, νύχτα ὥρα, τρομαγμένο ἀπὸ τὸ φάντασμα. Φανταστεῖτε νὰ φεύγει ἀπὸ τὸ σπίτι της, νὰ ψάχνει στὸ νεκροτομεῖο γιὰ νὰ βρεῖ τὸ μνήμα τοῦ καλοῦ της, νὰ τὸ γνωρίζει ἐπὶ τέλους, νὰ ξεθάφτει τὸ πτώμα, νὰ αἰσθάνεται τέτοια ἀβάσταχτη ἀποφορά, καὶ ὅμως νὰ τ' ἀγκαλιάζει! Ἐπειτα νὰ τὸ κακοποιεῖ. Τὶ κινήσεις! Τὶ κρῶς ἰδρώτας! Πόσο θὰ ἦταν ταραγμένη ἡ ψυχὴ της, πόσο θὰ τὴν πάγωνε ὁ φόβος μήπως ἀνακαλυφτεῖ! Καὶ ὅμως ἡ γυναῖκα αὐτῆ, πού θὰ πήγαινε ὡς τύπος στὰ θέατρα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδας, καταδικάστηκε σὲ θάνατο. Ἡ Ἑλένη εἶπε τὸ μυστικὸ της σὲ μιὰ της φίλη καὶ κείνη στοὺς συγγενεῖς τοῦ νεκροῦ, οἱ ὁποῖοι ζήτησαν τὴν τιμωρία της γιὰ τὴν ἀσέβειά της σ' ἓνα πεθαμένο. Ὁ Προβλεφτὴς Μπέμπο ἔγινε στὴ νέα προστάτης καὶ συνήγορος. Βέβαια ἦταν ἄξιος κυβερνήτης ἀφοῦ γνώριζε νὰ ἐχτιμᾷ τὴν εὐαισθησία» (1).

Ἀπὸ τὸ παράξενο αὐτὸ ἐπεισόδιο ἔγραψεν ὁ κ. Ξενοπούλος τὸ «**Φάντασμα**», μυθιστόρημα πού δημοσιεύτηκε στὴ «Νέα Ἑστία» πρόπερσι. Χαρακτηριστικὸ ἀκόμη τοῦ θάρρους πού εἶχαν οἱ ποπολάροι μὲ τὸν Προβλεφτὴ Μπέμπο εἶναι καὶ ἡ συμπεριφορὰ πού ἔδειξαν ὅταν τελείωσε ἡ περίοδος τῆς κυβερνητικῆς του θητείας στὸ νησί καὶ ἐπρόκειτο νὰ φύγει. Συνήθεια ἦταν νὰ ξεπροβοδοῦν τὸν Προβλεφτὴ οἱ ἄρχοντες ἀπὸ τὸ Κάστρο μέχρι τὸ πλοῖο. Οἱ ποπολάροι πού εἶχαν τόσην οἰκειότητα μαζί του ποτὲ δὲν συλλογίστικαν πὼς θὰ πήγαιναν οἱ ἄρχοντες νὰ τὸν συνοδεύουν ὅπως τοὺς ἄλλους Προβλεφτές. Οἱ ἄρχοντες ὅμως πῆγαν γιὰτὶ ὁ ἴδιος ὁ Μπέμπο τοὺς τὸ ζήτησεν. Ἦθελε φεύγοντας ν' ἀποχαιρετήσῃ φιλικὰ ὅλους, δίχως ν' ἀφήσῃ κακία γιὰ κανένα. Καὶ τότε οἱ ποπολάροι πεισμάτωσαν καὶ φέρθηκαν πολὺ ἄφρεπα στὸν Προβλεφτὴ. Τοῦ ἐτοίμαζαν μιὰ πομπώδη ἀποχαιρετιστήριον παρέλαση, ὅμοια σὲ πλοῦτο μὲ κείνη πού θὰ τοῦκάναν οἱ ἄρχοντες. Μιὰ διαδρομὴ πού θ' ἄφηνε ἐποχὴν εἰς τὸ Νησί. Καὶ τὴν τελευταία ὥρα τοὺς χαλοῦσεν ὅλο τὸ κέφι ὁ ἴδιος, δίνοντας φιλικὰ τὸ χέρι στοὺς ἐχθροὺς τους. Τοῦ φέρθηκαν μικρόφρεπα. Καθὼς κατέβαιναν ὁ Μπέμπο ἀπὸ τὸ Κάστρο πάνω στὴν λεντίκα, πού τὴν κρατοῦσαν τέσσαρες, συνοδευόμενος ἀπὸ τοὺς ἄρχοντες, πολλοὶ ποπολάροι παραφύλαγαν σ' ἓνα χασάπηκο κοντὰ στοὺς Ἁγ. Πάντες καὶ τὸν γιουχαῖσαν. Στὴν παραλία πάλι, πρὶν ἀνεβεῖ στὸ πλοῖο, τὸν περιέμεναν γιὰ ν' ἀνοίξῃ τὶς ἀποσκευές του, νὰ δοῦν μήπως εἶχε λαθραῖα. Ὁ Προβλεφτὴς

(1) Βλέπε γιὰ περισσότερα τὸ περιοδικό μου «**Ἑῶνα Νικητρία**», στὴ μελέτη μου : «**Ἡ Ἑπτανησία**». Ζάκυνθος χρονιά Α'. φύλλο 67.

ἔδειξεν ἀνεχτικότητα καὶ ψυχραιμία. Τοὺς ἀνοίξεν ὅλα του τὰ παουῖλα καὶ πλήρωσε τὸν ἀπαιτούμενον φόρο πού δὲν εἶχε δώσει πρὶν. Οἱ ποπολάροι τότε εἶχαν τὸ τελωνεῖο στὰ χέρια τους. Ἐπειδὴ λοιπὸν ὁ Προβλεφτὴς τοὺς προστάτευε δὲ θέλησαν στὴν ἀρχὴ νὰ πάρουν λεπτά. Ἄλλ' ὅταν ἔμαθαν τὴ συμφιλίωσίν του μὲ τοὺς ἄρχοντες, φώναζαν ἐξαγριωμένοι πὼς δὲ θὰ τὸν ἄφηναν νὰ φύγει ἂν δὲν πληρωνε.

Τὰ πράγματα, σὰν ἔφυγεν ὁ Μπέμπο, δὲν καλύτερεψαν καθόλου γιὰ τοὺς ἄρχοντες. Οἱ ποπολάροι, ὀλοένα μαχητικώτεροι, προσπαθοῦσαν νὰ ριζώσουν τὶς ἐλευθερίες πού εἶχαν ἀποκτήσει τὸν τελευταῖο καιρὸ, ὥστε νὰ πάρουν πιά τὴν ἀπόφαση οἱ ἄρχοντες πὼς ἡ ἐκκρηθμὴ ἐκείνη κατάσταση θὰ ἔμενε γιὰ πάντα.

Ἄλλ' αὐτοὶ δὲν εἶχαν καθόλου στὸ νοῦ τους τέτοιο πρᾶγμα. Ἀφοῦ ἔχασαν κάθε ἐλπίδα πὼς θὰ μπορούσε νὰ ἀποκατασταθεῖ ἡ τάξη καὶ νὰ μποῦν στὴ θέσιν τους οἱ ποπολάροι, ἀποφάσισαν νὰ καταφύγουν ἴσια στὴ Βενετιά. Ἐστειλαν λοιπὸν πάλι ἀντιπρόσωπο τοὺς τὸν Τζιβρᾶν μὲ τὸ δικαίωμα νὰ διαπραγματευθεῖ τὰ συμφέροντά τους «ἐν λευκῷ». Μαζὶ μὲ τὸν Τζιβρᾶν οἱ ἄρχοντες ἔστειλαν καὶ τὸν Σύνδικον Μικέλη Φασόη. Μὰ καὶ οἱ ποπολάροι δὲν ἔμειναν πίσω. Διάλεξαν καὶ αὐτοὶ ἓναν ἀντιπρόσωπο, τὸν Ἀναστάσιο Λόξο, ναυτικό, καὶ τὸν ἔστειλαν στὴ Βενετιά. Ἀλλὰ δὲν βρῆκε ἐκεῖ καθόλου καλὴν ὑποδοχὴ. Οἱ βενετσιάνοι τοῦ φέρθηκαν σὰν σὲ κατώτερό τους. Δὲν παραδέχονταν πὼς ἓνας ἄνθρωπος τοῦ λαοῦ εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ λέγεται ἀντιπρόσωπος. Τὸ πολὺ νὰ ἔφερνε τὸν τίτλον τοῦ **Κουμέσου**. Τὸν συμβούλεψαν λοιπὸν νὰ συστήσῃ στοὺς ποπολάρους ὑποταγὴ καὶ ὑπακοὴ στὶς διαταγὰς τοῦ Τζιβρᾶν. Ἄν ἄκουγαν, ἡ Βενετσιάνικη ἐξουσία θὰ τοὺς συγχωροῦσε, ἂν ὅμως ἔκαναν πάλι φασαρίες, θὰ τιμωρόνταν ἀδυστηρότατα.

Καὶ ἡ Βενετιά ἐπίσης ἄφησε τὴ λύση τοῦ ζητήματος στὸν Τζιβρᾶν, πού ἐπιστρέφοντας στὴ Ζάκυνθο ἐδήλωσε πὼς θὰ συγχωροῦσε τοὺς ποπολάρους, ἂν πήγαιναν χωριστὰ ὁ καθένας καὶ σὲ ὠρισμένες ὥρες καὶ ἡμέρες, νὰ τοῦ ζητήσουν συγγνώμη.

Οἱ ποπολάροι ἀφοῦ εἶδαν πὼς δὲν κατώρθωναν τίποτα μὲ τὸ ξάστερο, ἔβαλαν σὲ ἐνέργεια τὸ δόλο. Προσποιήθηκαν λοιπὸν στὶς ἀρχὲς πὼς δέχονταν καὶ ὑποχωροῦν. Ἡ συγκέντρωση τῶν ποπολάρων εἶχεν ὀριστεῖ νὰ γίνῃ στὸν **Ἄμμο**. Πράγματι τὴν ὠρισμένην ἡμέρα μαζεύτηκε πλῆθος πολὺ στὸ πλάτωμα τῆς **Φανερωμένης** καί, ὑποτακτικὰ, ἐνώθησαν στὸν Τζιβρᾶν τί διατάζει. Ἀλλὰ αὐτὸς εἶχε πάρει τὰ μέτρα του. Πρὶν πού εἶχε μὲ ἀποκετοὺς σωματοφύλακες καὶ στὴν παραλία καταφύλαγεν ἓνα πλοῖο. Φοβόταν καὶ δὲν εἶχε ἄδικο καθὼς θὰ δοῦμε. Σ' ἀπάντησιν αὐτὸς τοὺς ἔστειλε φορεσιὰς καὶ ὄπλα γιὰ νὰ παρελάσουν μπροστὰ του. Ἄλλο δὲν ἤθελαν καὶ αὐτοί.

Μόλις πήραν στὰ χέρια τους τὰ ὄπλα τὰ πράγματα ἄλλαξαν. Ἀμέσως μήνυσαν στὸν ἄρχοντα πὼς δὲν ἐννοοῦσαν μὲ κανένα τρόπο νὰ καταγραφοῦν. Ὁ Τζιβράν, ἑξαλλος τότες γιὰ τὴ γελασιά, ἄρπαξε καὶ κράτησε ὡς ὁμήρους τοὺς τρεῖς ἀπεσταλμένους τῶν ποπολάρων, δηλαδή τοὺς κουμέσσους Μάρκο Γισκί, Χρίστο Λία, καὶ Τζώρτζη Ροῦσσο. Ἦταν καὶ τέταρτος, ὁ Ζοναράς, ἀλλὰ κατώρθωσε νὰ τοὺς ξεφύγει μὲ κάποιο ψέμμα. Ὁ Τζιβράν μπῆκε μετὰ στὸ πλοῖο πὺν παραφύλαγε καὶ τραβῆξε στὸ **Κρουνέρι** γιὰ νὰ τοὺς φουρκίσει καὶ νὰ ἐκθέσει κατόπιν τὰ πτώματά τους στὸ λαὸ γιὰ παραδειγματισμό. Εἶχαν ἔτοιμα κιάλας τὰ σκοινιά τῆς φούρκας καὶ παράγγειλαν στὸν Πρωταπαπᾶ νὰ ῥθει νὰ τοὺς κοινωνήσει.

Ἡ εἶδηση τῆς συλλήψεως ἀπὸ τὸν Τζιβράν τῶν ἀπεσταλμένων τῶν ποπολάρων μαθητεύτηκε καθὼς καὶ ἡ τύχη πὺν τοὺς περιέμενε. Καὶ τότες ἑξαργιωμένος δλόκληρος ὁ πληθυσμὸς σκορπίστηκε σ' ὅλα τὰ σημεῖα τοῦ νησιοῦ μὲ χεῖριστες γιὰ τοὺς ἄρχοντες διαθέσεις. Ἄλλοι πῆγαν πρὸς τὴν ἐξοχὴ γιὰ νὰ μαζέψουν ξύλα βιαστικά καὶ νὰ βάλουν φωτιά στὰ ἀρχοντόσπιτα. Ἄρχισαν κιάλας μερικοὶ ἀπὸ τὸ ἀρχοντικὸ τοῦ Δεσύλλα Σιγούρου. Ἐκεῖνη τὴν ὥρα ὁ ἄρχοντας ἔτυχε νὰ λείπει. Ἡ οἰκογένειά του ἦταν τελείως ἀπροστάτευτη. Τρομοκρατήθηκαν λοιπὸν ὅλοι καὶ γονατιστοὶ κλαίανε καὶ παρακαλοῦσαν τοὺς ποπολάρους νὰ τοὺς λυπηθοῦν.

Σκόρπιες διαδηλώσεις ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριὰ διέτρεχαν τὴν πόλι βρίζοντας τὸ ἀρχοντολόγι καὶ τὴ Βενετιά.

— Θέλουμε Ἴσπανούς. Θέλουμε Τούρκους! — φώναζαν καὶ ξαναφώναζαν οἱ ποπολάροι.

Οἱ περισσότεροι εἶχαν μαζευτεῖ στὴν παραλία καὶ πυροβολοῦσαν μὲ λύσσα τὸ βενετσιάνικο καράβι, μὲ τὰ ἴδια ἐκεῖνα ὄπλα πὺν τοὺς εἶχε δώσει ὁ Τζιβράν γιὰ νὰ τὸν χαιρετήσουν καὶ τοῦ ἀποδώσουν τίς προεσόμενες τιμές. Ὁ ἐνετὸς αὐτὸς ἄρχοντας πέρασε τότες στιγμὲς τραγικῆς. Ἡ νέα αὐτῆ ἄγρια ἐπίθεση τοῦ λαοῦ τοῦ ἦταν ὁλότελα ἀπρόοπτη. Τὰ παιδιὰ του, ἡλικίας ἕξ—ἑπτὰ χρονῶν, βρέθηκαν στὴ Ζάκυνθο, στὸ μοναστήρι τῆς ἐκκλησιᾶς τῆς Σάντα Μαρία. Φαντάζεται ὁ καθέννας τὴν ἀγωνία τοῦ πατέρα ὡς πὺν νὰ τὰ ἀσφαλίσαι κοντά του. Φοβόταν τὴν ἀντεκδίκηση τῶν ποπολάρων. Ἄλλὰ οἱ ἄνθρωποι του πρόφθασαν καὶ τὰ ἔσωσαν ἐγκαίρως. Οἱ ποπολάροι τὸ ἀντελήφθησαν πολὺ ἀργά, ὅταν πιά τὰ παιδιὰ ἦταν στὴ βάρκα καὶ διευθύνονταν πρὸς τὸ πλοῖο. Πρὶν δὲν τὸ σκέφτηκαν οὔτε τὸ γνώριζαν κἄν. Δὲν τοὺς ἔμενε ἄλλο παρὰ νὰ πυροβολήσουν τὴ βάρκα... Κι ἄρχισαν νὰ πυροβολοῦν μὲ μανία, δίχως ὅμως νὰ μπορέσουν νὰ τὰ βλάψουν. Ἔτσι διπλὰ μανιασμένοι ξέσπασαν στοὺς ἄρχοντες.

(Ἐχει συνέχεια)

MARIETTA MINOTOU

Τ' ΑΣΤΡΑ

Νᾶχα σκάλα ἀερρινή
τὸ στερέωμα νὰ φτάσω,
κι' ἓνα μαγικὸ ραβδί
τ' ἄστρα του νὰ κατεβάσω.
Νὰν τὰ βάλω στὴν ποδιά μου,
νὰν τὰ σφίξω στὴν καρδιά μου,
νὰν τοὺς πῶ καὶ νὰ μοῦ ποῦνε
γιατί πάντα ν' ἀγρυπνοῦνε
στὶς ἀστρόφεγγες νυχτιές
σὰ βαρύνωμες καρδιές.
Νὰν τὰ πάω στὸ περιβόλι,
κι' ὄπου σπόρος, φύτρο, μπόλι,
φῶς ν' ἀστράφη, φῶς ν' ἀνθίστη,
φῶς ἡ γῆ νὰ πλημμυρήσῃ.
Νὰ πηγαῖνω μπρός, καὶ κείνα
πίσω ἀτέλειωτο κοπάδι,
σὰν ψυχῆς πὺν μὲς στὸ βράδι
πᾶνε κάτασπρες σὰν κρῖνα.
Ν' ἀνεβαινουμε ψηλά
κρατημένοι ἀπὸ τὸ χέρι
σ' ἄλλες σφαῖρες, σ' ἄλλα μέρη,
μὲ ἄλλα σχήματα καὶ τάξη
ποῦ ἔχουν ἄλλους κύκλους γράψη,
καὶ νὰ δείχνωμε τὸ δρόμο
στὸν πὺν ἔχ'αθη ὄνειροδρόμο.

Μὲ τὴ φόρμιγγα στὰ χεῖλη
νὰ πηγαῖνω, κι' ὁ σκοπὸς
νὰ μοῦ λήη πὼς γείναν φίλοι
τὸ σκοιάδι μὲ τὸ φῶς.
Πολυέλαιος νὰ ὑψωθῶ
μὲ τ' ἀστράκια γιὰ καντήλια,
φλογοκόκκινα, χρυσὰ
τ' ἀερένια τους φυτίλια.
Μανουᾶλια καὶ κεριά
μέσα στὴν καλοκαιριά,
μιὰ θεοτικὴ ἀρμονία,
σὰ χυμένη λιτανεία
νὰ κυλάη πάνω ἀπ' τὴ γῆ
σὰν ἀστέρευτη πηγὴ.
Κι' ὅλοι οἱ πονεμένοι ἄνθρωποι
τέτοιο θᾶμα νὰ κοιτοῦν,
νὰ νομίζουν πὼς ἀκοῦν
τὴν Ἀνάσταση τὴν πρώτη.

Γῆ νὰ γείνω, φῶς νὰ γείνω,
Μάνα τ' οὐρανοῦ, νὰ κλείνω
στὴν ἀμέτρητη καρδιά μου
τ' ἄστρα, τὰ παιδιὰ μου!

ΑΙΜΙΛΙΑ ΣΤΕΦ. ΔΑΦΝΗ

ΛΗΣΜΟΝΗΜΕΝΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

Ἄχ! ἡ καρδιά, πὺν γνώρισε	Τί νέο σὰ γλυκοχάραμμα
Καλὰ τὴ θλίψη μόνο! . . .	Τοὺς ἴσκιους διώχνει γύρου,
Σὰν τί ἀχνοφέγγει μέσα μου	Κι' αὔρα σκορπάει ὀλοεῦωδη
Καὶ πολεμáει τὸν πόνο;	Τριανταφυλλένιου ὄνειρου;

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΔΗΟΥ

Αἰμέ! ἡ καρδιά, πὺν γνώρισε
Βαθεῖα τὴ θλίψη μόνο,
Πὼς μοῦ συντριβεῖ τὸν ἄντρο
Κι' αὔξαινει μου τὸν πόνο!

(Ζάκυνθο 1899)

† ΔΗΜ. ΦΡΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΟ ΤΕΛΕΥΤΑΙΟ ΒΟΥΚΟΛΙΚΟ

Ἀπάνεμα κατρακυλᾷ τὸ μουσκεμένο φύλλο,
στά ρείκια, στ' ἀγριοβότανα, γύρω στὸν ἄδειο μύλο,
καὶ στὸν κορμὸ καὶ στὴν ξερὴ τῆ ρίζα ποὺ τὴ ζώνει
ἄλικο ἀγριοτριαντάφυλλο στερνὸ καὶ σκαρφαλώνει.

Χαμένη κάτω ἀπ' τὸ σωρό, χαμένη καὶ σαλεύει
καὶ χαρακιά ἀπὸ λιγιστὸν ἀφρὸ τῆ σημαδεύει
τὴν ἱλαρὴ βυζαντινὴ πηγὴ, ποὺ τὸν Ἀπρίλη
λαλοῦσε στὰ νερόκρινα μὲ τὰ φευγάτα χεῖλη.

Ἀπ' τὰ γερά ἀγριελιόδεντρα, ποὺ τὶς πλαγιές μας ζώνουν,
κοκκινωπὰ τὰ φύλλα τους στὰ πόδια τους ζαρώνουν
κ' ἓνα ἄφαντο ἀναφυλλητὸ—ποιὸς ξέρει ποῦ;—ἀναβρῦζει
καὶ φύλλα καὶ νερόχορτα ξειλεύει : ψιχαλίζει.

Πρόσκαιρη σκέπη : ὁ ἄνεμος τ' ἀρπᾷ καὶ τὰ παγαίνει....
Ἄρραγος πάγος τῆ γυμνῆ τὴν ἄπλα περιμένει
κ' ἢ κατοικήτρα μακρυνὴ καὶ μόνη θ' ἀπομείνει
μὲς στῶν ἀνάβαθων νερῶν τὰ κλώσματα, ἢ σελήνη.

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΣΥΡΕ ΤΗ ΒΑΡΚΑ

Σύρε τὴν ὁμορφὴ τῆ βάρκα σ' τὴν ξηρά,
κι' ἔλα κάθισε σιμά μου,
ὦραία κόρη τοῦ γιालοῦ, νὰ σὲ χαρῶ,
τὰ χέρια δῶσε σ' τὰ δικά μου.

Γεῖρε σ' τὰ στήθη μου τὸ κεφαλάκι σου,
γλυκειά μου, καὶ μὴ μὲ φοβᾶσαι·
ἔσὸν ποῦχεις τὸ θάρρος μεσ' σ' τὴ θάλασσα
τὴν ἄγρια κάθε ἡμέρα νᾶσαι.

Μοιάζει ἢ καρδιά μου σ' ὅλα μὲ τὴ θάλασσα.
ἔχει καὶ κύματ' ἀφορισμένα,
μὰ καὶ μαρογαριτάρια ἔχει ἀτίμητα
μέσα σ' τὰ βάθη τῆς κρυμμένα.

ΟΡΑΤΙΟΥ ΦΛΑΚΚΟΥ

ΣΤΟΝ ΑΓΡΙΠΠΑ

(ᾠδές. Βιβλ. Α'. ᾠδὴ VI).

Ὁ Βάρος, κύκνος τοῦ Μιόνιου ἄσματος,
γενναῖο καὶ νικητὴ τοῦ ἐχθροῦ θὰ ὑμνήσῃ σε,
γιὰ ὅσα ὁ στρατιώτης σου ὁ ἄγριος, εἶτε μ' ἄλογα,
εἶτε μὲ πλοῖα κατόρθωσε.

Μὰ ἐγὼ νὰ ὑμνήσω, Ἀγρίππα, αὐτὰ δὲ σκέφτομαι,
οὔτε καὶ τοῦ Πηλήδη τὸ ἄγριο μάνισμα,
οὔτε καὶ τοῦ Ὀδυσσεᾶ τις περιπλάνησες,
ἢ τὸ φοριχτὸ τοῦ Πέλοπα.

Τὸ σπίτι, ὅσο ἢ ντροπὴ κ' ἢ Μοῦσα, ποὺ ἄμαχη
λύρα κρατεῖ, τὸ ἀρνοῦνται νὰ μικρύνουμε,
τρανὰ μικροί, τοὺς ἔπαινους τοῦ Καίσαρα
τοῦ ὑπέροχου κ' ἐσέσανε.

Τὸ χαλκοχύτωνα Ἄρη ποιὸς θὰ ἱστορίζε;
Ἡ τὸ Μηριώνη, ἀπὸ τῆ σκόνῃ ὀλόμαυρο
τῆς Τροίας, ἢ τὸν Τυδεΐδη, ποὺ ὅμοιον ἔκαμε
μὲ τοὺς Ὀλύμπιους ἢ Ἀθηνᾶ;

Ἐγὼ συμπόσια ψάλλω, μάχες κοριτσιῶν,
ποὺ ὀρνοῦν στοὺς νέους μὲ τὰ κομμένα νύχια τους,
κ' εἶτ' ἐλεύτερος ἢ ἄστατος, φλογίζομαι
συχνὰ γιὰ κάποιον ἔρωτα.

Μεταφρ. ΓΕΡ. ΣΠΑΤΑΛΑΣ

ΕΣΠΕΡΙΝΟΣ

Ἐκχεῶ ἀπὸ τοῦ πνεύματός μου
ἐπὶ πᾶσαν σάρκα.

(Ἰωήλ)

Κύριε, τὴν ὥρα αὐτὴ τῆ δειλινῆ
τ' ἀπόκοσμο τραγοῦδι μου θὰ ψάλω...
Στὴν προσευχή μου τὴν ἐσπερινὴ
τὸν πόνο θὰ σοῦ φέρω, τίποτ' ἄλλο...

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΗΤΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΜΕΤΕΡΝΟΥ

Δευτὴρὸν ἔργον μου, κ' ἂν θὰ μαραθῆ
πάλι, ἐπεὶ θὰ μείνῃ καὶ παρθέναι,
σφαλεῖ τὴν ἀρετὴ, μ' αὐτὴν ἀνθεῖ
καὶ λουλουδένια ὑψώνεται σὲ σένα...

Λευκὴ ἢ ψυχὴ μου· νύφη τ' οὐρανοῦ,
γλυκεῖα ἀδερφή τῶν ἀστρων τῶν θλιμμένων,
ἔχει τὸ σάλεμα ἑνὸς ἴσκιου μακρυνοῦ
κι' ἔχει τὴν κρῖα τὴ σιωπὴ τῶν πεθαμένων.

Λευκὴ ἢ ψυχὴ μου· ξέρει ν' ἀγαπᾶ
τ' ὦραϊο καὶ τ' ἀγαθὸ καὶ τίποτ' ἄλλο,
τίς πιὸ φαιδρὲς χαρὲς τῆς τῆς σκορπᾶ
καὶ κρύβει τὸν καημὸ τὸν πιὸ μεγάλο...

Κύριε, τὴν ὥρα αὐτὴ τὴ δειλινὴ
σοῦ ἀνήκω, ἀγάπησέ με, εἶγαι παιδί σου...
Ἐσὺ μιὰ μυγδαλιὰ παντοτεινὴ,
κ' ἐγὼ φτωχὸ κι' ἀπέριττο κλαδί σου...

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΞΥΔΗΣ

ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΘ ΤΑΓΟΡ

(Σαπφική Στροφή)

Δὲ γνωρίζω ἀλήθεια πῶς, δάσκαλέ μου,
τραγουδᾷς ! ἀλλ' ὅμως Ἐσένα πάντα
μ' ἔκσταση ἀφουκράζομαι ἐγὼ σιωπόντας.
Ἡ μουσικὴ σου

λάμπει ἀχιτιδοβόλα στὸν κόσμον ὅλον.
Ἦ, τῆς μουσικῆς σου ἡ ζωογόνα ἀνάσα
μέσα ἀπὸ οὐρανὸ σὲ οὐρανὸ κυλάει.
Τῆς μουσικῆς σου

τὸ ἱερὸ ποτάμι τὸν κάθε βράχο
παρασέρνει, ἐμπόδιο ἅμα στέκει ἐμπρός του
καὶ κυλᾷ ἀσυγκράτητο. Ἡ καρδιά μου
νὰ συντροφέη

λαχταράει τὸ ἄσμα σου, μὲ τοῦ κάκου
μιὰ φωνὴ ἀγωνίζεται νᾶβρη. Μένω
μ' ἀνοιχτὸ τὸ στόμα μου, ἀλλὰ κανένα
ὦραϊο τραγοῦδι

δὲν μπορεῖ νὰ πλάσῃ ἢ λαλιά μου, κ' ἔτσι
κλαίω ἀπὸ ἐντροπή. Ἄ ! τὴν καρδιά μου ἐπῆρες
σκλάβο, στίς ἀπέραντες λίμνες, Κύριε,
τῆς μουσικῆς σου.

Μετάφρ. ΑΝΑΣΤ. ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗ

ΜΟΝΟΣΤΙΧΑ

23

Τὸ ἔργο σου ἄδειο, σὰ δὲν κλείνη ἀκέρια τὴν ψυχὴ σου

24

Στερνὲ ἀσπασμέ, τί χαλασοὺς ξοπίσω σου σωριάζεις !

25

Ἦ γυρισμοὶ ἀναπάντεχοι. Κι' ὦ μισεμοὶ στᾶγύριστα !

26

Κάλλιο βαθιὰ παρὰ μακριὰ νᾶκούγεται ἡ φωνὴ σου.

27

Τὰ κάλλη τῆς ψυχῆς, ἀγνότη, ἐσὺ τὰ κορυφώνεις.

28

Ἦ ἀγάπης νυχταντάωμα σὲ φεγγαρόλουστη ἀμμουδιά !

29

Κάνε τὸν πόνο Πήγασο, νὰ σ' ἀνεβάξῃ ὡς τᾶστρα.

30

Ἄκαρδοι, ἀκοῦστε : ἀδύνατη χωρὶς τραγοῦδι ἡ ζήση.

31

Ἀγάπη, οἱ γλύκες σου ἄγνωρές μου· ξαίρω τὰ φαρμάκια σου.

32

Πόσα χαμόγελα ἔσβυσαν, ποιοῦ τὰ χεῖλη φέξουν !

33

Πεινοῦν οἱ γύρω σου ; Ἄφισε τῆς ξενιοσσιᾶς τὸ στρῶμα.

34

Αὐγούλα, πρῶτο ἀνάβλεμμα κ' ἔκστατικό τῆς μέρας.

35

Μαυροντυμένη πενθεὶ τὴν ἡμέρα, ποὺ πέθα'ε, ἡ νύχτα.

36

Καρδιά τοῦ σιγαρομνίξει ἀγύριστα κ' ἡ νιότη.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

37

Στίγμα καυτὸ στὸ μέτωπο τοῦ ἀνθρώπου : «ἀδερφοχτόνος».

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

M. ΒΑΛΣΑ

ΤΟ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟ ΘΕΑΤΡΟ (*)

(Μετάφραση τῆς Δδας Κορνηλίας Γράκχου ἀπὸ τὸ γαλλικὸ ἀνέκδοτο κείμενο, θεωρημένη ἀπὸ τὸ συγγραφέα)

Β'. Οἱ Βυζαντινοὶ δραματικοὶ συγγραφεῖς καὶ τὸ ἔργο τους

Θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ διερωτηθῆ: Ὑπῆρξε πραγματικὸ Βυζαντινὸ θέατρο; Ὅπως οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες καὶ οἱ λαοὶ τῆς νεώτερης Εὐρώπης, εἶχαν χαρακτηριστικὸ δικό τους θέατρο, καὶ οἱ Βυζαντινοί; Ἡ ἐρώτηση διατυπώθηκε πολλὰς φορὰς καὶ συζητήθηκε μάταια. Κανεὶς δὲν ἀρνίεται κατηγορηματικὰ τὴν ὑπαρξὴ καθαυτὴ βυζαντινῆς σκηνῆς· μερικοὶ ἰσχυρίζονται πῶς οἱ Ρωμαῖκοὶ μῖμοι καὶ τὰ λειτουργικὰ δράματα δὲν εἶναι καθόλου θέατρο. Ἀλλὰ πῶς μπορούμε νὰ μιλοῦμε γι' αὐτὰ τὰ τελευταῖα, ποῦ τὰ κάψαν οἱ εἰκονομάχοι; Ἄλλοι βεβαιώνουν, ὄχι λιγώτερο κατηγορηματικά, ὅτι τὸ θέατρο, κατὰ τὴ βυζαντινὴ χιλιετηρίδα, χωρὶς ἄλλη σημειώση ἐποχῆ ξεχωριστὰ λαμπρῆ, κάτι ἔδειξε καὶ πῶς εἶναι παραλογισμὸς νὰ φανταστῆ κανεὶς τὴ μνημειώδη τοῦ ἑλληνικοῦ μεσαίωνα φιλολογία, δίχως τὴ δραματικὴ συμβολή. Τέλος μιὰ τρίτη κατηγορία μελετητῶν παραδέχεται μιὰ μέση λύση.

Ἔτσι ὁ Bernhardt (1) δὲν ἀναγνωρίζει καμμιὰ ποιητικὴ διάθεση, ἐπομένως καὶ δραματικὴ σ' ὅλη τὴ βυζαντινὴ περίοδο. Ὁ Σάθας ὑποστηρίζει τὸ ἀντίθετο σ' ἓνα βιβλίον γιὰ τὸ ὁποῖο ἤδη μιλήσαμε, πολὺ συγκαχίμενο, ἀλλὰ γεμᾶτο μὲ νέες καὶ πολὺτιμες λεπτομέρειες (2). Ὁ Krumbacher (3) λιγώτερο αὐστηρὸς ἀπὸ τὸ Bernhardt καὶ λιγώτερο ἐνθουσιώδης ἀπὸ τὸ Σάθα δίχως νὰ παραδέχεται καθαρὰ τὴν ὑπαρξὴ ἑνὸς θεάτρου εἰδικὰ βυζαντινοῦ, δὲ φτάνει στὸ σημεῖο νὰ τὸ ἀρνηθῆ ἐντελῶς. Πιθανό, κατ' αὐτόν, ἔργα χαμένα καὶ χαμένα στῆς βιβλιοθήκες (εἶναι ἐπίσης ἡ γνώμη τοῦ Σάθα) νὰ βρεθοῦν μιὰ μέρα καὶ νὰ δια φωτίσουν τὴν ἱστορίαν τῆς σκηνῆς στὴν Κωνσταντινούπολιν ποῦ δὲ μπορούμε νὰ κρίνουμε παρὰ ἔμμεσα σήμερα.

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενον τεῦχος.

(1) Grundriss der griech. Literatur (1880).

(2) Δυστυχῶς ἡ διαύγεια καὶ ἡ τάξις λείπουν ὁλότελα σ' αὐτὴ τὴν ἐργασία, σὲ βαθμὸ ποῦ τὸ βιβλίον καταντᾷ ὁλότελα δύσχοστο. Ἡ λεπτομέρεια ἀφθονοῦν ἀνάκατες, καὶ εἶναι δυσεύρετες. Δὲν ὑπάρχει κατάταξις, ἀκόμα καὶ χρονολογική. Μιὰ ἐπεξεργασία αὐτοῦ τοῦ βιβλίου θὰ τὸ ἔκανε μοναδικὸ στὸ εἶδος του, ἀξίας ἀνετίμητης καὶ ἀπαραίτητο γιὰ κάθε μελέτη σχετικὴ μὲ τὰ βυζαντινὰ ζητήματα. Χρειαζέται ὅμως ἓνα μεθοδικὸ εὐρετήριο.

(3) Geschichte der Byzantinischen Literatur.

Ἀπ' ὅποιο μέρος κι' ἂν βρισκεται ἡ ἀλήθεια, ἄς προσπαθῆσουμε νὰ ἐκθέσουμε, ἀντικειμενικὰ καὶ ὅσο δυνατὸ συντομώτερα τῆς πληροφορίας ποῦ ἔφτιασαν ὡς ἐμᾶς γιὰ τὴ βυζαντινὴ δραματικὴ φιλολογία, παρουσιάζοντας χρονολογικὰ τοὺς συγγραφεῖς.

Ἄν καὶ προγενέστερος τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς ὁ Ἐζεκιήλ, Ὁβρηὸς ἑλληνιστῆς ἀπὸ τὴν Ἀλεξάνδρεια, ἓνας ἀπὸ τοὺς Ἑβδομήκοντα (1) ἀνοίγει τὸ κατάλογο. Τὸ ὄνομά του δὲ θὰ τραβοῦσε ἴσως τὴν προσοχή, ἂν ἓνα ἀπὸ τὰ ἔργα του ἢ «Ἐξαγωγή» ἢ μᾶλλον ἓνα μέρος αὐτοῦ τοῦ ἔργου δὲν μᾶς γινόταν γνωστὸ χάρις στὸ Κλήμη τὸν Ἀλεξανδρέα (2), τὸν Εὐσέβιο (3) Καισαρείας καὶ τὸν Εὐστάθιο (4) στοὺς ὁποίους χρωστοῦμε τὴ διάσωση μερικῶν ἀποσπασμάτων ἀρκετὰ ἐκτεταμένων. Τὸ κείμενο δημοσιεύτηκε ἀπὸ τὸν Dübner (5). Ὅπως δείχνει ὁ τίτλος, ἡ ὑπόθεσις τοῦ ἔργου εἶναι ἡ φυγὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀπὸ τὴν Αἴγυπτον ὑπὸ τὴν ὁδηγίαν τοῦ Μωϋσῆ. Σ' ἓνα πρόλογο, κατὰ τὸν τρόπο τοῦ Εὐριπίδου, ἀλλὰ μὲ ὕφος ψυχρὸ καὶ τραχὺ, ὁ Μωϋσῆς συνοψίζει τὴ βιογραφίαν του, χωρὶς ἄλλο γιὰ νὰ ἐξηγήσῃ στὸν ἀναγνώστη ἢ στὸ ἀμόρφωτο ἀκροατήριον ἀπὸ ποιά συγκυρία ἀνάλαβε τὴν ἀποστολὴν νὰ ὁδηγήσῃ τοὺς ὁμοθρήσκους του ἀπὸ τὴν κοιλάδα τοῦ Νείλου στὴ Χαναάν, τὴ γῆ τῆς Ἐπαγγελίας. Ἀκολουθεῖ μιὰ μακρὰ σκηνή, ἓνας διάλογος τοῦ Μωϋσῆ μὲ τὸ Θεό, ποῦ ἀποδείχνει τὴν ταυτότητά του μὲ ἀπανωτὰ θαύματα. Ἡ συνειθισμένη διήγησις τοῦ ἀγγέλου (ὄχι τῶν οὐρανῶν), ἄλλη θύμησις τοῦ Εὐριπίδου, περιγράφει τὸ πέρασμα τῆς Ἐρυθρᾶς θάλασσας καὶ στέκει ἐπίλογος αὐτῆς τῆς «τραγωδίας», πρὸς πολὺ βιβλικῆς παρὰ χριστιανικῆς, ὅπου ὁ χορὸς, τοῦλάχιστον στὰ ἀποσπάσματα ποῦ περιεσώθηκαν, φαίνεται νὰ μὴν παίζῃ κανένα ρόλο. Δὲ ξέρομε τίποτε βέβαιον σχετικὰ μὲ τὸ συγγραφέα. Ὅριστε πῶς ἐκφράζεται γι' αὐτὸν ὁ Dübner στὸν πρόλογόν του; «Ex reliquiis autem facile colligitur serius enim eum didicisse linguam graecam, non ab infantia ei fuisse innutritum. Arte loquitur aliquoties felici nec spiritus poetici prorsus expertum dixerim, sed graece ei non profluunt ex intimissimis»

(1) W. Christ et M. Paronikas (Lipsiae 1871). — Philippson, Ezechiel und Philon (Berlin 1830). — Ὁ Charles Magnin (Journal des Savants 1848 σελ. 196) τοποθετεῖ τὸν Ἐζεκιήλ σὲ πολὺ μεταγενέστερη ἐποχῆ, ὄχι ὅμως ἀργότερα ἀπὸ τὸν Β' αἰῶνα.

(2) Στρώματα Α'.

(3) Εὐαγγελ. Προπαρ. Θ' σελ. 436 Δ καὶ συν.

(4) Ad. Hexameron

(5) Christus patiens, Ezechiel et Christianorum poetarum reliquiae dramaticae. (Paris 1878). Βλέπε ἐπίσης τὴν ἐκδοσὴ τῶν Παρισίων τοῦ 1590, «Ezechielis tragicae judaeorum tragoediarum poetae Exagoge seu Eductio hebraeorum graece ex libro IX Euseb. de Prep. Evang. et seorsum Latinis versibus expressa et notis illustrata per Fed. Morellum.

sibus». Αὐτὸς ὁ τελευταῖος περιορισμὸς ἔχει σπουδαία σημασία. Ἡ περίπτωση θὰ ἦταν ἡ ἴδια καὶ γιὰ τοὺς ἀσιᾶτες⁽¹⁾ γραμματικούς ποῦ εἶχαν ἐλκυσθῆ ἀπὸ τὰ ἑλληνικὰ γράμματα καὶ ἐπιχειρήσανε νὰ μιμηθοῦνε τ' ἀρχαῖα ἀριστουργήματα στὰ ἔργα τους. Ἡ «**Ἐξαγωγή**», εἶναι ἕνα χαρακτηριστικὸ μνημεῖο τῆς κατάντιας τοῦ ἀρχαίου θεάτρου ἐκείνη τὴν ἐποχῇ. Ὅλοι οἱ μιμητὲς ἀκολουθοῦν κυρίως τὸν Εὐριπίδη, τοῦ ὁποίου ἀντιγράφουν τὴν ἐξωτερικὴ μορφή τῶν τραγωδιῶν, χωρὶς νὰ μποροῦν νὰ ξαναζωντανέψουν τὰ αἰσθήματα ποῦ δίνουν ψυχὴ στὶς δημιουργίες του.

* *

Στὴν ἀρχὴ τοῦ Γ' αἰῶνα ὁ ἐπίσκοπος Πατάρων **Μεθόδιος Εὐβούλιος** βάζεται νὰ χτυπήσῃ τοὺς Γνωστικὸς καὶ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ Ὠριγένη χρησιμοποιῶντας τὴ δραματικὴ φόρμα⁽²⁾.

Συμμεριζόμεστε τὴ γνώμη τοῦ Σάθα, ποῦ τὸν θεωρεῖ ἰδρυτὴ τοῦ εἰδους ποῦ ἀεγότερα στὴν ἐποχῇ τοῦ Ἀρείου εἶχε ξετυλιχθῆ στὸ χριστιανικὸ δράμα. Ἕνας διάλογος «**Περὶ Γεννητῶν**», ὅπου χτυπιέται ὁ Ὠριγένης καὶ δυὸ ἄλλα σωσμένα ἔργα, εἶναι τὰ μόνα ποῦ ἀναφέρει ὁ Ἕλληνας βυζαντινοδίφης. Στὸ πρῶτο «**Περὶ Ἀντεξουσίου**» οἱ Ὁρθόδοξοι καὶ Βαλεντινιανοὶ πιάνονται γιὰ τῆς δοξασίας τους. Τὸ δεύτερο «**Τὸ συμπόσιον τῶν δέκα παρθένων**» πραγματεύεται γιὰ τὴν ἀγνότητα, ὅπως τὸ δείχνει ὁ ὑπότιτλος⁽³⁾. Ὁ σκοπὸς τοῦ Μεθόδιου ἦταν, ὅπως φαίνεται ἀπὸ τὴν ἐξέταση τῶν ἔργων του καθαρὰ διδαχτικὸς· μέσα στὰ διαλογικὰ ποιήματά του τὸ δραματικὸ στοιχεῖο ἦταν πολὺ παραμελημένο. Ἡ Ἐκκλησία χωρὶς νὰ πάρῃ μέρος φανερὰ ἐναντίου του δὲν τὸν γλυκόβλεπε καὶ μαθαίνουμε ἀπὸ τὸν πατριάρχη Φώτιο⁽⁴⁾, πῶς κατάκρινε τὰ ἔργα του χαρακτηρίζοντάς τα αἰρετικὲς ραδιουργίες⁽⁵⁾.

Κατὰ τὴν ἴδια ἐποχῇ ὁ **Ἅγιος-Ἐφραίμ** μετὰ τὴν ἴδια μέθοδο καθὼς ὁ Μεθόδιος, πολέμησε τοὺς Βαλεντινιανούς καὶ τοὺς Βαρθησανίτες ποῦ τὸν πληρώνουν μετὰ τὸ ἴδιο νόμισμα.

Κατὰ τὸν Δ' αἰῶνα, ὁ **Ἄρειος**, ποῦ προαναφέραμε, πνεῦμα τολμηρὸ καὶ ρηξικέλευθο δὲ δειλιάζει μπροστὰ σὲ τίποτε γιὰ νὰ καταφέρῃ τοὺς σκοπούς του. Ὁ διάσημος αἰρετικὸς εἶναι ὁ πρῶτος ποῦ ἔμπασε τὸ σκηρικὸ στοιχεῖο μέσα στὸ λειτουργικὸ τυπικὸ τῆς Ἐκκλησίας. Δὲν ἀναφέρεται κανένα δικό του δραματικὸ ἔργο, καθὼς ἐννοοῦμε τὴ λέξη. Ὁφείλουμε μολαταῦτα νὰ θεωρήσουμε αὐτὸ τὸν ἐξαι-

(1) Ἐξαίρουσε φυσικὰ τὸ Λουκιανὸ ἀπὸ τὰ Σαμόσατα.

(2) Σάθας σελ. ρλβ'.

(3) Συμπόσιον τῶν δέκα παρθένων ἢ περὶ ἀγνείας. Combefis Actuarium Novissimum. Τόμος Α, σελ. 64 καὶ συν.

(4) Βιβλ. Φωτ. τόμ. Α σελ. 318. Ἐπιμέλεια Emm. Bekker.

(5) Σάθας ἴδιο ἔργο σελ. ρλη'.

ρετικὸ ἄνδρα σὰν ἕνα ἀπὸ τοὺς πειδὸ σθεναροὺς ὑπερασπιστὲς τοῦ θεάτρου στὴν πάλη του μετὰ τὴν Ἐκκλησία. Μετὰ τὴ λειτουργικὴ του ἀνακαίνιση ἔσπασε τοὺς θεσμοὺς τοῦ θεάτρου ὡς τότε πεταγμένου σὰ σκύβαλο στ' ἀναθέματα τῆς Ἐκκλησίας. Ξέχωρα ποῦ μετὰ τὴ στάση του, ἀνάγκασε τοὺς ὀρθοδόξους νὰ τὸν πολεμήσουν μετὰ τὰ ἴδια ὄπλα ποῦ εἶχαν προκαταδικάσῃ. Τὸ ἔξυπνο σύστημα τοῦ Ἀρείου ἐκμεταλλεῦθηκε οἱ κατοπινοὶ αἰρεσιάρχες. Δὲν περιορίζονταν πειὰ στὴ θεατροποιημένη λειτουργία: ἔγραφαν καθαρὰ θεατρικὰ ἔργα, ὅπου καθένας διαφέντευε τῆς διδασκαλίας του. Θὰ μπορούσαμε ὡς ἐκεῖ ν' ἀνάγουμε τὴ μακρυνὴ ἀρχὴ τοῦ σημερινοῦ θεάτρου τῶν συζητήσεων διαφόρων προβλημάτων. Τέτοιοι συγγραφεῖς ἦταν οἱ Ἀπολλινάριοι⁽¹⁾, πατέρας καὶ γιυός, τὸν Δ' αἰῶνα, ποῦ εἶχαν ἐπιδοθῆ στὴ σκηρικὴ ἀνασκευή τῶν ἔργων τοῦ Εὐριπίδη τοῦ Ἀριστοφάνη ἢ τοῦ Μενάνδρου⁽²⁾. Εἰσηγητὲς μιᾶς νέας αἵρεσης ζήτησαν νὰ τὴν ἐπιβάλλουν μετὰ τὸ θεάτρο. Σ' αὐτοὺς ὁ Σάθας⁽³⁾ ἀποδίδει τὸ «**Χριστὸς πάσχω**»: ἀλλὰ γιὰ τὴν πατρότητα αὐτοῦ τοῦ ἔργου οἱ διάφορες γνώμες δὲ συμφωνοῦν.

Ἀναφέραμε τοὺς δυὸ πειδὸ ὀνομαστοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἀρχαίας καὶ Νέας Ἀθηναϊκῆς κωμωδίας. Οἱ ἄλλοι κωμικοὶ δὲν ἦταν παραφισμένοι: τὰ ἔργα τοῦ Κράτη, τοῦ Διφίλου καὶ τοῦ Φιλήμονα, εἶχε μιμηθῆ ὁ **Συνέσιος** ἐπίσκοπος Πτολεμαΐδας⁽⁴⁾. Ὁ τελευταῖος αὐτὸς ἀσχολήθηκε ἀκόμα καὶ μετὰ τὴν τραγωδίαν ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς χριστιανικούς του ὕμνους⁽⁵⁾. Τὸ θεάτρό του, δυστυχῶς χαμένο κι' αὐτό, εἶχε κατὰ τὸ Σάθα⁽⁶⁾ αὐτὸ τὸ σπάνιο προτέρημα, νὰ περιγράψῃ καὶ νὰ παραδώσῃ μ' ἐπιτυχία ὠρισμένα ἔθιμα. Τὸ παραδεχόμεστε μετὰ τῆς σχετικῆς ἐπιφυλάξεως. Ἐπίσης ἔχουμε ἐνδοιασμούς γιὰ μιὰ ἄλλη πληροφορία τοῦ ἴδιου ποῦ μᾶς βεβαιώνει πῶς ἡ ἐργασία αὐτοῦ τοῦ παναγιώτατου δὲν ἔμοιαζε καθόλου μετὰ τῆς σχολαστικῆς ἀσκήσεως τοῦ καιροῦ του, ἀλλ' ἀντίθετα ἡ κωμωδία του ἦταν γεμάτη χάρη καὶ πνεῦμα ἀττικό. Κομματάκι δύσκολα μποροῦν νὰ εἰπωθοῦν τέτοια πράγματα γιὰ ἔργα χαμένα γιὰ τὰ ὁποῖα μᾶς λείπουν καὶ ἡ στοιχειώδεις ἀκόμη πληροφορίες⁽⁷⁾.

(1) Σάθας ἴδιο ἔργο σελ. σξδ'.

(2) Σωζόμενος (Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία κεφ. Ε', 8 11).

(3) Σελ. σξε'.

(4) «...Εἵποις ἂν ἡλικαύτην (κωμωδίαν) νῦν μὲν Κράτητος, νῦν δὲ Διφίλου, νῦν δὲ Φιλήμονος...»

(5) Βλ. Pitra Hymnographie de l'Eglise grecque (Paris 1867).

(6) Σελ. σξε'.
ΙΛΚΣΑΡΑΤΕΙΟΣ
(7) Ὁ Σάθας (σξη) πιστεύει ἐπίσης πῶς ὁ Νεστόριος, ἄλλος αἰρεσιάρχης, ἔγραψε τραγωδίας. Πιθανὸν καὶ παραδεχτό, ἂν ἀναλογιστοῦμε καὶ μετὰ τὴν ἐπιδοθῆντα νὰ παραδώσῃ τὰ δόγματά τους οἱ ἀμέτροτοι αἰρετικοί. Θάταν ὅμως πολὺ τολμηρὸ νὰ βγάζουμε τέτοιου εἴδους συμπεράσματα ἀπὸ μιὰ ἀπλή μνεία τοῦ Φαβρίκιου (Bibl. Graeca X 536) ὅπου ἀκόμα καὶ αὐτὸ τὸ κείμενο δὲν εἶναι πολὺ ξεκάθαρο.

Ἡ λαμπαδηδρομία, ἔξακολουθεῖ. Τὴν δραματικὴ λαμπάδα βλέπομε νὰ κραδαίη ἓνα πρόσωπο πολὺ διαφοροεικὸ ἀπὸ τὰ προηγούμενα καὶ γεμᾶτο ἀπὸ καλὴ θέληση. Δὲν εἶναι πιά ἓνας ἐπίσκοπος ἢ ἓνας μισοκαλόγερος ἀπασχολημένος προπάντων μὲ τὴ δογματικὴ προπαγάνδα σὲ μορφὴ διαλογικὴ. Μιὰ Ἀθηναία, μιὰ Αὐγούστα, ἢ Ἀθηναΐδα, ἢ κόρη τοῦ περίφημου φιλοσόφου Λεόντιου, γυναῖκα τοῦ αὐτοκράτορα Θεοδοσίου τοῦ δευτέρου μὲ τὸ ὄνομα Εὐδοκία ⁽¹⁾ προσπαθεῖ νὰ φυσηθῆ λίγη ζωὴ στὰ διάφορα δραματικὰ εἶδη ποῦ ἀπόμειναν ἀπὸ τὴν ἱστορικὴ ἐξέλιξη, ὅπου ὁ Ρωμαϊκὸς λαὸς εἶχε χαράξῃ τὴν «κακαιοθησία» του. Δυστυχῶς ἢ θεϊκὴ πηγὴ εἶχε γιὰ πάντα στείρεψη. Τὰρχαῖα πρότυπα παραμένουν αἰώνια καὶ ἀπελπιστικὰ ἀμίμητα. Μάταια ἢ γυναῖκα τοῦ Θεοδοσίου καταπιάνεται νὰ σακρώσῃ τραγωδίαις πάνω στὰ συναξάρια τοῦ Χριστιανικοῦ μαρτυρολόγιου. Σπαταλᾷ τοῦ κάκου τῆς λαμπρῆς τῆς προδιαθέσεις γιὰ τὸ θέατρο· οἱ ἅγιοι εἶναι τραγικῆς μορφῆς πολὺ πενιχρές. Οἱ ἁγιογράφοι δὲν μποροῦν νὰ τὰ βγάλουν πέρα μὲ τὴν ὑπερπλοῦσια φαντασία τῶν κυκλικῶν ραψωδῶν. Τὰ χνῶτα τῆς Ἐκκλησίας δὲν μποροῦν παρὰ νὰ παγώνουν τὴν δραματικὴν ἔμπνευση. Τίποτα, δὲν ἔμεινε ἀπὸ τῆς ἀξιέπαινης προσπάθειαις τῆς αὐτοκρατορίας ἐκτὸς ἀπὸ μερικὰ ἀποσπάσματα τοῦ μαρτυρίου τοῦ Ἁγίου Κυπριανοῦ καὶ τῆς Ὀσίας Ἰουστίνας. ⁽²⁾

Σύγχρονος τῆς Εὐδοκίας ὁ Βασίλειος, ἀρχιεπίσκοπος τῆς Σελευκείας, ἀνημιονεύεται γιὰ συγγραφέας ἐνὸς ἔργου θεατρικοῦ μὲ θέμα τὸ συναξάρι τῆς Ἁγίας Θέκλας ⁽³⁾. Τὸ χριστιανικὸ δρᾶμα μὲ τὴν ὄψη καὶ τὴν ὑψηλὴ προστασία τῆς Ἀθηναΐδας κερδίζει ὅλο καὶ περισσότερο ἔδαφος, εἰσάγεται στὴν ἐκκλησία καὶ ἐπιβάλλεται στὸ πλῆθος. Σιγὴ-σιγὰ ἐξελίσσεται, καὶ στὰ χρόνια τοῦ αὐτοκράτορα Ἀναστασίου ὁ τραγικὸς χριστιανὸς ποιητὴς **Τιμόθεος** ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν θρησκευτικὴν παρὰ ἰδέαν γιὰ νὰ ἀναζητήσῃ τὴν ἔμπνευσή του στὴ ζωὴ καὶ στὴ ἡθὴ τῶν συγχρόνων. Γαζαῖος, μαθητὴς τοῦ Προκοπίου ⁽⁴⁾, εἶναι ὁ συγγραφέας ἐνὸς ἔργου μὲ τὸν τίτλον **Χρυσουργίον** (φόρος κεφαλικὸς τῶν πτωχῶν τάξεων). Πείχτηκε ⁽⁵⁾ μπροστὰ στὸν Αὐτοκράτορα Ἀναστάσιον ποῦ φάνηκε πάντα εὐμενὴς στὸ θέατρο καὶ σιάνθηκε ἀληθινὸς προστάτης τῆς τάξης τῶν ἠθοποιῶν, περιφρονημένης ἀπὸ τὴν ἐκκλησία καὶ ἀπὸ τὴν κοινωνία.

(Συνέχεια στὸ ἐπόμενο)

M. ΒΑΣΙΛΑΣ

⁽¹⁾ Πολλοὶ γράφουν κατὰ λάθος Εὐδοξία ἢ Εὐδοξία ἄλλο. Βλέπε A. Ludwig. Eudokia, die Gattin der Kaisers Theodosios II. als Dichterin (Rheinisches Museum. N. F. 37, Band 2).

⁽²⁾ Σάβας (ρκδ'). Γ' ἀποσπάσματα βύσκουνται στὸ Bandini Graecae ecclesiae vetera monumenta τόμος Α', Katalog. mss. græc. Biblioth. Laurentianae. σελ. 229.

⁽³⁾ Φωτ. Β βλ. Κωδ. 168. G. Fabr. Bibl. Græc. τόμος Θ'. σελ. 95—96.

⁽⁴⁾ Σάβας, ἴδιο ἔργ. σελ. τλδ'. — ⁽⁵⁾ Κεδρηνὸς Α', σ. 677.

ZAKYTHINOI ΘΥΓΛΟΙ

Ο ΜΑΗΣ, Ο ΓΙΟΣ ΤΟΥ ΗΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΑΣ

Ἡ Τριανταφυλλία ἦταν ἡ ὠραιότερη κοπέλλα τοῦ χωριοῦ. Ἀλλὰ ἦταν φτωχιά ἢ καυμένη. Ὁ πατέρας τῆς, γέρος τοῦ ὑπολογισμοῦ ζήταγε νὰ ἐκμεταλευτεῖ τῆς κόρης του τὰ κάλλη. Κι ἂν ἦταν φτωχοπούλα τί; Στὴν πόρτα τῆς μπαζόβγαιναν τὰ προξενειά. Δὲ σταματοῦσε στιγμὴ ἀπὸ τ' ἀνοιγόβλεμμα. Ὁ γέρος, καθισμένος πάντα στὸν καναπέ τῆς καμαρῆς του, μισοπαράλυτος, ὄλο καὶ δυσκολευόταν ν' ἀποφασίσει. Τὰ κάλλη τῆς φτάσανε στὰ παλάτια. Ἀκόμα καὶ βασιλικά προξενειά εἶχεν ἢ Τριανταφυλλία. Μάλιστα βασιλικά! Μιὰ μέρα ἔφτασε καὶ ἓνας ἄλλος βασιλιάς, ὁ Σαμουήλ, ποῦ ἦταν ὁ πλουσιώτερος τοῦ κόσμου, μὰ καὶ ὁ ἀσκημότερος. Γέρος πιά κουρκοῦτι. Μὲ μπαστοῦνι βασιλιόταν στὰ πόδια του. Ὁ πόθος του ὅμως νὰ χαρεῖ τὴν ὁμορφονιά τὸν ἔκαμε συρράμενο νὰ φτάσει ὡς τὸ φτωχόσπιτο. Ὁ πατέρας τῆς Τριανταφυλλιάς βγήκε νὰ τὸν προῦπαντήσῃ, κουτσά - κουτσά μὲ χίλια προσκυνήματα γιὰ τὴ μεγάλη τιμὴ. «Αὐτὸς εἶναι ὁ καλύτερος ἀπ' ὅλους τοὺς γαμβρούς, γιατί ἔχει τὰ περισσότερα» — σκέφτηκε ὁ γέρος. Καὶ ὁ γάμος ἔγινε σύντομα. Τώρα πιά ἢ Τριανταφυλλία ζοῦσε στὸ παλάτι τῆς, πάντα πικραμένη καὶ ἀγέλαστη, βουτυγμένη καὶ στὰ πλούτια καὶ στὰ χρυσάφια, ἀλλὰ μὲ τὴν καρδιὰ πάντα μαύρη καὶ σκοτεινὴ. Δὲν μποροῦσε ποτε νὰ συνειθίσει στὴν ἀσκήμεια καὶ στὰ γερατειὰ τοῦ ἀντρός τῆς. Ἦταν τόσο φρέσκα, τόσο μωσκοβολισμένη αὐτὴ! Παιδιά δὲν ἔκανε γιὰ ν' ἀλλάξῃ ἢ τὴν ζωὴ τῆς. Καὶ συλλογιζόταν πόσο καλύτερα θὰ ἦταν, ἂν παντρευόταν τὸ νέο τῆς καρδιάς τῆς, τὸν ἐργατικὸ καὶ ὁμορφο γείτονα τῆς, καὶ πόσο θὰ ἦταν εὐτυχημένη ἂν ἔφτιαχνε μαζί του οἰκογένεια.

Μιὰ μέρα, ἄμα φύγανε οἱ βαρυχειμωνιῆς, ὁ βασιλιάς ἀποφασίσει νὰ κάμει ἓνα μεγάλο ταξίδι γιὰ νὰ διασκεδάσει λίγο τὴν μελαγχολικὴν βασίλισσα, ποῦ μὲ κανένα τρόπο δὲν μποροῦσε νὰ τὴν κάμει νὰ γελάσει. Θὰ πήγαιναν μακριά, σὲ μέρη ποῦ θὰ ἔμεινε θαμπωμένη ἀπὸ τὸ φῶς, ποῦ βασιλεὺς ὁ Ἥλιος, ὁ ὠραιότερος βασιλιάς τοῦ κόσμου. Στὸ βασιλεῖο του δὲν εἶχε πατήσῃ ξένος ποτε. Ὁ ἀντρας ὅμως τῆς Τριανταφυλλιάς, ἐπειδὴ ἦταν βασιλιάς καὶ μποροῦσε νὰ κάμει ὅτι θέλει, ἀποφάσισε νὰ τὴν πείσει ὡς ἐκεῖ. Τὸ ταξίδι ἦταν μακρὺν καὶ κουραστικόν. Ἀλλὰ ἢ Τριανταφυλλία μόλις ἔφτασε στὸ βασιλεῖο τοῦ Ἡλιοῦ ἄλλὰ ξέσπεσε, χοροπηδοῦσε σὰν ἀξέγνοιαστο παιδί, ὅπως πρίν, προτοῦ παντρευτεῖ τὸ βασιλιά Σαμουήλ. Ὁ Ἥλιος τοὺς δέχτηκε μὲ εὐγένεια καὶ τοὺς φιλοξένησε στὸ παλάτι του. Τοὺς κατα-

περιποιήθηκε. Ἡ Τριανταφυλλιά ἔχασε τὸ μυαλό της μὲ τὴν ὀμορφιά του ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμή. Ἀλλὰ καὶ ὁ Ἥλιος γοητεύτηκε ἀπὸ τὰ κάλλη της. Ἀγαπηθῆκανε λοιπὸν καὶ τὸ ἐξομολογηθῆκανε ὁ ἕνας στὸν ἄλλο. Ἄρχισε τότες μιὰ χροσῆ ζωὴ γιὰ τὴν Τριανταφυλλιά, μιὰ ζωὴ τρελλῆς χαρᾶς, ποὺ τὴ σκοτείνιαζε μόνον ἡ σκέψη τῆς γρήγορης ἐπιστροφῆς στὴ χώρα τοῦ ἀντρός της. Ὁ γέρο βασιλιάς εἶχε πολ- λές δουλειές στὸ βασίλειό του κ' ἦταν ἀμετάπειστος. Μιὰ μέρα ὀλό- λαμπρη, καθὼς ἦταν λυπημένη γιὰ τὴ ζωὴ ποὺ τὴν περιμένε πάλι δίπλα στὸ γέρο - ἀντρα της, εἶπε στὸν Ἥλιο!

«Ἦλιε μου, προσήλιε μου καὶ κοσμογυριστή μου
νὰ σοῦ κάμω ἕνα παιδί νὰ τῷχομε μαζί».

καὶ τοῦ παραδόθηκε ὀλότρελα.

Στὸ βασίλειό της γέννησεν ἡ Τριανταφυλλιά στὴν ὥρα της, ἕνα πεντάμορφο ἀγόρι, ποὺ τῷβγαλε **Μάη**. Εἶχε κάμει μὲ τὸν Ἥλιο τὴ συμφωνία νὰ τὸ κρατῆσει λίγα χρόνια κὺτῆ γιὰ νὰ τὸ ἀναστήσει καὶ μετὰ νὰ τοῦ τὸ στείλει νὰ τὸ κρατῆσει κοντά του. Ἔτσι κ' ἔγινε. Ὁ Μάης μεγάλωνε θαῦμα σὲ ὀμορφιά καὶ καλοσύνη. Εἶχε πάρει ἀπὸ τὴν ὀμορφιά τοῦ πατέρα του τοῦ Ἥλιου καὶ τῆς μητέρας του τῆς Τριανταφυλλιάς. Ξανθὸς σὰν τὸ χρυσάφι. Ἡ θωριὰ του γαλανὴ σὰν τὴν ξάστερη ἀνοιξιὰτικὴ ἡμέρα. Καὶ ἦταν τόσο καλὸς σὲ ὄλους! Δὲν ὑπῆρχε κανεὶς ποὺ νὰ μὴ λατρεύει τὸ Μάη. Ὁ Ἥλιος ἀπ' τὴν ἀγάπη του στὸ ὀμορφο παιδί του ἄρχισε νὰ γίνεται ὄλο καὶ θερμότερος. Ἡ θερμότητά του ἀπλωνόταν σὰν ἀναλυτὴ καὶ ἔδινε ζωὴ σ' ὄλη του τὴ χώρα. Ἄρχισε τότες μιὰ ὠραία ἐποχὴ. Οἱ γέροι ξαναγιώσανε. Καὶ οἱ γριές. Δὲν ἔμνε κανεὶς μέσα στὸ σπίτι. Ἐτρεχαν νὰ δοῦν τὸ βασίλειά τους νὰ τὸν φχαριστήσουν. Νὰ δοῦν καὶ τὸ βασιλόπουλο τὸ Μάη, νὰ τὸ φιλήσουν ποὺ τοὺς εἶχε φέρει τέτοια χαρά. Καὶ τὰ παιδιά, κάνανε σωστὴ διαδῆλωση, πίσω ἀπὸ τὸ βασιλόπουλο. Ὁ Μάης τᾶμπαζε στὰ περβόλια του καὶ τοὺς ἔκοβε λουλούδια καὶ ἀνθία, ποὺ μοσκοβολοῦσαν ὄλο τὸν τόπο καὶ τὸν ἀγέρα. Ἐκοβε, ἔκοβε γιὰ νὰ τὰ εὐχαριστήσῃ ὄλα, ποὺ στὸ τέλος ἡ γῆς ἦταν σκεπασμένη μὲ πρασινάδα καὶ μὲ ἀνθό- φυλλα. Σὲ λίγο δὲν ὑπῆρχε πιά οὔτε κλαδί, σὲ κανένα περβόλι, μήτε λουλοῦδι στὸν κάμπο. Ἀλλὰ τὰ παιδάκια ὄλο τοῦ ζητοῦσαν καὶ ἄλλα λουλούδια. Στεκόταν λοιπὸν ὁ Μάης μελαγχολικός. Τρέχει στὸν πα- τέρα του καὶ τοῦ τὸ λέει.

— Νὰ τί πάθαμε παιδί μου μὲ τὴν καλωσύνη μας. Φέραμε τὴν καταστροφή. Μὲ τὴ μεγάλη σου καρδιά ρήμαξες τὸ λουλουδόκομο. Πρέπει νὰ λιγοστέψουμε τὴν καλοσύνη μας. Κάθε τόσο μονάχα νὰ δέχῃσαι τοὺς φίλους σου... — τοῦ ἀπάντησε ὁ Ἥλιος

Νὰ γιατί στὸ ἔμπα τοῦ Μάη τὰ περβόλια εἶναι ὀλάνθιστα καὶ στὸ ἔβγα του εἶναι ὄλα ξερὰ καὶ ρημασμένα.

ΤΙΜΑΡΙΑ ΕΝ ΖΑΚΥΝΘΩ, (*)

Συμφώνως πρὸς τὴν ποιότητα τῶν πράξεων τῶν προσώπων ἐκεί- νων, ἔξ ὧν ὁ τίτλος κληρονόμοι πηγάζει, ἐπόμενον εἶναι ὅτι ἐν τῇ ὑπο- θέσει τῶν τιμαρίων αἱ λέξεις «ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῶν τέκνων του καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ νομίμων κληρονομοδιαδόχων του» δὲν ἀφορῶσιν εἰμὴ εἰς τὴν καθαρῶς ἄρρενα διαδοχὴν, διότι χάριν τῶν ἀρρένων καὶ τῆς προσωπικῆς αὐτῶν ὑπηρεσίας ἰδρῦθησαν τὰ τιμάρια, ἔξ' οὗ ἔτι μᾶλ- λον ἀναπόφευκτον ἀποβαίνει, ὡσάκις τίθεται ἡ σκέψις τῶν φράσεων : «κατὰ τὴν φύσιν τῶν τιμαρίων» ν' ἀκολουθοῦν συνήθως εἰς τὰς πε- ριβολὰς αἱ λέξεις «κληρονομοδιαδόχους». Τόσφ δὲ εἶνε βέβαιον τὸ γεγονὸς τοῦτο, ὥστε ὁ Εὐγένιος, καὶ τοι εἶχε τρεῖς ἀδελφάς, μόνον δι' ἑαυτὸν ἐζήτησε τὴν περιβολὴν καὶ δι' αὐτὸν μόνον ἐπέτυχε ταύ- την, ἀποκλεισθεισῶν τῶν γυναικῶν. Καὶ ἐκ τοῦ δοθέντος ἐν τέλει ὑπὸ τοῦ Εὐγενίου ὄρκου πίστεως, ἀδιαφιλονεικῆτως προέκυπτεν, ὅτι ἡ περιβολὴ ἐδόθη αὐτῷ διὰ προσωπικὴν ὑπηρεσίαν, κατὰ τὸν Νόμον τῆς 13 Δ)βρίου 1589, ἀναφερομένῳ ἐν τῷ ρηθέντι ὄρκῳ.

Κατόπιν τῶν ἐνστάσεων τούτων καὶ ἄλλων ὁμοίας φύσεως ἐπιχει- ρημάτων, στηριζομένων ἐπὶ τῶν νόμων καὶ τοῦ δικαίου, οἱ ἀδελφοὶ Καρρὲρ κατέληγον εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἡ ἐνισταμένη Μαρία— Λουδοβίκη, καθὸ γυνή, ἦτο ἀνίκανος ν' ἀπαιτήσῃ τὸ τιμάριον Λάσκαρη Μεγαδούκα, ὅτι ἡ φύσις τῶν περιβολῶν ἐπέκλειον αὐτὴν καθολοκληρίαν τούτου, ὅτι οἱ νόμοι, ἐφ' ὧν αἱ περιβολαὶ αὗται ἐστη- ρίζοντο, ὡς προερχόμενοι ἐκ τῆς Βενετικῆς Πολιτείας, δὲν παρεδέ- χοντο εἰμὴ μόνον τὴν εἰς ἄρρενας διαδοχὴν καὶ ὅτι τέλος αἱ ἀνα- γνωρίσεις τόσφ τοῦ δ)ρος Ἀναστασίου, ὅσφ καὶ τῶν οἰκείων του, ἀν- τετίθεντο εἰς τὴν αἴτησίν της.

Ἡ ἐξώδικος τῆς Μ. Λουδοβίκης ἀπερρίφθη, διὰ τῆς ἀπὸ 8 Φε- βρουαρίου 1842 ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοδικείου Ζακύνθου, ἀλλὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐφεσίβαλε, τῇ 26 Φεβρουαρίου 1842, ὁ σύζυγος καὶ ἐπίτροπος τῆς ἐνισταμένης Φραγκίσκος πτ Γεωργίου Βέγας, ἀλ- λά καὶ ἡ ἀνωτέρω ἔφεσις ἀντεκρούσθη παρὰ τῶν Καρρὲρ, τῇ 8 Μαρ- τίου 1842, καὶ δι' ἐνστάσεώς των ἀπὸ 25 Ν)βρίου ἰδίου ἔτους ὑπε- στηρίχθη ἡ πλήρης παραδοχὴ τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως, ὡς κακῶς ἐφεσιβληθείσης. Οὗτω ὑπεστηρίχτετο, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος τιμᾶ- ριον καὶ τοῦ φύσει ἀδιανέμητον καὶ ἀναπαλλοτριώτον, κατέ- στη ἑλευθερον καὶ ἀνεξάρτητον, κατόπιν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ δια- τήματος τοῦ 1825, διὰ τοῦ ὁποίου οἱ Καρρὲρ τὸ διήρσαν, κατὰ

τὸ 1830, ὁ δὲ δρ. Ἀναστάσιος διέθεσε μέρος τῶν τιμαριωτικῶν κτημάτων, ἅτινα ἐκ διανομῆς τῷ ἀνήκον, ὅπως πληρώσῃ τὰ χρέη του καὶ ἔθεσεν ὑπὸ ἐδαφονομίην τὰ λοιπά. Ἐν τέλει ὑπεστήριζετο, ὅτι τὸ τιμᾶριον δὲν ἠδύνατο νὰ κανονισθῇ ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ Βασιλείου τῆς Ρουμανίας, ὡς ὑπεστήριζεν ὁ πληρεξούσιος καὶ σύζυγος τῆς Μ. Λουδοβίκης Βέγιας, καὶ οἱ ὅποιοι νόμοι περιέγραφον τήν, λόγῳ πρωτοτοκίας, διαδοχὴν καὶ τὴν συμμετοχὴν τῶν γυναικῶν εἰς αὐτό, ἀλλὰ τοῦναντίον ἔπρεπε τοῦτο νὰ ὑπαχθῇ εἰς τοὺς κανόνας τοὺς διαλαμβανόμενους εἰς τοὺς βενετικούς τιμαριωτικούς νόμους.

Ἡ αἴτησις τῆς Μαρίας Λουδοβίκης ἀπερρίφθη, διὰ τῆς ἀπὸ 8 Φεβρ. 1842 ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοδικείου Ζακύνθου, ἀλλὰ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐφεσίβαλεν ὁ Φραγκ. Βέγιας, σύζυγος καὶ ἐπίτροπος τῆς ἐνισταμένης Μ. Λουδοβίκης, τὴν 26 Φεβρ. 1842, οἱ δὲ Καρρέρ ἀντέκρουσαν ταύτην, τὴν 8 Μαρτίου ἰδίου ἔτους καὶ δι' ἐνστάσεως τῶν ἀπὸ 25 Ν)βρίου τοῦ ἔτους ἐκείνου, ὑπεστήριζον τὴν πλήρη παραδοχὴν τῆς ἀνωτέρω ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοδικείου, κακῶς ἐφεσιβληθείσης. Παρητηρεῖτο δὲ διὰ τῆς αὐτῆς ἐνστάσεως, ὅτι τὸ ἐν λόγῳ τιμᾶριον, καὶ τοι φύσει ἀδιανέμητον καὶ ἀναπαλλοτριώτον, κατέστη ἐλεύθερον καὶ ἀνεξάρτητον, κατόπιν τῆς δημοσιεύσεως τοῦ διατάγματος τοῦ 1825, δυνάμει τοῦ ὁποίου οἱ Καρρέρ προέβησαν εἰς τὴν διανομὴν αὐτοῦ, κατὰ τὸ ἔτος 1830, καὶ ὁ δρ. Ἀναστάσιος διέθεσε μέρος τῶν τιμαριωτικῶν κτημάτων, ἅτινα ἐκ διανομῆς τῷ ἀνήκον, ὅπως πληρώσῃ τὰ χρέη του καὶ ἔθεσεν εἰς ἐδαφονομίην τὰ λοιπά, πράξεις αὗται, αἱ ὁποῖαι οὐδεμίαν ζημίαν ἀπέφερον, α') διότι ἡ Μ. Λουδοβίκη, θυγάτηρ τοῦ δ)ρος Ἀναστασίου, δὲν εἶχε κληθῆ πρὸς κατάληψιν τοῦ τιμαρίου, β') διότι τὸ 1825 ὁ Κωνστ. Καρρέρ πτ Παύλου δὲν ἦτο νυμφευμένος καὶ—γ') διότι ὁ Ἰωάννης Καρρέρ ὁ ὁποῖος ἦτο καὶ νυμφευμένος καὶ εἶχε τέκνα, δὲν διέθεσε τιμαριωτικὰ κτήματα, ἀλλ' ἀπέκτησε μάλιστα τοιαῦτα καὶ διεβίβασε ταῦτα εἰς τὰ τέκνα του, ὡς ὑποχρεοῦτο ὑπὸ τοῦ ἄνω διατάγματος.

Κατόπιν τούτου, ὅπως γνωστῇ ἔάν ἡ ἐνισταμένη Μ. Λουδοβίκη εἶχε κληθῆ διὰ τὴν κατάληψιν τοῦ τιμαρίου—τοῦ κεφαλαίου τούτου ἀποτελοῦντος τὸ κυριώτερον σημεῖον τοῦ ζητήματος—ἔπρεπε ν' ἀποδειχθῇ, ὅτι τὸ τιμᾶριον δὲν ἦτο, οὐδὲ ἠδύνατο νὰ κανονισθῇ, ὡς ὑπεστήριζεν ὁ Βέγιας, ὑπὸ τῶν νόμων τοῦ Βασιλείου τῆς Ρωμανίας, οἱ ὅποιοι περιέγραφον τήν, λόγῳ πρωτοτοκίας, διαδοχὴν καὶ τὴν κλησιν τῶν γυναικῶν, ἀλλὰ τὸ ὅποῖον ἔπρεπε τοῦναντίον νὰ ὑπαχθῇ εἰς τοὺς κανόνας τοὺς περιγεγραμμένους εἰς τοὺς βενετικούς τιμαριωτικούς Νόμους.

Κατόπιν διαφόρων δικαστικῶν ἀποφάσεων καὶ ἐφέσεων, ἀπορριφθεισῶν τῶν ἐνστάσεων τῆς Μ. Λουδοβίκης, τὸ τιμᾶριον ἐπεδικάσθη

ὀριστικῶς ὑπὲρ τῶν Καρρέρ, ἀποθανόντος δὲ τοῦ Κωνσταντίνου Π. Καρρέρ, ἡ ἐπὶ μακρὸν χρόνον σχολάσασα κληρονομία του περιῆλθεν ἐν τέλει εἰς τὸν υἱὸν του Φριδερίκον, κληρονόμον ἅμα τοῦ θείου του Διονυσίου Καρρέρ τοῦ Ἰωάννου.

Ἐν ἔτει 1877, ὁ Ἀντώνιος Ν. Σπαθάρος—καθὸ ἐκδοχεὺς τῆς ἐν Κερκύρα Ἐταιρείας Κοράγιος καὶ Σουάν, καὶ ἄλλων, τῆς ἐν Τεργέστη Ἐταιρείας Υἱῶν Κ. Βερτουρμῆ καὶ τοῦ ἐν Σύρῳ Νικολάου Ε. Ἀδάμ,—δυνάμει συμβολαίων ἐκχωρήσεων, καθὸ πιστωτῶν πάντων εἰς βάρος τοῦ Φρειδ. Κ. Καρρέρ,—διὰ ὑπ' ἀρ. 2087 ἀπὸ 30 Ἰουνίου 1877 συμβολαίου τοῦ Συμβ)γράφου Ζακύνθου Σπ. Μονδίνου, ἔλαβεν εἰδικὴν ὑποθήκην ἐπὶ τῶν εἰς θέσιν Τεταρτία τῶν δήμων Ἀρκαδίων καὶ Ὑραιῶν κτημάτων τοῦ αὐτοῦ Καρρέρ, ὅστις ἀναγνωρίζων χρέος του πρὸς τὸν ἄνω Σπαθάρον, παρεχώρησε, δυνάμει τοῦ ὑπ' ἀρ. 6387 συμβολαίου συμβιβασμοῦ συνταχθέντος ἐνώπιον τοῦ Συμβ. Ζακύνθου Δ. Πολίτη, τὸ ἀνωτέρω ἐνυπόθηκον κτήμα του. Τὸ δικαίωμα τοῦτο ἐνήσκη ὁ Σπαθάρος μέχρι τοῦ 1890, περίοδον, καθ' ἣν οἱ χωρικοὶ ἀστέτησαν εἰς τὴν παραλαβὴν τοῦ 1/4 τῶν καρπῶν, ὁ δὲ Σπαθάρος ἐνήγαγεν αὐτοὺς εἰς τὸ Εἰρηνοδικεῖον πρὸς πληρωμὴν τῶν καρπῶν τοῦ ἔτους ἐκείνου. Ἐκδοθεισῶν σχετικῶν ἀποφάσεων, ἐγένοντο ἐφέσεις καὶ ὑπεχρεώθη ὁ Σπαθάρος, κατόπιν ἀποφάσεων τοῦ Πρωτοδικείου, νὰ παρουσιάσῃ τοὺς τίτλους του, τοὺς ὁποίους ὅμως δὲν εἶχεν, ἀλλὰ τῷ παρεχώρησεν αὐτοὺς βραδύτερον ὁ Καρρέρ. Ἀποθανόντος τοῦ Σπαθαρίου, ἡ δίκη ἐγκατελείφθη καὶ ἔξακολουθεῖ μέχρι σήμερον ἐγκαταλελειμμένη.

Στὸ ἐπόμενο : «Τιμᾶριον Μονῆς Στροφάδων».

Λ. Χ. ΖΩΗΣ

RICORDO DI DRISCO

ALLA NOBILE SIGNORA
ASPASIA CHALCOCONDYLI - MAVROMICHALI

Da terra sorella un pugno d' eroi cui nel cuore
fremea il ricordo fervido

di Santarosa volle esser de la Grecia in guerra
contra il tiranno, ausilio.

Una dama gentil nel cui sangue pulsava l' avito
ardor di pugne impervie,

spinta a lenir gli eroi ne i' ineguale lotta
assistea volle impavida,

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΑΝΟΝΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΕΟΥΡΓΙΩΝ

Ricorda Garibaldi, o Grecia: onorate, voi donne,
quella che gli avi perpetra!

TEODORO BRICCOS

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ ΖΑΚΥΝΘΟΥ (*)

ΑΠΟ ΤΑ ΒΕΝΕΤΙΚΑ ΑΡΧΕΙΑ

Εἰς τὰ ἔγγραφα τὰ δημοσιευθέντα εἰς τὸ «Nuovo Archivio Veneto» (τόμος 19 σελ. 423 καὶ ἔξης) συναντῶνται πλεῖστα ὀνόματα κατοίκων Μεθώνης στελλομένων νὰ κατοικήσουν εἰς Κεφαλληνίαν.

Τὰ πλεῖστα ἐξ αὐτῶν διατηροῦνται ἕως σήμερον εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὡς Σκιαδόπουλος, Ρένεσης, Πλαίσας, Μπισκίνης, Στρούζας, Καμπάσης, Λεονταρίτης. Ἐκ τούτου ἀγομέθα νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι οἱ πρόσφυγες αὐτοί, ἀφοῦ μετέβησαν ἐπ' ὀλίγον εἰς τὴν Κεφαλληνίαν, μετηνάστευσαν κατόπιν εἰς τὴν Ζάκυνθον, ὅπου αἱ γαῖαι τὰς ὁποίας ἔδιδεν ἡ Βενετική κυβέρνησις ἦσαν γομώτεροι.

Εἰς τὰ αὐτὰ ἔγγραφα τοῦ Nuovo Archivio Veneto (ἀριθ. 19) εὗρισκω ἔγγραφον τῆς 14ης Ἰουνίου 1501 τὸ ὁποῖον λέγει ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνδραγαθησάντων εἰς τὴν ἐκστρατείαν τῆς Κεφαλληνίας ἦτο καὶ ὁ Νικόλαος Ντὰ Κούρτσολα «ὁ ὁποῖος ἔχασε κατὰ τὸν ἀγῶνα ἓνα βραχίονα» καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἐδόθη σημαντικὴ ἀμοιβὴ διὰ τὰς ὑπηρεσίας του. Πρόκειται ἀναμφιβόλως περὶ τοῦ πρώτου μέλους τῆς οἰκογενείας Κούρτσολα ἐγκατασταθέντος εἰς Ζάκυνθον.

Ἐπίσης εἰς ἄλλο ἔγγραφον (ἀριθ. 21) τῆς 11ης Φεβρουαρίου 1500 μεταξὺ τῶν διαφόρων οἱ ὁποῖοι ἀμείβονται διὰ τὴν γενναϊότητα τὴν ὁποίαν ἔδειξαν κατὰ τὴν ἄλωσιν τοῦ Ναυαρίνου εὗρισκω καὶ ἓνα Θωμᾶν Papadoti, (ὁ ὁποῖος ἀναμφιβόλως θὰ εἶναι Παπαδάτος) καὶ εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Βενετικὴ κυβέρνησις ὡς ἀμοιβὴν παραχωρεῖ εἰς τὴν Ζάκυνθον δέκα μόδια (moza) γαιῶν καλλιερρησίμων μὲ τὴν ὑποχρέωσιν νὰ πληρώνη εἰς τὴν Βενετικὴν κυβέρνησιν ἓν ὑπέρπερον ἐτησίως ὡς φόρον.

Λόγου γενομένου περὶ ἐγκαταστάσεως διαφόρων οἰκογενειῶν εἰς Ζάκυνθον δὲν νομίζομεν ἄσκοπον νὰ παραθέσωμεν καὶ τὰ κατωτέρω περὶ τῆς οἰκογενείας Ρώμα.

Κατὰ τὸν γ. Α. Ζώνη (Λεξικὸν Φιλολογικὸν καὶ Ἱστορικὸν Ζακύνθου σελ. 967) ὁ πρῶτος Ρώμας ὁ ὁποῖος ἐγκαθίσταται εἰς τὴν Ζάκυνθον εἶναι ὁ Κανδιάνος, ὁ ὁποῖος ἐνεγράφη εἰς τὴν Χρυσὴν Βίβλον τὸ ἔτος 1621. Εἰς τὸ Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἑλευθερουδάκη (τόμ. II σελ. 212) εἰς ἄρθρον περὶ τῆς οἰκογενείας Ρώμα ἀναγινώσκομεν ὅτι ἡ οἰκογένεια αὕτη ἐγκατεστάθη εἰς Ζάκυνθον περὶ τὰ τέλη τοῦ 16ου αἰῶνος ἐκ Κρήτης.

Ἐν τούτοις εὗρισκομεν εἰς τὰς Πάτρας μέλη τῆς οἰκογενείας Ρώμα εἰς ἐποχὴν πολὺ παλαιότεραν. Οὕτω εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Ernst Gerland: Quellen zur Geschichte des Lateinischen Erzbistums Patras (Leipzig 1903) εἰς τὴν σελίδα 226, εἰς συμβόλαιον τῆς 27 Σεπτεμβρίου 1440, παρουσιάζεται ὡς μάρτυς εἰς Πάτρας ὁ «κύρ Ἰάκουμος ντὲ Ρώμα».

Ἐπίσης εἰς σελίδα 220 εὗρισκομεν τὸν αὐτὸν Ρώμαν μάρτυρα εἰς ἄλλο συμβόλαιον. Καὶ κατωτέρω (σελίς 222) ἀναφέρεται ὁ «παῖστος Ἀντώνιος ντὰ Ρώμα τοῦ χρυσοχοῦ». Κατὰ τὸ 1429 (σελίς 210 τοῦ αὐτοῦ βιβλίου) ἀναφέρεται ὡς μάρτυς ὁ Zuliano Iacobi de Roma καὶ εἰς ἄλλο συμβόλαιον τῆς 21ης

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

Ἀπριλίου 1456 ἀναγράφεται «ἐνώπιον κυροῦ Τζυλιάνου ντὰ Ρώμα» (σελ. 233).

Νὰ πρόκειται τάχα περὶ τῆς ἰδίας οἰκογενείας, ἡ ὁποία κατόπιν ἐμφανίζεται εἰς τὴν Ζάκυνθον; Δὲν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν κατηγορηματικὴν ἀπάντησιν. Πιθανὸν ἡ οἰκογένεια τῶν Ρώμα νὰ ἐγκατεστάθῃ τὸ πρῶτον ἐξ Ἰταλίας εἰς Πάτρας, τὴν ἐποχὴν κατὰ τὴν ὁποίαν αἱ Πάτραι ἦσαν κέντρον Φράγκων, καὶ ἐκεῖθεν νὰ μετέβῃ εἰς τὴν Κρήτην, ὅπου ἔμεινεν ἀρκετὸν καὶ ὀπόθεν ἓνας κλάδος μετηνάστευσεν εἰς τὴν Ζάκυνθον. Αὕτη εἶναι ἡ πιθανότερα ἐξήγησις. Πάντως παραμένει ἐνδιαφέρον τὸ γεγονός ὅτι ἡ οἰκογένεια Ντὲ Ρώμα ἐμφανίζεται πρῶτον εἰς τὰς Πάτρας.

Ἄς ἔλθωμεν τώρα εἰς ἄλλην πηγὴν, γαλλικὴν, ἡ ὁποία μᾶς δίδει μερικὰς πληροφορίας περὶ Ζακύνθου. Εἰς τὸ ὀγκῶδες καὶ πολύτιμον ἔργον τοῦ Charriere «Negociations du Levant» εἰς τὸν πρῶτον τόμον σελ. 205, συναντῶμεν ἐπιστολὴν τοῦ De Baif πρὸς τὸν ἐπίσκοπον τοῦ Auxerre σταλεῖσαν τὴν 25 Ἰουλίου 1532 ἀπὸ τὴν Βενετίαν. Εἰς τὴν ἐπιστολὴν αὕτην ἀναφέρεται ὅτι ἡ βενετικὴ κυβέρνησις ἀνησυχεῖ διότι οἱ Τούρκοι ἔχουν ἀπόφασιν νὰ λεηλατήσουν τὴν Ζάκυνθον, ἀντεκδικούμενοι διὰ τὴν ἐκστρατείαν κατὰ τῆς Μεθώνης. Κατὰ τὴν ἐποχὴν ὅμως ἐκείνην δὲν γνωρίζομεν μαμμίαν ἐκστρατείαν τῶν Βενετῶν ἐναντίον τῆς Μεθώνης, ἀπειναντίας ἡξεύρομεν ἀπὸ τὴν ἱστορίαν ὅτι ὁ Γενουήσιος ναύαρχος Δόριος κατέλαβε κατὰ τὸ ἔτος ἐκεῖνο τὴν Κορόνην. Συμπεραίνομεν λοιπὸν ὅτι πρόκειται περὶ παραδρομῆς. Πάντως ἡ λεηλασία τῶν Τούρκων κατὰ τῆς Ζακύνθου πρὸς ἀντεκδίκησιν δὲν ἔλαβε χώραν τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, ἀλλὰ μόνον τὸ 1547, ὅτε ὁ Τούρκος στόλαρχος Χαϊρεδίν Βαρβαρόσας ἐπετέθη κατὰ τῆς Ζακύνθου. Σχετικῶς μὲ τὴν ἐπιδρομὴ ταύτην εἰς τὸ αὐτὸ σύγγραμμα συναντῶμεν μίαν ἄλλην λίαν ἐνδιαφέρουσαν ἐπιστολὴν τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Maccon πρὸς τὸν καρδινάλιον du Bellay ἀπὸ 22 Ὀκτωβρίου 1537. Τὸ κείμενον ἔχει οὕτω :

«Ὁ ἐνταῦθα πρέσβυς τῆς Βενετίας ἔλαβεν ἐπιστολάς αἱ ὁποῖαι λέγουσιν ὅτι ὁ τουρκικὸς στόλος ἐχωρίσθη καὶ τὸ ἐν αὐτοῦ τμήμα ἐπῆγεν εἰς τὴν Γλαρέντζαν καὶ τὸ ἄλλο εἰς τὸν κόλπον τοῦ Ἑλλησπόντου (τοῦ Κορινθιακοῦ κόλπου) καὶ ὅτι τὰς 28 παρελθόντος μηνὸς τὸ τμήμα αὐτὸ ἐπέστρεψε ἀπὸ τὸν Ἑλλησπόντον διὰ νὰ ἐνωθῇ μὲ τὸν λοιπὸν στόλον τὸν εὗρισκόμενον εἰς τὴν Γλαρέντζαν. Λέγουσιν προσέτι αἱ ρηθεῖσαι ἐπιστολαὶ ὅτι εἴκοσι πέντε ἀπὸ τὰ πλοῖα αὐτά, γαλέραι καὶ φουστὰι, προσήγγισαν εἰς τὴν Ζάκυνθον, ἀπεβίβασαν ἄνδρας εἰς τὴν ξηράν, καὶ συνέλαβον 50 ἕως 60 κατοίκους καὶ ἔκαμαν καὶ ἄλλας τινας βλάβας, ἀλλὰ μικρὰς σημασίας».

Περὶ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης βλέπε Π. Χιώτου, Ἱστορικὰ Ἀπομνημονεύματα Ζακύνθου Τομ. 3 σελ. 94, ὅπου γίνεται λόγος λεπτομερῆς περὶ τῶν δειῶν τῶν Ζακυνθίων ἀπὸ τὴν ἐπίθεσιν αὕτην τῶν Τούρκων.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

N. ΛΑΣΚΑΡΗ

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΕΤΗ ΤΟΥ ΕΝ ΚΕΡΚΥΡΑ ΘΕΑΤΡΟΥ (*)

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑΝ ΤΟΥ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΘΕΑΤΡΟΥ

Πολὺ πρὸ τῆς ἡμέρας τῆς παραστάσεως αἱ θέσεις πᾶσαι τοῦ θεάτρου εἶχον ἐνοικιασθῆ ἀπὸ τοὺς προνοητικωτέρους. Τούτου ἕνεκα ἠγγέλθη ἀμέσως καὶ δευτέρα παράστασις διὰ τοὺς μὴ κατορθώσαντας νὰ εὗρουν θέσεις κατὰ τὴν πρώτην. Αἱ δύο αὐταὶ παραστάσεις τοῦ Ὁρέστου ἐδόθησαν τὴν 4 καὶ 19 Φεβρουαρίου 1825. Τὰ πρόσωπα τῆς τραγωδίας εἶχον διενεμηθῆ ὡς ἑξῆς :

Ὁρέστης.— Κωνστ. Ἀριστίας, Βυζάντιος.

Πυλάδης.— Νικολ. Κονοφάος, τοῦ ποτὲ Ἀναστασίου, Κερκυραῖος.

Ἀγισθος.— Δημ. Δεσποτόπουλος, Ἀγχιαλίτης.

Ἡλέκτρα.— Σπυρ. Ἀλεξάνης, Κερκυραῖος.

Κλυταιμνήστρα.— Κωνστ. Δημητρίου Κώστα Δήμου, Κερκυραῖος.

«Εἰς τὴν παράστασιν ταύτην (φέρεται ἐν τῷ προλόγῳ τῆς ἐν Κερκύρᾳ ἐκδόσεως τοῦ Ὁρέστου) οἱ ἀξιοὶ οὗτοι νέοι, δὲν ἀνέδειξαν μόνον τὴν δύναμιν καὶ τὸ ὕψος τοῦ Ἰταλοῦ Σοφοκλέους, ἀλλὰ μάλιστα ἐνέπνευσαν ἰσχυρῶς εἰς τὰς ψυχὰς τῶν θεατῶν ἐκείνων τὸν γλυκύτατον ἔλεον μεμιγμένον μὲ τὸν φόβον, τὸ μόνον σκοπούμενον, εἰς τὸ ὁποῖον ἀποβλέπει ἡ τραγωδία».

Ἡ ἐπιτυχία τῶν δύο αὐτῶν παραστάσεων ἐνεθάρρυνε τοὺς ἐρασιτέχνους νὰ δώσωσι καὶ ἄλλας παραστάσεις ὑπὸ τὰς ὀδηγίας πάντοτε τοῦ Ἀριστίου. Κατ' αὐτὰς ἐδόθησαν ὁ Ἀγαμέμνων τοῦ Ἀλφιέρη κατ' ἔμμετρον μετὰφρασιν τοῦ Πλάτωνος Πετρίδου, τοῦ εὐεργέτου τῆς Κερκυραϊκῆς νεολαίας, ἡ Ἀντιγόνη τοῦ Ἀλφιέρη, (1) ὁ Δημοφῶν τοῦ Μεταστασίου, ὁ Μωάμεθ τοῦ Βολταίρου καὶ ἡ Ἀνδρομάχη τοῦ Ρακίνα.

Τὴν μετὰφρασιν τοῦ Ἀγαμέμνωνος (2) ἐξέδωσεν ὁ Πλάτων Πετρίδης (3) ἐν Κερκύρᾳ τῷ 1826. Τὸ ἐπόμενον ἔτος ὁ Κερκυραῖος Ἰωάννης Πετριτσόπουλος μετέφρασε καὶ ἐξέδωσεν ἐν Κερκύρᾳ ἐπίσης τὸ αὐτὸ ἔργον. Ἐκ τῶν δύο αὐτῶν μεταφράσεων ἀποσπῶμεν πρὸς σύγκρισιν τῆς γλώσσης τῆς τότε ἐποχῆς τὴν πρώτην σκηνὴν τῆς πρώτης πράξεως. Ἡ τοῦ Πετρίδου ἔχει ὡς ἑξῆς :

Πρᾶξις πρώτη, σκηνὴ πρώτη

Ἀγισθος

Τί μ' ἀκλουθεῖς αἰμοσταγῆ, φορικώδη,
τ' ἀνεκδικήτου μου πατρός ὀργίλε

(*) Συνέχεια ἀπὸ τὸ προηγούμενο.

(1) Ἐκτὸς τῆς ἀνωτέρω μεταφράσεως τῆς Ἀντιγόνης, ἄγνωστον ὑπὸ τίνος γενομένης, ἐξεδόθη καὶ ἕτερα τοιαύτη ἐν Κηφισίᾳ ὑπὸ τὸν ἑξῆς τίτλον : Ἀντιγόνη· τραγωδία τοῦ Ἀλφιέρου μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ ὑπὸ Δ. Δ. ἐν Κωνσταντινουπόλει, τύποις I. Λαζαρίδου 1848.

(2) Ὁ Ἀγαμέμνων, τραγωδία Βίκτωρος Ἀλφιέρη μεταφρασθεῖσα εἰς τὴν ἀπλοελληνικὴν παρὰ Π. Πετρίδου. Κεφαλοῖ, ἐκ τῆς τυπογραφίας τῆς Διοικήσεως.

(3) Ὁ Ἀγαμέμνων, τραγωδία Βίκτωρος Ἀλφιέρου, μεταφρασθεῖσα ὑπὸ Ἰωάννου Πετριτσόπουλου. Ἐν Κερκύρᾳ 1827, ἐκ τῆς τυπογραφίας τῆς Κυβερνήσεως.— Τοῦ αὐτοῦ ἔργου τοῦ Ἀλφιέρη ἐδημοσιεύθη καὶ ἕτερα μετὰφρασις ἐν Ἀθήναις τῷ 1840 ὑπὸ I. Δ. Μ.

ἴσμιε ; Τραβήξου... ἀπάφησαί με... φεῦγα.
Πίσω τὰς ὄχθας τὰς στυγεῖς στρέψε
νάξαναβροῆς : Στὸ στήθος μ' ὄλαις, Θυέστη,
ταῖς μανίαις σου θρέφω' μεσ' ταῖς φλέβαις
τὸ ἴδιόν σου αἷμα νοιώθω. Γεννημένος
τὸ ξεύρω, ὅτι εἶμαι ἀπ' ἀσελγῆ μοιχείαν.
Μόνον στὸ κρῖμα' οὐδ' εἶν γιὰ τοῦτο ἀνάγκη
νὰ βλέπω σέ, καὶ νὰ ἐνθυμοῦμαι. Ξεύρω
πῶς 'π' τὴν Τρωάδα νικητὴς στὸ Ἄργος
γυρίζεις, μέγας καὶ πολὺς ὁ Ἀτρείδης.
Εἰς τὸ δικόν του ἐδῶ Παλάτι μέσα
τὸν ἀναμένω : ἄς ἔλθῃ, ὁ θρίαμβός του
βραχὺς σ' ὀρκίζω θᾶν'. Τὰ βήματά μου,
'κδικήσῃ μόνον τὰ ὀδηγίαι καὶ μέσα
'κδικήσῃ μόνον ἡ καρδιά μ' φωνάζει.
'Ἡ ὥρα τοῦ θᾶσαι ἐκδικημένη φθάνει.
'Ἐδῶ, Θυέστη, πλὴν παρ' ἓνα θῦμα
θὰ ξαπλωθῆ καὶ θὰ χορτάσῃς τ' αἷμα
τ' Ἀτρείδου. Μὰ πρὶν τοῦ ξίφους, πρέπει πρῶτον
Νὰ βάλω εἰς πρᾶξιν τέχνας : στέκω μόνος,
καὶ δίχως ἄρματ' ἐναντίον τόσον
δυνατοῦ Βασιλέως : καὶ θὰ βρῶ τρόπον
νὰ θριαμβεύσω, ἂν τὴν ὀργὴν μῖσος
στά στήθῃμ' μέσα πλακωτὰ δὲν θλίβω !

Ἡ τοῦ Ἰωάννου Πετριτσόπουλου οὕτω :

Πρᾶξις πρώτη, σκηνὴ πρώτη

Ἀγισθος

Διατὶ μὲ κατατρέχεις ὀργισμένη
αἵματηρὰ σκιά τρωμερωτάτη
τ' ἀνεκδικήτου τρισσαθλίου πατρός μου ;
Ἄφες με... ὑπαγε... παῦσον, ὦ Θυέστη :
Πήγαινε ἄλιν τῆς στυγῆς τὰς ὄχθας
Νὰ κατοικήσῃς. Ὅλην τὴν ὀργὴν σου
στά στήθῃ μέσα τρέφω' Τὸ σὸν αἷμα
Μάλιστα εἰσρέει στάς ἰδικίας μου φλέβας.
Τέκνον ἐγὼ δυσφήμου αἰμομιξίας
εἰς τ' ἔγκλημα ἐγεννήθην. Τὸ γωρίζω
οὐδ' εἶν ἀνάγκη πρὸ ὀφθαλμῶν νὰ σ' ἔχω
διὸ νὰ ἐνθυμηθῶ. Ἐκ τῆς Τρωάδος
ἤξεύρω ὅτι ἐπαιρόμενος ὁ Ἀτρείδης
δεδοξασμένος νικητὴς εἰς τ' Ἄργος
ἐπιστρέφει· ἐγὼ ἐδῶ τὸν περιμένω
εἰς τὴν Βασιλικὴν Αὐλὴν του ἄς ἔλθῃ
ἀποσοῦσός σοι τ' ὀμνύω θελ' εἶναι
ὁ θρίαμβός του. Ἡ ἐκδικήσῃ σου μόνη
θελεὶ ὀδηγεῖ τὰ βήματά μου πάντα.
Ἀτὴν μὲν ἔχει, εἰς τὴν καρδίαν τριγύρω.
Πλησιάζει ἤδη ὁ καιρός· Θέλει τὴν λάβεις :
Θὰ λάβῃς πολλὰ θύματα, Θυέστη !

ΙΑΚΩΒΑΤΕΛΙΟΥ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

Κρουνηδὸν θά ἐκροφήσης Ἀτρέως αἷμα
 Ἄλλὰ πρὶν ἢ τὸ σίδηρον ἀρμόζει
 Τέχνην νὰ ἐπεργασθῶ ἄοπλος καὶ μόνος
 Βασιλέως ἰσχυροῦ μένω ἐναντίον,
 Ἄν τὴν ὀργὴν καὶ μῖσος δὲν πλακώσω,
 πῶς δύναμαι ποτὲ νὰ ἐλπίσω Νίκην ;

(Ἀκολουθεῖ)

N. ΛΑΣΚΑΡΙΣ

BIBLIOGRAPHIE IONIENNE

(Προσθήκαι καὶ διορθώσεις) (¹)

—73. Per l'arrivo in Corfù di sua Eccellenza il Signor Conte Giovanni Capodistria, membro del consiglio privato di S. M. l'Imperatore di tutte le Russie, segretario di stato ec. ec. ec.

Sonetto (1819).

Ἡμίφυλλον 0,18×0,28 ἔκ. μ., περιλαμβάνον ποίημα εἰς τέσσαρας στροφάς Νικολάου Κονοφάου ἐπὶ τῇ ἀφίξει τοῦ Καποδιστριαίου εἰς Κέρκυραν.

—74 (2261). Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ προέδρου τῆς ἰβ' βουλῆς τῆς Ἑπτανήσου δόκτωρος Ἡλία Ζερβοῦ Ἰακωβάτου, κατὰ τὴν συνεδρίασιν τῆς 21ης Μαρτίου 1862, ἐπὶ τοῦ σχεδίου τῆς ἀπαντήσεως. Ἐκδίδεται δι' αὐθορμητοῦ ζήλου τῆς φιλοπάτριδος νεολαίας.

Κερκύρα, τυπογραφεῖον Ἀντωνίου Τερζάκη 1862.

Εἰς 8ον, σελ. 16.

—75. Κατάταξις ἐπὶ τῆς ἀπὸ 28 Φεβρουαρίου 1862 προσφωνήσεως τοῦ ἱερέως Π. Κλάδης καὶ ἐπὶ τῆς 7 ἀπὸ Μαρτίου (sic) 1862 δηλώσεως, τοῦ Δρος Ἀντωνίου Θεριανοῦ (κάτω). Ἐν Ζακύνθῳ, τῇ 9ῃ Φεβρουαρίου 1862.

Ἡμίφυλλον 0,19×0,27 ἔ. μ., τὸ περιεχόμενον τούτου εἶναι τὸ ἑξῆς :

«Ἐπειδὴ ὁ ἱερεὺς τῆς Ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας, κατὰ τοὺς ἱερούς καὶ ἀποστολικούς αὐτῆς κανόνας, ὀφείλει νὰ καταγίνεται κυρίως καὶ ἀποκλειστικῶς, εἰς τὴν μελέτην τῶν θείων καὶ ἱερῶν Γραφῶν, εἰς τὴν κατήχησιν τοῦ ποιμνίου του, καὶ εἰς τὰς ἀδιακόπους μελέτας τῆς θρησκείας, αἰτίνες τοῦ ἐπασχολοῦν τὴν ἡμέραν, καὶ μέρος τῆς νυκτός, οἷον Ἀναγνώσεις Ὁρθῶν, Ὁρῶν (sic), Ἐσπερινῶν, Ἀποδείπνων, Μεσονυκτιῶν, θείων Μυσταγωγιῶν, ὀφείλει δὲ νὰ γίνονται τύπος, καὶ ὑπογραμμὸς τῶν πιστῶν.

«Ἐπειδὴ οἱ διαπληκτισμοὶ ἀπλῶς πολιτικοί, οἱ συνήθως συνεπιφέροντες τὸ μῖσος, τὰς διαιρέσεις καὶ ἄλλα μύρια κακὰ, ἀπαγορεύονται ρητῶς εἰς τοὺς ἱερεῖς, καθὸ ἀσυμβίβαστοι μὲ τὸν ἱερὸν αὐτῶν χαρακτῆρα, τείνουσι δὲ νὰ ἀφαιρέσωσι τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ ἱερέως, καὶ τὴν ὑπόληψιν τῶν πιστῶν.

«Ἐπειδὴ μόνον δσάκις πρόκειται περὶ ἀπελευθερώσεως τῆς πατρίδος, ὑπὸ τυράννων καταπατομένης καὶ μαστιγομένης, ὁ ἱερεὺς ὀφείλει μόνον νὰ εὐ-

(¹) Συνέχεια ἐκ τοῦ τεύχ. 60—62, Στ. στ'. (1932) σ. 78 κ. ἔ.

λογῇ τὸν ἀγῶνα, καὶ τὰ μέσα τῆς ἀπελευθερώσεως, οὐχὶ δὲ νὰ παραβαίη καὶ περαιτέρω.

«Ἐπειδὴ ὁ ἱερεὺς Π. Κλάδης, ἐπὶ τοῦ προκειμένου παρενέβη τὰς συνοδικὰς διατάξεις, παρημέλησε τὰ ἱερὰ καὶ σοβαρὰ αὐτοῦ καθήκοντα, μάλιστα ἐν καιρῷ τῆς Ἀγίας καὶ Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς, κατὰ τὸ στάδιον τῆς ὁποίας οἱ πνευματικοὶ ἀγῶνες περισσεύουσι, καὶ ἀπαιτεῖται μεγαλύτερα ἀφοσίωσις καὶ ἀσκησις.

«Ἐπειδὴ οὔτε περὶ ἱεροῦ ἀγῶνος τῆς πατρίδος πρόκειται, οὔτε περὶ εὐλογίας ὄπλων, κατὰ τῶν ἐχθρῶν τοῦ Χριστοῦ ἀλλ' ἀπλῶς περὶ προσωπικῶν διαπληκτισμῶν, ἔτι μᾶλλον ὑποθαλπομένων ἐκ τῆς ἐξημένης.

«Ἐπειδὴ ἐπομένως, δὲν ἔχει τίτλους ἱκανούς, καὶ νομίμους, νὰ προσφωνήσῃ γηραιούς καὶ ἐγγνωσμένους πολίτας, ἔχοντας ἅπαντα τὰ προσόντα δηλώσεως καὶ σχετικῆς ἐγγραφῆς.

Διὰ ταῦτα

«Χωρὶς νὰ ἐπέμβῃ εἰς τὴν κατ' οὐσίαν ἐξέτασιν, κηρύττει ἀπαράδεκτον καὶ λυγρὴν ἡμαρτημένην τὴν προσφωνήσιν τοῦ ἱερέως Κλάδης, ὅστις θέλει πληρώσῃ καὶ τὰ τῆς δίκης ἔξοδα τοῦ Δρος Ἀντωνίου Θεριανοῦ, διὰ δεήσεων καὶ θείων ἱεροπραξιῶν, κατὰ τὰς ἁγίας ταύτας ἡμέρας, αἰτίνες τὸν προκαλοῦσιν εἰς τὴν τήρησιν τῶν ἱερῶν αὐτοῦ καθηκόντων».

Κατὰ τὰς παραμονὰς τῆς ἐνώσεως ὁ ἱερεὺς Π. Κλάδης, ὁ περισσοτέρως πρωτοστατήσας διὰ τὴν ἐπίτευξιν τῆς ἐνώσεως, ὁμίλησε δημοσίως κατὰ τῶν ἀντιφρονούντων τὰ τῆς ἐνώσεως, τῶν καταχθονίων λεγομένων Ριζοσπαστῶν, μεταξὺ τῶν ὁποίων, φαίνεται, κατέταξε καὶ τὸν Ἀντώνιον Θεριανόν, ὅστις ἠναγκάσθη τὰ προβῆ εἰς δηλώσεις, ἕνεκα τούτων οὗτοι ἐκυκλοφόρησαν τὸ ἐν λόγῳ ἡμίφυλλον, ὅπερ πρὸς σύγχυσιν εἰς τὸ τέλος ὑπογράφουν: **Εἰς Ὀρθόδοξος Ριζοσπάστης**. Προσπαθοῦσι δέ, διὰ τῆς ἀμέσως μετὰ τὴν ἐπιγραφὴν παραθέσεως τῶν φράσεων: **Τὸ δικαστήριον τῆς κοινῆς γνώμης, σταθμῆσαν τοὺς καθυποβληθέντας λόγους, καὶ τὰ προσαχθέντα ἔγγραφα, ἀνατρέξαν τὰ γεγονότα, παρόντα καὶ παρελθόντα κ.λ.π.** νὰ παρουσιάσωσι τὴν ἀντίληψιν τῆς κοινωνίας ἀντίθετον πρὸς τὰς πολιτικὰς ἰδέας τοῦ ἱερέως Κλάδης, καὶ συνεπῶς τὴν δυσφορίαν πρὸς τὴν παρασκευαζομένην ἔνωσιν τῆς Ἑπτανήσου.

(Ἔχει συνέχεια)

ΔΙΟΝ. ΠΑΠΑΓΙΑΝΝΟΠΟΥΛΟΣ

~~~~~

Κυρία Μινώτου Χαίρετε

Τὸ Πάσχα ἦρθε σπῆτι μου ὁ Φίλος μου Νίκος Μανταφούνης ἀπὸ τὸ Καρλόβασι τῆς Σάμος. Ἀφτὸς λοιπὸν μὲ διαβεβαίωσε πὸς στὴ Σάμο λένε: **θὰ μᾶς οὐρθεὶ ἀντὶ θὰ μᾶς ἔρθει** εἴπαμε πὸς γίνεται τοῦτο ἀναλογικὰ ἀπ' τὸ **θὰ μούρθει**, ἀλλὰ ἀμφισβητήθηκε ἡ ὑπαρξὴ τοῦ τυποῦ, τῶρα δὲν πιστέζω πιά ν' ἀμφιβάλλει κανεὶς γιὰ τὴ γνησιότητα τοῦ, τότε λένε στὴ Σάμο. Ρίξτε τὸ γράμμα μου ἀφτὸ σὲ καμιὰν ἄκρη τοῦ περιοδικοῦ σας.

8—5—33.

Πάντα δικός σας
 Μ. Φιλήντας

Η ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ ΤΗΣ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ

Ἐξ ἀφορμῆς ἐνὸς βιβλίου (*)

Ὅταν πρὸ ὀλίγων μηνῶν (1) παρεπονύμην εἰς τὴν «Ν. Ἑστία» (2) διὰ τὴν ἀπουσίαν κάθε βιβλιογραφικοῦ βοηθήματος πρὸς μελέτην τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας, δὲν ἤμποροῦσα νὰ μαντεύσω, ὅτι τόσον σύντομα θὰ μου ἐδίδοτο ἡ ἐξαιρετικὴ εὐχαρίστησις νὰ χαιρετίσω τὸ πρῶτον συστηματικὸν βιβλιογραφικὸν δημοσίευμα περὶ Νεοέλληνας ποιητοῦ (3). Ἡ *Παλαμικὴ Βιβλιογραφία* τοῦ Γ. Κατσίμπαλη δὲν εἶναι καρπὸς τῆς μελέτης μου ἐκείνης· ἀποτελεῖ ὁμως τὴν καλυτέραν τῆς ἐμπράγματον ἐπιβεβαίωσιν.

Ἐπιβεβαίωσιν πρῶτα πρῶτα τοῦ πόσον ἐπείγει ἡ σύνταξις μιᾶς βιβλιογραφίας τῆς ἐθνικῆς μας λογοτεχνίας. Τὴν ἀναγκαιότητ' αὐτὴν αἰσθάνονται τῶρα καὶ ἀναγνωρίζουν ὅλοι· ἀλλὰ χρειάζεται νὰ φυλλομετρηθῆς τὸ βιβλίον τοῦ Κατσίμπαλη, νὰ διαπιστώσῃς εἰς ἕνα συγκεκριμένον παράδειγμα, πόσα πράγματ' ἀπὸ τὴν πνευματικὴν κίνησιν τῶν τελευταίων ἐτῶν, ποῦ ὁ καθένας μας ὀλίγον ἢ πολὺ παρακολοῦθεῖ αὐτοπροσώπως, μᾶς μένουν ἄγνωστα, διὰ νὰ αἰσθανθῆς εἰς ὅλην τὴν ἔκτασιν, μὲ πόσον πτωχὰ βιβλιογραφικὰ βοηθήματα εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ἐργάζεται ὁ μελετητὴς τῆς λογοτεχνίας μας.

Ἐπιβεβαίωσιν κατὰ δεύτερον λόγον τῆς πεποιθήσεώς μου, τί ἤμπορεῖ νὰ κατορθώσῃ ἡ πίστις καὶ ἡ ἀγάπη, ἡ ἐργατικότης καὶ ἡ εὐσυνειδησία ἐνὸς ἀνθρώπου, ὅταν ἐκδηλώνεται ὄχι εἰς δημοσιογραφισμοὺς πολυστήλους, ἀλλ' εἰς ἔργα οὐσιαστικὰ καὶ χρήσιμα, ὅπως ἡ σειρά *Γιὰ νὰ γνωρίσουμε τὸν Παλαμᾶ* καὶ ἡ *Παλαμικὴ Βιβλιογραφία*. Καὶ συλλογίζομαι: 100 καὶ πλέον φιλόλογοι ζοῦν μόνον μέσα εἰς τὰς Ἀθήνας καὶ ἐξ αὐτῶν οὐτε τὸ 1)10 δὲν ἔχουν ἄλλα ἐξωσχολικὰ ἐνδιαφέροντα δι' ἄλλους κλάδους τῆς ἐπιστήμης, τοὺς ὁποίους:

(*) Γ. ΚΑΤΣΙΜΠΑΛΗ *Παλαμικὴ Βιβλιογραφία* 1926 — 1931. Ἀθήνα, Τυπ. «Ἑστία» 1932, σελ. 62.

(1) Ἡ προνεμένη μελέτη, συνταχθεῖσα πρὸ πολλοῦ, δημοσιεύεται μόλις τῶρα διὰ λόγους, ποῦ δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκθέσω ἐδῶ. Ἐν τῷ μεταξὺ ἔχει ἤδη κυκλοφορήσει τὸ 1. τεῦχος τοῦ ἀξιολόγου περιοδικοῦ *Ρυθμός*, ὅπου σ. 35—39 δημοσιεύεται διεξοδικὴ κριτικὴ τοῦ βιβλίου τοῦ Κατσίμπαλη ὑπὸ τοῦ Β. Λαούρδα. Μὲ τὸν Λαούρδα—καὶ το διαπιστώνω μὲ ἰδιαιτέραν εὐχαρίστησιν—συναντώμεθα εἰς πολλὰ σημεῖα, διαφωνοῦμεν ὁμως εἰς τὸν τόνον γενικῶς, μὲ τὸν ὁποῖον κρίνεται τὸ βιβλίον. Ἐγὼ π. χ. δὲν θὰ ἐπέγραφα τὴν κριτικὴν μου *Δῶρα ἄδωρα*. Εἰς τὸ ἴδιον περιοδικὸν ἐδημοσιεύθη ἡ βιβλιογραφία τῆς Μαρίας Πολυδούρη ὑπὸ τῆς Η. Κορμπέτη καὶ ἤρχισε νὰ δημοσιεύεται ἡ βιβλιογραφία τοῦ Σολομοῦ ὑπὸ Ν. Τομαδάκη καὶ Σ. Βογιατζάκη. Πῶς νὰ μὴν αἰσιοδοξῆ κανεὶς!

(2) 6 (1932) σ 401 κέξ. Ἴδε καὶ τὸ βιβλίον μου *Ἡ διδασκαλία τῆς νεοελληνικῆς λογοτεχνίας*. Ἐκδ. β'. Ἀθήνα, 1932 σ. 12 κέξ.

(3) Διὰ τὰ ὀλίγα χρόνια (1907—1920), ποῦ περιλαμβάνει πολυτιμωτάτη εἶναι ἡ βιβλιογραφία τοῦ Ν. Πολίτου. Χρήσιμα ἐπίσης τὰ βιβλιογραφικὰ σημειώματα μερικῶν ἄρθρων τῆς Μ. Ἐγκυκλοπαιδείας, ἰδίως τοῦ Τ. Ἀγρα. Ἄλλ' αὐτὰ οὐτ' ἀναπληρῶνουν οὐτ' ἐπιδιώκουν ν' ἀναπληρῶσιν μίαν *πλήρη* καὶ *συστηματικὴν* βιβλιογραφίαν τῆς λογοτεχνίας μας.

κανεὶς δὲν θὰ εἶχε τὴν ἀξίωσιν νὰ περιφρονήσῃ χάριν τῆς νεοελληνικῆς βιβλιογραφίας. Οἱ περισσότεροι ἀγαποῦν καὶ διαβάζουν, ὅπως λέγουν, τὴν ἐθνικὴν μας λογοτεχνίαν, μερικὸι καταλαμβάνονται ἀπὸ βαρχειαν καὶ οὐρανίου γλυκασμοῦ ἐνώπιον κάθε λέξεως χωρὶς τὸ τελικὸν ν. Ἄν ὁ καθένας τὸν κατεπιάνετο μὲ τὴν ἰδίαν ἀγάπην καὶ τὴν ἰδίαν καρτερίαν μ' ἕνα λογοτέχνην—καὶ ἂς μὴν εἶναι ὁ Παλαμᾶς, ἡ εὐρύτερα καὶ βαθύτερα ἴσως διάνοια τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, τοῦ ὁποῖου ἡ πλήρης βιβλιογραφία εἶναι πραγματικὸς ἀθλος—ἂν, ἀντὶ νὰ πιπιλίζουν διαρκῶς τὸ «σχολεῖον ἐργασίας» καὶ τὰς ἄλλας παιδαγωγικὰς πανακειὰς, διέθεταν τὰς καλοκαιρινὰς τῶν ἔστω διακοπὰς εἰς τοιοῦτον ἔργον, ὀλιγώτερον ἴσως θορυβῶδες, ἀλλὰ περισσότερον γόνιμον καὶ θετικόν, πόσον θὰ εἶχαμεν προχωρήσει εἰς τὴν δημιουργίαν νεοελληνικῆς φιλολογίας! Νὰ ἐλπίσωμεν, ὅτι τὸ παράδειγμα ἐνὸς ἐρασιτέχνου—μὲ τὴν ἀρχικὴν, τὴν ὄραϊαν σημασίαν τῆς λέξεως—θὰ φιλοτιμήσῃ τοὺς νεωτέρους τοῦλάχιστον ἐκ τῶν φιλόλογων μας νὰ κάμουν ὅ,τι ὡς τῶρα δὲν ἔγινε; Εἶναι ἡ βαθύτερα εὐχή, μὲ τὴν ὁποῖαν χαιρετίζω τὴν ἐμφάνισιν τοῦ πολυτίμου τούτου βιβλίου.

Ἡ *Παλαμικὴ Βιβλιογραφία* τοῦ Κατσίμπαλη περιλαμβάνει τὴν παραγωγὴν μιᾶς πενταετίας μόνον, τῶν ἐτῶν 1926—1931 (1), εἶν' ἐπομένως ἀπόσπασμα μεγαλυτέρας ἐργασίας, ἐκτεινομένης εἰς ὀλόκληρον τὴν παραγωγὴν τοῦ μεγάλου ποιητοῦ μας, τὴν ὁποῖαν συντόμως, ἐλπίζομεν, θὰ μας παρουσιάσῃ ὁ συγγραφεὺς. Διὰ τοῦτο νομίζω σκοπιμώτερον, ἀντὶ νὰ περιορισθῶ εἰς κριτικὰς παρατηρήσεις περὶ τοῦ ἐκδοθέντος τμήματος, νὰ ἐκθέσω μερικὰς γενικωτέρας σκέψεις περὶ τῶν κανόνων καὶ τῶν μεθόδων τῆς συντάξεως τῆς ὀριστικῆς Παλαμικῆς Βιβλιογραφίας, ἐπὶ τῇ βάσει πάντοτε τῶν στοιχείων, ποῦ παρέχει ὁ Κατσίμπαλης, εἰς τὸ συγκεκριμένον παράδειγμα τῆς βιβλιογραφίας τοῦ Παλαμᾶ θὰ καταδεχθοῦν σαφέστερα, νομίζω, αἱ κύρια γράμματ' αὐτῆς συντάξεως τῆς βιβλιογραφίας οἰουδήποτε ἄλλου λογοτέχνου, παρὰ ἂν ἐξεφέροντο ἀφηρημένα καὶ ἀορίστως γενικοὶ κανόνες καὶ μέθοδοι.

* *

Ὅς γνωστὸν, τρεῖς κυρίως ἀρετὰς πρέπει νὰ ἔχῃ κάθε καλὴ βιβλιογραφικὴ ἐργασία: νὰ εἶναι *πλήρης*, νὰ εἶναι *ἀκριβής*, νὰ εἶναι *εὐχρηστος*.

Ὅς πρὸς τὸ πρῶτον, ἐπιβάλλεται ὁ βιβλιογράφος νὰ ἐξαντλήσῃ ὅλας τὰς πηγὰς, ἐκ τῶν ὁποίων θὰ ἦτο δυνατόν νὰ συγκεντρωθῆι χρήσιμον ὕλικον καὶ νὰ παράσῃ καθαρόν τὸν ἀπολογισμὸν τῆς συλλεκτικῆς του ἐργασίας, ὥστε νὰ διευκολυνθῆι ἐκεῖνος, ποῦ θὰ θελήσῃ εἰς τὸ μέλλον νὰ τὴν συνεχίσῃ ἢ νὰ τὴν συμπληρώσῃ. Αὐτὸς εἶναι ὁ κανὼν, τὸν ὁποῖον ἄλλοτε διετύπωσα, ὅτι ἡ βιβλιογραφία πρέπει νὰ εἶναι καὶ *ἀρνητικῶς* πλήρης. Εἰς τὸν πρόλογον δηλαδὴ πρέπει ὁ βιβλιογράφος νὰ παραθέσῃ κατάλογον τῶν δημοσίων καὶ ἰδιωτικῶν βιβλιοθηκῶν, τῶν ὁποίων ἐξήτασε τὰ δελτία καὶ τοὺς καταλόγους μέχρι τοῦ ἔτους 1932 π.χ., τῶν ἐφημερίδων καὶ περιοδικῶν, τὰς ὁποίας ἀπεδλίτωσε (π. χ. ἐξηρηνύθη ἡ συστηματικῶς τὸ *Ἐλ. Βῆμα* τῶν ἐτῶν 1925—1930, ἡ *Ν. Ἑστία* τῶν ἐτῶν 1927—1931 καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς), ἀνεξαρτήτως ἂν εὐρέθη τίποτε εἰς τὸν δεῖνα τόμον τοῦ δεινὰ περιοδικοῦ. Ἐτσι θὰ εἶναι δυνατόν εἰς ἐμὲ ἀμέσως νὰ ἐξακριβῶν, τί δὲν ἐπρόλαβεν ἡ δὲν κατόρθωσε νὰ ἐξετάσῃ (διότι δὲν εὐρήκα π.χ. τὸν σχετικὸν τόμον κλπ.) ὁ προκατόχος

ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ

ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΞΟΥΡΙΟΥ

(1) Τὸ 1926 ἐξελέγη προφανῶς, διότι συμπίπτει μὲ τὴν 50ετηρίδα τοῦ Παλαμᾶ, εἶν' ἐπομένως ἕνας σταθμὸς. Ἄλλως τε ὁ ἐκδίδων ἐν ἀπόσπασμα ὡς ἀπόσπασμα δικαιούται ν' ἀρχίσῃ καὶ νὰ τελειώσῃ, ὅπου ἐκεῖνος νομίζει.

μου, ποία βιβλιοθήκη ύπολείπεται ἀκόμη νὰ ἐρευνηθῆ, μήπως διασφύζει κανένα φυλλάδιον ἢ χαμμίαν ἔκδοσιν ἄγνωστον καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἀπὸ τὸν κατάλογον αὐτὸν ἐπίσης θὰ φαίνεται, ὅτι τὰ δημοσιεύματα τοῦ C. Rahola π.χ. εἰς τὴν καταλανικὴν ἐφημερίδα El Autonomista (σ. 47) δὲν προέρχονται ἀπὸ συστηματικὴν διερεύνησιν τῆς ὅλης σειρᾶς—ἐπομένως δὲν ἀποκλείεται κατ' ἀρχὴν καὶ ἄλλα δημοσιεύματα εἰς αὐτὴν νὰ περιέχονται, τὰ ὁποῖα διέφυγον τὴν προσοχὴν τοῦ βιβλιογράφου—ἢ καὶ προέρχονται ἐκ παραπομπῆς, ἐπομένως δὲν ἀναλαμβάνει ὁ βιβλιογράφος τὴν εὐθύνην διὰ τὴν ἀκρίβειαν τοῦ τίτλου καὶ τῆς ἡμερομηνίας. Εἰς τὴν τελευταίαν αὐτὴν περίπτωσιν ἐπιβάλλεται νὰ σημειώνεται ὁ τίτλος δι' ἐνὸς ἀστερίσκου, ὁ ὁποῖος θὰ χαρακτηρίζῃ πᾶν ὅ,τι δὲν παρέχει ἐξ ἰδίας αὐτοψίας καὶ ὑπὸ ἰδίαν εὐθύνην ὁ βιβλιογράφος. Ἰδίως ὁμοῦ θ' ἀποφευχθῆ διὰ τοῦ καταλόγου τούτου, κατὰ τὸ δυνατόν, νὰ γίνεταί διπλὴ ἐργασία εἰς ἀποδεκτικῶν περιοδικῶν ἢ καὶ τὴν ἔρευναν βιβλιοθηκῶν.

Ὡς πρὸς τὴν ἔκτασιν τοῦ ὕλικου, τὸ ὁποῖον δικαιοῦται νὰ περιληφθῆ εἰς μίαν εἰδικὴν βιβλιογραφίαν, ὅπως ἡ Παλαμική, νομίζω, ὅτι ὀρθῶς ὁ Κατσιμπαλης ἐπροτίμησε νὰ προσφέρῃ, ὅσον τὸ δυνατόν, περισσότερα, παρά νὰ προβῆ εἰς ἐπιλογὴν. Τὸ πολὺ δὲν βλέπτει, ἢ παραλείπει ὁμοῦ ἐνὸς στοιχείου, τὸ ὁποῖον ὁ βιβλιογράφος σήμερον κρίνει περιττὸν καὶ ἀσήμαντον, ἢμπορεῖ αὔριον νὰ ἔχῃ σημαντικὰς συνεπειὰς. Ἡ ἐπιλογὴ θὰ εἶχε τὸν τόπον τῆς εἰς μίαν μονογραφίαν ἔστω, ἀλλὰ μόνον ἂν ὑπῆρχεν ἔλπις τὰ παραλειφθέντα νὰ εὐρίσκη ὁ βουλούμενος εἰς γενικά βιβλιογραφικά βοηθήματα, ὁποῖα εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν ὑπάρχουν. Ὄρθως ἐπίσης ὁ Κατσιμπαλης συνέκέντρωσεν ὅλα τὰ βιογραφικά στοιχεία τὰ κατεσπαρμένα εἰς ἐφημερίδας ἢ καὶ εἰς δημοσιεύματα ἄσχετα ἢ ἐμμέσως σχετιζόμενα πρὸς τὸν Παλαμᾶν. Τοιοῦτον σποραδικὸν ὕλικὸν θὰ ἢμποροῦσε νὰ παραμεληθῆ, μόνον ἂν εἶχεν ἤδη χρησιμοποιηθῆ εἰς κριτικὰς μονογραφίας περὶ Παλαμᾶ, αἱ ὁποῖαι καὶ θὰ παρέπεμπον εἰς τὴν σχετικὴν πρώτην πηγὴν. Εἰς μίαν βιβλιογραφίαν π.χ. τοῦ Ἐρωτοκρίτου δὲν εἶναι ἀνάγκη ν' ἀναφέρω τὴν μνείαν τοῦ Κοραῖ ἢ τοῦ Leake, ἀφοῦ γνωρίζω, ὅτι ὅλα τὰ σχετικὰ χωρία θὰ εὗρω συγκεντρωμένα εἰς τὴν κριτικὴν ἔκδοσιν τοῦ Ξανθουδίδου. Τοιαῦτα ὁμοῦ μονογραφίαι κριτικαὶ τῶν πηγῶν δὲν ὑπάρχουν ἀκόμη διὰ κανένα Νεοέλληνα λογοτέχνην.

Τὸ ὅτι εἰς ἕνα βιβλιογραφικὸν δημοσίευμα μὲ πλῆθος τίτλων καὶ ἀριθμῶν πρέπει ἰδιαίτερα προσοχὴ νὰ καταβάλλεται εἰς τὴν ἀκριβῆ ἀναγραφὴν καὶ τὴν ἀλάθητον ἐκτύπωσιν τῶν παραπομπῶν δὲν χρειάζεται ἰδιαιτέρως νὰ τονισθῆ. Ἐπίσης προφανὲς εἶναι, ὅτι πρέπει ν' ἀναγράφεται ὁ τόπος καὶ τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως, ὁ ἀριθμὸς τῶν σελίδων, τὸ σχῆμα, ὁ ἐκδότης ἢ τυπογράφος ὅλον τῶν εἰς βιβλίον δημοσιευμάτων τοῦ Παλαμᾶ ἢ τῶν ἀμέσως ἢ ἀποκλειστικῶς ἀναφερομένων εἰς αὐτόν, ἐνῶ διὰ τὰ ἄλλα ἀρκεῖ ὁ τόπος καὶ τὸ ἔτος τῆς ἐκδόσεως. Διὰ τὰ περιοδικά, ὅσα ἔχουν συνεχῆ σελίδωσιν, εἶναι περιττὸν ν' ἀναφέρεται ἡ ἡμερομηνία καὶ ὁ ἀριθμὸς τοῦ τεύχους· ἀρκεῖ ὁ ὄμιος, τὸ ἔτος καὶ ἡ πόλις (1). Τοῦναντίον ἀπαραίτητον εἶναι τοῦτο διὰ τὰς ἐφημερίδας. Ἔτσι ἐπιτυγχάνεται αὐτομάτως καὶ σαφῆς διάκρισις μεταξὺ περιοδικῶν καὶ ἐφημερίδων. Πρακτικώτερον μάλιστα θὰ ἦτο νὰ διακρίνοντα δι' ἰδιαιτέρων τυπογραφικῶν στοιχείων τὰ εἰς βιβλία δημοσιεύματα περὶ Παλαμᾶ ἀπὸ τὰ εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας—ὅπως το ἐφήρμοσεν ὁ Ν. Πολίτης.

(1) Παραδείγματα τοῦ ἀντιθέτου σ. 8, 14 κ. ἄ. Ἐπίσης δὲν ἐπιτρέπεται ἡ παραπομπὴ νὰ γίνεταί εἰς τὰς ἀνατυπώσεις, ἀλλ' εἰς τοὺς ὀμίους καὶ τὰς σελίδας τῶν περιοδικῶν (πρβλ. τὸ ἄρθρον τοῦ *Καραβίδα* ἐν σ. 43).

Ἄλλ' ὁ κανὼν τῆς ἀκριβείας ἐπιβάλλει, ἐφ' ὅσον πρόκειται περὶ εἰδικῆς βιβλιογραφίας, νὰ μὴν ἀποτελῆ αὕτη ἔξοχὴ ἀπαρίθμηση τίτλων καὶ παραπομπῶν, ἀλλὰ νὰ ἔχῃ τὸν χαρακτῆρα μᾶλλον μᾶς bibliographie raisonnée. Θὰ πρέπη λοιπὸν ὁ βιβλιογράφος, ἀποφεύγων πᾶσαν ἀξιολογικὴν κρίσιν, νὰ προσθέτῃ ἐντὸς παρενθέσεως καὶ, εἰ δυνατόν, μὲ ἄλλα στοιχεία ὅ,τι νομίζει χρήσιμον, διὰ νὰ προσανατολισθῆ ὁ ἀναγνώστης, ἂν ὁ τίτλος δὲν εἶναι ἀρκετὰ σαφῆς ἢ ἡ κατάταξις εἰς ταύτην ἢ ἐκείνην τὴν ὑποδιαίρεσιν δὲν βοηθεῖ. Τὸ σύστημ' αὐτὸ ἐχρησιμοποίησεν ἤδη ὁ Κατσιμπαλης, πρέπει ὁμοῦ εὐρυτέρα νὰ γίνῃ χρῆσις. Καὶ ἐδῶ τὸ πολὺ δὲν βλέπτει ὁ ἀναγνώστης μάλιστα θὰ τοῦ εἶναι δι' αὐτὸ ἐξαιρετικὰ εὐγνώμων. (1)

Ὡσαύτως πρέπει νὰ σημειώνη ὁ βιβλιογράφος εἰς κάθε νέαν ἔκδοσιν, ἂν τυχὸν ἔχει μεταβληθῆ κατὰ τι (π.χ. ἡ νέα ἔκδοσις τῶν *Δεκαετραστίχων* ἔχει πρόλογον, ἂν ἡ ἔκδοσις περιέχει καὶ ζωγραφικὰ κοσμήματα (στίχισα, ξυλογραφήματα κλπ), ἂν ἔχῃ ἐκτυπώσεις ἀριθμημέναι ἐπὶ ἰδιαίτερον χάρτου κλπ. Ὁφείλει ἐπίσης νὰ προσθέτῃ ἐν παρενθέσει εἰς κάθε ποίημα ἢ ἄρθρον δημοσιευθὲν κατ' ἀρχὰς εἰς περιοδικὸν τὴν σελίδα τῆς συλλογῆς ἢ τοῦ βιβλίου, εἰς τὸ ὁποῖον ἀνεδημοσιεύθη (2), νὰ σημειώνη, προκειμένου περὶ ἀνθολογιῶν, ποῖα ποιήματα ἐκ ποίας συλλογῆς (μὲ τὸν ἀριθμὸν τῆς σελίδος) περιελήφθησαν. Τὸ ἴδιον πρέπει νὰ γίνεταί προκειμένου περὶ μεταφράσεων, ὅπου πρέπει νὰ σημειώνεται, ἂν εἶναι ἔμμετροι ἢ πεζαί. Ἀπαραίτητον ἐπίσης εἶναι νὰ σημειώνεται, ἂν ἔργον τι ἔχει δημοσιευθῆ ἀνωμόως ἢ μὲ ψευδώνυμον καὶ, εἰ δυνατόν, ἐν ὑποσημειώσει ἢ ἐν τέλει, πῶθεν γνωρίζει ὁ βιβλιογράφος τὸν ἀληθῆ συγγραφέα τοῦ ἀνωμόμου ἢ ψευδωνύμου ἔργου.

Αἱ παρατηρήσεις αὗται πρέπει νὰ εἶναι, ὅσον τὸ δυνατόν *συντομότεραι*, ὄχι μόνον χάριν τῆς οικονομίας εἰς *χῶρον*, ἢ ὁποῖα σημαίνει συγχρόνως οικονομίαν εἰς δαπάνην καὶ ἐκείνου, ποῦ τυπώνει τὸ ἔργον, καὶ ἐκείνου, ποῦ το ἀγοράζει, ἀλλὰ καὶ χάριν τῆς οικονομίας εἰς *χρόνον*, ἢ ὁποῖα πρέπει ν' ἀποτελῆ ὑψίστον κανὼνα τοῦ συντάσσοντος βιβλιογραφικὸν ἔργον. Διότι δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται ποτέ, ὅτι τοιοῦτον ἔργον δὲν διαβάσει κανεὶς, ἀλλὰ το συμβουλεύεται μόνον καὶ θέλει γρήγορα καὶ πρόχειρα νὰ εὐρίσκη ὅ,τι του χρειάζεται. Πρὸς τοῦτο θὰ πρέπη νὰ εἰσαχθοῦν *συντομογραφία* δι' ὅλας τὰς συλλογὰς καὶ τὰ βιβλία π.χ. ΑΖ (= Ἀσάλευτη Ζωῆ) ΔΓ (= Δαδεκάλογο τοῦ Γύφτου), ΠΔ (= Πεζοὶ Δρόμοι) ἐρημνεύμενα ἐν ἀρχῇ, διὰ τὰ συνηθέστερα περιοδικὰ π.χ. Νμ (Νουμάς) ΝΕ (Ν. Ἔστια, κλπ.), δι' ὅλας τὰς ἐπανερχομένας λέξεις π.χ. Απ. (= Ἀπάντησις), Κρ. (= Κρίσις), Ἀν. (= ἀνωμόως), Ανατ. (= Ἀνατύπωσις), Εμ. (= ἔμμετρος) κλπ. Ἔτσι θὰ παρουσίαζε μεγαλυτέραν πυκνότητα ἢ βιβλιογραφία. (3) Ἐπίσης θὰ ἢμποροῦσε ν' ἀποφευχθῆ ἡ μονότονος ἐπανάληψις τῆς λέξεως *Ἀνωμόμου*, ἂν εὐθὺς ἐν ἀρχῇ ἐδηλώνετο, ὅτι, ὅπου δὲν ἀναφέρεται συγγραφεὺς, πρόκειται περὶ δημοσιεύματος ἀνωμόμου. (Ἔχει συνέχεια)

Ι. ΣΥΚΟΥΤΡΗΣ

(1) Ὑπάρχουν ἀκόμη πολλὰ τὰ ἀσαφῆ εἰς τὸ βιβλίον τοῦ Κατσιμπαλη. Π.χ. σ. 4 ἕνα ἄρθρον τοῦ Παλαμᾶ ἐπιγράφεται *Ἐνας μεγάλος φίλος μας* δὲν θὰ ἔβλαπτε νὰ προστεθῆ, περὶ τίνος πρόκειται. Ἄλλο ἐπιγράφεται *Κύπρος*, χωρὶς νὰ προστίθεται ἡ ἀφορμὴ τῆς συντάξεώς του.

(2) Ὁμοίως καλὸν θὰ ἦτο κάτω ἀπὸ κάθε συλλογὴν ἢ βιβλίον νὰ παραπέμψῃ εἰς τοὺς ἀριθμοὺς τῶν πρὸ τῆς ἐμφανίσεως του δημοσιευθέντων τμημάτων.

(3) Π.χ. τὸν τίτλον σ. 58 *Καραντώνης, ὁ Ποιητὴς Σεφέρης* θὰ συνέτασσα ἐγὼ: *Καραντώνης, Α. Ὁ Ποιητὴς Γιώργος Σεφέρης* (Ἀθήνα 1931) σ. 15 (Φοινικιά ΑΖ), 83—4 (Ἀσκραῖος ΑΖ) 118—9 (Στὴν κόρη ποῦ παίζει τὸ ὄργανο ΠΜ· ὁ Κατσιμπαλης ἔχει ἐδῶ τὸν τίτλο ἐσφαλμένως).

ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Τὸ νέο ὑπαίθριον θέατρο.—Ἐπιθύραμβος τοῦ Ρόδου

Ἡ κατάσταση πού βρίσκεται σήμερα τὸ θέατρο τοῦ Διονύσου καὶ κείνο τοῦ Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, καὶ ἡ ἀνάγκη ὥστόσο τῆς ὑπάρξεως ἐνὸς τέτοιου ὑπαίθριου θεάτρου ἔσπρωξαν τὸν ποιητὴ Ἀγγελο Σικελιανὸ καὶ τὴ θαναμαστήν Ἑλληνίδα Κα Εὔα Σικελιανοῦ νὰ καταγίνουν στὴν ἀνεύρεση τῆς καλύτερης τοποθεσίας γιὰ ἓνα τέτοιο σκοπὸ καὶ νὰ χαρίσουν ἔτσι στοὺς ἀθηναίους καὶ στοὺς ἐπιφανεῖς ξένους πού ἦλθαν ξεπίτηδες στὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν παράσταση τοῦ **Διθύραμβου τοῦ Ρόδου**, μιὰ μεγάλη αἰσθητὴ καὶ διανοητικὴ συγκίνηση.

Οἱ δεκάδες χιλιάδων ἀθηναῖοι πού σὲ συναγερόν γιὰ ὄρες συνέρρεαν στὸ ἄγναστο γι' αὐτοὺς ἀκόμα μέρος καὶ πού κατέκλυσαν κυριολεκτικὰ τὸ μεγάλο κοίλωμα στοὺς δυτικoὺς πρόποδες τοῦ Φιλοπάππου, πού ὅπως μᾶς ἐξηγεῖ ὁ κ. Φιλαδελφεὺς ἦταν στὴν κλασσικὴν ἀρχαιότητα ἀφιερωμένους στὸν **Μουσαῖο**, γιὸ τοῦ Ὁρφέα, —τὸ ὑπέροχο πανόραμα πού παρουσιάστηκε στὰ μάτια τους μὲ τὸ φόντο τοῦ Σαρωνικοῦ, καὶ τῶν νησιῶν του, πού λούονταν στὸν Ἀττικὸν ἥλιο, — ἡ προσέλευση τῆς ἐπίσημης Ἑλλάδας καὶ τοῦ διανοούμενου κόσμου, ἡ εὐλάβεια καὶ ἡ σιγὴ πού γιὰ ὄρες ὅλο κείνο τὸ πλήθος μὲ αὐτὰ πάργνηση—πάνω σὲ πέτρες καὶ σὲ θάμνους ἀπὸ θυμάρη, οἱ περισσότεροι μάλιστα καὶ ὄρθοι, παρακολουθοῦσε τὸ ἔργο, ὁ θρύλος τῶν δελφικῶν ἑορτῶν, ἔκαμαν ὥστε ἡ παράσταση αὐτὴ νὰ μείνει ἱστορικὴ γιὰ τὴν Ἀθήνα. Δὲ θὰ κάνομε βέβαια κριτικὴ στὸ ἔργο τοῦ κ. Σικελιανοῦ. Ἔχει ὅλες τὶς ἀρετὲς ἐνὸς μεγάλου ποιητικοῦ ἔργου, πνοή, λυρισμὸ, ρωμαλαία τέχνη, πίστη, ἀγνότη, ὥστε νὰ ζήσει καὶ νὰ κριθεῖ ἀπὸ πολλὰς κατοπινὲς γενεές.]

Οὔτε ὡς θεατρικὸ ὀλοκληρωμένο ἔργο πρόκειται νὰ κριθεῖ ἀφοῦ ὁ ἴδιος ποιητὴς, μετριόφρονα, νὰ ἀλλὰ μιὰ φορὰ μᾶς εἰδοποίησε πὼς «δὲν [ἀποτελεῖ παρὰ ἓνα ἀπλό κύτταρο τραγικῆς τέχνης, πού θὰ δοθεῖ χωρὶς καμίαν ἀξίωση μὲ τὴν ἐλπίδα μόνο ὅτι θ' ἀνησυχήσει καὶ θὰ ξυπνήσει πρὸς τὴ μελλοντικὴ δημιουργία ἄλλους». Μιὰ δοκιμαστικὴ παράσταση λοιπὸν γιὰ νὰ πείσει τὸ Κράτος γιὰ τὴν ὁμορφιὰ καὶ χρησιμότητὸς τοῦ μέρους ἀλλὰ καὶ μιὰ προσπάθεια ὅχι μικρότερης σημασίας ἀπὸ τὴν ἀξέχαστην ἐκείνη πού μᾶς ἔδωκε τὸ δελφικὸ θαῦμα. Δὲ θὰ κρίνομε οὔτε τὴν ἐκτέλεση, μ' ὅλο πού θὰ πρεπε νὰ συγχαροῦμε καὶ γι' αὐτὸ τὴν σκηνοθέτη Κα Σικελιανοῦ πού κατάφερε νὰ δώσει σάρκα στὸ ἔργο καὶ νὰ παρουσιάσει ἔμπυχο ὑλικὸ ἀπὸ ἐντελῶς ἐρασιτέχνες, πολὺ ἀνώτερο ἀπὸ πολλὰ συγκροτήματα σοβαρῶν ἀθηναϊκῶν θιάσων.

Δὲν ἄγγισε βέβαια τὸ τέλειο. Ἴσως μάλιστα νὰ ἦταν σφαλερὴ ἡ σκέψη τῆς Κα Σικελιανοῦ νὰ συνδυάσει στὸ χορὸ τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς τῶν τροπαρίων, ὅπως ἀντίθετα ἦταν ἐπιτυχημένος ὁ τονισμὸς μερικῶν ἀπὸ τὰ χορικά μὲ τὴ συνοδεία τῆς ἄρας.

Ὁ πολὺς κόσμος φυσικὰ, ἀπροετοίμαστος ἐντελῶς, δίχως πρόγραμμα, πρόλογο ἢ ἄλλοβοήθημα, δίχως νὰ ἔχει καὶ διαβάσει τὸ ἔργο, μακριὰ ἀπὸ τὴ σκηνή, παρ' ὅλη τὴ θαναμάσια ἀκουστικὴ τοῦ μέρους, δὲν μπόρεσε νὰ καταλάβει τὰ μεγάλα καὶ ὠραία νοήματα τοῦ ἔργου τοῦ κ. Σικελιανοῦ. Κατάλαβε ὅμως καὶ ἐπιδόκησε τὸ μεγάλο σκοπὸ τῆς προσπάθειας τοῦ καλλιτεχνικοῦ ζεύγους καὶ ἔδειξε ὅλο τὸ ἐνδιαφέρον του καὶ τὸν πολιτισμὸ του γιὰ τὰ ἀνώτερα καλλιτεχνικὰ καὶ πνευματικὰ θεάματα.

Ὁ Διθύραμβος τοῦ Ρόδου συγκίνησε εὐλικρινῶς σὲ πολλὰ μέρη τὰ πλήθη

καὶ τὰ ὑπόβαλε νὰ ἀνυψωθοῦν καὶ αὐτὰ στὸ ἄπειρο καὶ νὰ παρακολουθήσουν τὸν ποιητὴ στὸ λυρικὸ φτερούγισμά του. Τὸ Ρόδο, τὸ σύμβολο αὐτὸ τῆς πανάρχαιας θρησκείας, βρῆκε στὸν ποιητὴ Σικελιανὸ τὸν ἄξιο ἐρμηνευτὴ του. Ἀλλὰ αὐτὸς θέλησε ἀκόμα περισσότερα. «Ἀρχεῖ—λέει, στὸν πρόλογό του—ὅτι τὸ τρίτο σύμβολο τοῦ Ὁρφισμοῦ—τὸ **Ρόδο-λόγος**—ἐπροβλήθη κάποιαν ὥρα ἀπὸ τὰ βῆθη τῶν αἰώνων... ἀρκοῦνε πληθὺς ἄλλα τεκμήρια σχετικὰ, νὰ βοηθήσουν, σήμερα πού τὰ τεκμήρια αὐτὰ τὰ ζωντανεῖε ὀλοκληρῆ ἢ τριγύρα μας κινούμενη Ἱστορία, στὸ νὰ ξαναθίσει τὸ τρανὸ αὐτὸ Σύμβολο στὴ σκέψη μας καὶ τὴ ζωὴ μας καὶ νὰ ξαναπάρει μέσα μας, ἀκέραιη τὴν ἀναστημένην ἔννοια καὶ προοπτικὴ του».

Παρ' ὅλο τὸ συναγερόν καὶ τὴν ἐπιτυχία τοῦ ἔργου θάταν πολὺ τολμηρὸ νὰ πῆ κανεῖς ὅτι ὁ καθαυτὸς σκοπὸς τοῦ ἔργου πέτυχε. Θὰ χρειάζοταν μιὰ πλατύτερη λαϊκὴ διδασκαλία. Καὶ ἔχει τόσες ὁμορφιές ὁ Διθύραμβος τοῦ Ρόδου, τόσον ὠραῖος στίχους καὶ νοήματα πού θὰ μπορούσε ἐξαιρετα νὰ ὑποδεικνύονταν γι' ἀναγνωστικὸ βιβλίον στὰ σχολεῖα. Οἱ μαθητὲς ἀσφαλῶς θὰ ὠφελιόνταν πολὺ περισσότερα ἀπ' ὅσα μὲ τὰ κάθε λογῆς τωρινὰ βιβλία ἢ καὶ τὰ μελλοντικὰ ἀκόμη νὰ ἐγκριθοῦν, καὶ θὰ μορφονόνταν καὶ σὲ αἰσθητικὴ.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΜΩΤΟΣ

~~~~~

«Ὁ κακὸς δρόμος»

Κινηματογράφος

Ἀναντίρρητα τὸ ἔργο αὐτὸ τοῦ κ. Ξενοπούλου εἶναι ἀπὸ τὰ καλύτερά του. Ὁ συγγραφέας του ἔχει εὐχέρεια καὶ γλαφυρότητα στὸ λόγο ὅσον κανεῖς ἄλλος καὶ ξέρει σὰν τεχνίτης νὰ δονίξει τὶς χορδὲς τῆς καρδιάς, πράμα πού πολλές φορὲς κάνει τὸν ἀναγνώστη ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν κύρια γραμμὴ τῆς σκέψης καὶ ν' ἀποροφᾶται ἀπὸ τὶς ἀριστοτεχνικὲς ψυχογραφίες ἢ περιγραφικὲς λεπτομέρειες, μένοντας ἀπὸ αὐτὲς συγκινημένους καὶ γοητευμένους. Λυπάται τὴ Στέλλα Βιολάντη ἢ τὴ Χρηστίνα δίχως νὰ ἐξετάξῃ περισσότερο τὰ πράγματα. Μεγάλον αὐτὸ χάρισμα γιὰ ἓνα συγγραφέα νὰ γοητεύει τὸν ἀναγνώστη καὶ νὰ τὸν συγκινεῖ. Κάποτε μάλιστα φαίνεται πὼς καὶ ὁ ἴδιος ὁ συγγραφέας, παρασυρόμενος ἀπὸ τὸ λυρισμὸ τῆς περιγραφῆς δὲ δίνει μεγάλη σημασία στὴν κύρια γραμμὴ τοῦ ἔργου του, πού μένει ἔτσι ἀδυνατισμένη, καὶ πολλὰς φορὲς — κατὰ τὴν ταπεινὴ μου γνώμη — δὲν εἶναι καὶ σωστὴ. Πέρνει ὡς γενικό-τητες πράματα πού μονάχα στὸ περιθώριον τῆς ζωῆς συναντῶνται. Δὲν μπορῶ π.χ. νὰ καταλάβω τὸ μοιραῖον στὸν «Κακὸ Δρόμον». Ἄν τὰ κορίτσια ἦταν ὁμορφα καὶ τὰ δυν καὶ ἀκολουθοῦσαν τὸν ἴδιον δρόμον, τὸν ἀνήφορον ἢ τὸν κατήφορον ἀδιάφορον, τότες μάλιστα. Οὔτε μπορῶ νὰ συμφωνήσω μὲ μερικὰ σημεῖα τοῦ πρόλογου τοῦ κ. Ζερβοῦ στὴν ἔκδοσιν 1912 τοῦ «Κακοῦ Δρόμου».

Δὲ θέλω μὲ κανένα τρόπο νὰ ἠθικολογήσω. Δὲν μπορῶ, ὅμως, νὰ παραδεχθῶ τὴν ἀπόλυτη ἐπικράτηση στὴ ζωὴ τῆς ὁμορφιάς, τῆς γυμνῆς ὁμορφιάς, ὅπως τὴ βλέπουν ὁ συγγραφέας καὶ ὁ κ. Ζερβός, πού προλογίζει τὸν «Κακὸν δρόμον». Πὼς παίξει ἓνα μεγάλο ρόλον στὴ ζωὴ τ' ἀνθρώπου εἶν' ἀναντίρρητο. Ὅχι ὅμως καὶ τὴν παντοδυναμίαν στ' ἀνθρώπινα, παραμερίζοντας καὶ «λογικὴ» καὶ «δύναμι» καὶ «ἠθικὴ». Οὔτε πὼς εἶναι ὁ μόνος «θρίαμβος τῆς ζωῆς». Βέβαια ἔχω διαβάσει καὶ ἐγὼ σὲ χιουμοριστικὰ βιβλία τοῦ Πιτιγκρίλλι καὶ Μαριάννι γιὰ τὴν προσωποποίηση τῆς ἠθικῆς μὲ ἀσχημὴ γυναῖκα καὶ τῆς ἀηθικότητος μὲ ὁμορφῆν. Ἐνῆ, ὅμως, ἀσχημικτὰ μεγαλύτερον ρόλον παίξει στὴ ζωὴ ἡ ἀπόρροια ὁμορφιά, ἡ αἰώνια ὁμορφιά τῆς σκέψης, τῆς καρδιάς, τῆς τέχνης, μὲ μιὰ λέξη τὸ ὠραῖον, ὅπου καὶ ὅπως τὸ συναντᾷ κανεῖς. Ἀλίμονο ἂν στὴν ὁμορφίαν (τοῦ

«Κακοῦ Δρόμου») ὑποχωροῦσε κάθε ἐμπόδιο, ἂν εἶχε τὸ πας—παρτοῦ στὴ ζωῆ, ἂν εἶχε τὸ ἀσύδοτο! Δὲ θὰ μπορούσαμε νὰ δώσουμε τὸ προνόμιο αὐτὸ μονάχα στὴν ὁμορφιά. Τὴν ἐλευθερία τῆς ζωῆς θὰ τὴ ζητούσαμε τότες ἀπόλυτα, δίχως κανέναν ἀπολύτως περιορισμό, καμιὰ εὐθύνη. Θὰ φθάναμε στὴν ἐλευθερία τῆς βούλησης. Δὲ συναντιέται ἡ ζωὴ στὴν πάλη μονάχα τῆς ὁμορφιάς μὲ τὴν ἀσκή-
μα. Οὔτε ἔπαθλο τῆς πρώτης καὶ μόνης εἶναι ἡ εὐτυχία, ἡ χαρά. Ὑπάρχουν ὁμορφιές, σὰν αὐτές πού ἀνάφερα, πού φέρνουν τὴ χαρά, διαρκέστερη, αἰσθη-
τότερη κι ὄχι μονάχα σὲ ἓνα, ἀλλὰ σὲ πολλούς, σὲ πλῆθος κόσμου. Ὑπάρχουν τέτοιες ὁμορφιές δίχως ἀπαιτήσεις γι' ἀσυδοσία, ἡρεμες, γενναίες, λάμπουσες, μοσκοβολοῦσες.

Σ' ἐκεῖνο πού συμφωνῶ ἀπόλυτα μὲ τὸ κ. Ζερβὸ ὅσον ἀφορᾷ τὸν «Κακὸ Δρόμο» τοῦ κ. Ξενόπουλου εἶναι πὼς «παρὰ τίς ζωηρὲς φυσιογνωμίες τῶν γενι-
κῶν τύπων ἄλλες μορφές περαστικὲς δίνοντας στὴν ἐνέργεια ὅλη τὴ φυσικότητα τῆς ζωῆς κατορθώνουν νὰ δίνουν μιὰν ἠθογραφία πιστὴ· κι ἐξακριβωμένη τῆς
σημερινῆς κοινωνικῆς ζωῆς (πρὸ 30 χρόνων) εἰς τὴν κάτω τάξι καὶ ὄχι μόνο
ζωῆς ἐπαρχιακῆς, ὅπως ἀλλόκοτα θέλει νὰ φανερώσῃ ὁ συγγραφέας μὲ τὸ
γενικὸν τίτλον «ἐπαρχιακὰ διηγήματα».

*
**

Ἡ κινηματογράφηση τοῦ «Κακοῦ Δρόμου» γίνηκε μὲ τὸ πνεῦμα τοῦ ἔργου τοῦ κ. Ξενόπουλου, ὅπως πείστηκα ξαναδιαβάζοντας τὸ ἔργο. Γιατὶ λοιπὸν ν' ἀγανακτήσουν ἔτσι οἱ Ἀθηναῖοι ἀφοῦ γοητεύτηκαν ἀπὸ τὸ διήγημα; Γιὰ τοὺς λόγους πού εἶπα πάρα πάνω. Διαβάζοντας κανεὶς τὸν «Κακὸ Δρόμο» παρασούρει ἀπὸ τὴ μεγάλη τέχνη τοῦ κ. Ξενόπουλου καὶ φεύγει ἀπὸ τόπο καὶ χρόνο. Δὲν ἔχει πιά μὲρὸς του τὴ Ζάκυνθο, ἀλλὰ τὴν πάλη τῆς ὁμορφιάς μὲ τὴν ἀσκή-
μα γιὰ τὴν κατάρτησιν τῶν ἀγαθῶν τῆς ζωῆς. Ἡ πλοκὴ τοῦ ἔργου ἐλάχιστα ταιριάζει στὸ μικρὸ νησί.

Τοῦλάχιστο ἐγὼ ἀπὸ τὰ μικρὰ μου χρόνια ξέρω πὼς μιὰ τέτοια ξετσιπωσιά θὰ ἔκανε νὰ ἐξεγερθεῖ ὀλόκληρο τὸ νησί καὶ οἱ ἡρώες του θ' ἀναγκαζόταν νὰ φύγουν ἀπὸ τὸν τόπο. Ἡ προστυχία μερικῶν ἠθοποιῶν καὶ ἡ ἐλπίδα τῆς ἐκμετάλλευσης καὶ διέγερσης τοῦ κακοῦ, τοῦ χοντροῦ γούστου τοῦ κοινοῦ ἔκαμε νὰ δοθεῖ στὸ ἔργο μιὰ ἀτμόσφαιρα ἀφόρητης ἀποκρουστικότητας, κι ἂν ὅπως-
δήποτε σώθηκε ὀφείλεται στὸ ἀριστοτεχνικὸ παίξιμο τῆς Κας Κοτοπούλη, πού ἀπέδωκε μιὰ Χρηστίνα, ἀκριβῶς ὅπως τὴ θέλησε ὁ συγγραφέας. Εὐτυχῶς πού ἡ κοινωνία ὀλόκληρη κι' αὐτὸς ὁ συγγραφέας ἀπεδοκίμασε τὴν ἄθλια κινημα-
τογράφισιν. Ἐπειδὴ πρόκειται γιὰ ἔργο μὲ θέμα ἠθογραφίας ζακυνθινῆς δημο-
σιεύουμε ἀποσπάσματα ἀπὸ τίς διαμαρτυρίες τῆς Ἑστίας, πού ἐκπροσωπεῖ τὴν
ἀθηναϊκὴν κοινωνία καὶ πού μᾶς βρίσκουν ἀπολύτως σύμφωνους.

«... Μία ταινία, ἐμφανιζομένη ὡς διασκευὴ ἔργου διαπρεποῦς Ἀκα-
δημαϊκοῦ καὶ τοῦ δημοφιλεστέρου τῶν Ἑλλήνων δραματικῶν συγ-
γραφέων καὶ ὡς παιζομένη ἀπὸ τὰς δύο μεγαλειτέρας πρωταγωνι-
στρίας τοῦ Ἑλληνικοῦ Θεάτρου, δημιουργεῖ πολλὰς προσδοκίας καὶ
πολλὰς ἀξιώσεις. Καὶ ἀντὶ τοῦ προσδοκώμενου ἐμφανίζεται ἓνα ἀνούσιο
κατασκευάσμα, συκοφαντοῦν τὴν κοινωνίαν ἐνὸς ὠραίου ἑλληνικοῦ νη-
σιοῦ, ὡς βυθισμένην εἰς τὴν αἰσχροσύνην καὶ τὴν διαφθοράν, ἓνα κατα-
σκευάσμα εἰς τὸ ὅποιον ἡ κατραπακιά, ἡ μούντζα, ἡ προστυχία τῆς
ἐμφανίσεως, τὰ ἀηδῆ διφορούμενα ἀστεῖα τῶν καταγωγίων παίζουν τὸν
σπουδαιότερον ρόλον, ἓνα κατασκευάσμα, τὸ ὅποιον φαίνεται νὰ ἔγινε

ἐπίτηδες διὰ νὰ ἐπιδείξῃ ὅσον τὸ δυνατόν περισσοτέραν χυδαιότητα.
Ἀσφαλῶς, ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος, ἡ κ. Κυβέλη καὶ ἡ κ. Κοτοπούλη,
θὰ εἶχαν ὅλα τὰ δικαιώματα νὰ ἀπαιτήσουν καὶ δικαστηρίου ἀκόμη
ὅπως ἀπαγορευθῆ ἡ προβολὴ τῆς ταινίας, πού τόσοον δυσφημεῖ καὶ
αὐτοὺς καὶ τὸν τόπον τους». («Ἑστία 23 Μαρτίου»).

«Λαμβάνομεν σωρείαν ἐπιστολῶν ἀναγνωστῶν διαμαρτυρομένων
κατὰ τῆς ἀνηθίκου ὅσον καὶ ἀηδοῦς Ἑλληνικῆς ταινίας πού προβάλλ-
λεται ἀπὸ τινῶν ἡμερῶν εἰς τὰ κεντρικὰ κινηματοθέατρα.

Ἐπὶ πλέον τῶν ὅσων ἔγραψεν ἡ «Ἑστία» σχετικῶς, δὲν δυνάμεθα
νὰ μὴ υἰοθετήσωμεν τὴν σύστασιν τῶν περισσοτέρων, ὅπως τὸ Κρά-
τος προλάβῃ καθ' ἓνα οἰαδήποτε τρόπον τὴν ἀποστολὴν τῆς ταινίας
αὐτῆς εἰς τὰς Ἑλληνικὰς παροικίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, τῆς
Αἰγύπτου καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Διότι, ἐὰν ἐδῶ ἡμπορεῖ κάπως νὰ προ-
ληφθῆ ἡ ἐξαχρείωσις τῆς νεολαίας διὰ μιᾶς ἐπεμβάσεως τῆς Ἀστυ-
νομίας—τὴν ὁποίαν δυστυχῶς δὲν εἶδομεν ἀκόμη—εἰς τὸ ἐξωτερικὸν
ὅμως ἡ ταινία αὐτὴ θὰ κατασυκοφαντήσῃ τὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν
Ἑλληνικὴν κοινωνίαν ὀλόκληρον.

Ἀσχέτως τῶν λεπτομερειῶν του ἀχρειοτήτων, ἓνα ἔργον μὲ
βάσιν τὴν ιδέαν, ὅτι «ἅμα πάρη ἓνα κορίτσι τὸν κακὸν δρόμον προο-
δεύει», μὲ συγγραφέα ἓνα Ἑλληνα Ἀκαδημαϊκὸν καὶ μὲ ἐκτελεστὰς
τὰς δύο μεγαλειτέρας Ἑλληνίδας ἠθοποιούς, θὰ θεωρηθῆ—καὶ πολὺ
δικαίως—ὡς ἡ ἐπισημοτέρα ἠθογραφία τῆς σημερινῆς Ἑλλάδος. Καὶ
ἡ χώρα θὰ ζημειωθῆ κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, πολὺ χειρότερα παρ'
ὅσον θὰ τὸ κατώρθωναν αἱ ἐχθρικαὶ προπαγάνδαι ἐξοδεύουσαι δεκά-
δας ἑκατομμυρίων». («Ἑστία 24 Μαρτίου.—Βλ. καὶ ἐπιστολὴ 4 Ἀπρ.»)

Ὁ κ. Ξενόπουλος διεμαρτυρήθηκε κι αὐτός, ὄχι ὅμως στὴν Ἀθήνα (προφα-
νῶς γιὰ νὰ μὴ βλάψῃ τὴν ἐπιχείρησιν τῆς λαμπρῆς «Κινηματογραφικῆς Ἐνώ-
σεως» ἀλλὰ στὴν ἐφημερίδα «Πρόοδος» τῆς Ζακύνθου (16 Ἀπριλίου) λέγοντας
πὼς «ἡ ταινία τίποτα τὸ Ζακυνθινὸ δὲν ἔχει», «ὅτι ἔδωσε ἓνα σχέδιο σεναρίου
χωρὶς διαλόγους... πού γράφηκαν ἀπὸ ἄλλους... κ' ἔτσι παρουσιάστηκε τὸ ἔργο
ὅπως διόλου ἄλλοιωμένο...» Πὼς «ἡ ταινία δὲ δυσφημίζει τὴ Ζάκυνθο πού στέ-
κεται ψηλά... καὶ (τὸ πιὸ ἀληθινὸ) πὼς «ὅλα τὰ λεπτὰ ἔργα τέχνης στὸν Κι-
ματογράφο ἀλλοιώνονται καὶ προστυχεύουν».

ΣΤΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

~~~~~

Ἐθνικὸ θέατρο

— Τὴν ἐβδομάδα τῆς ἐθνικῆς γιορτῆς ἔδωσε τὸ ἀγαπημένο στὸ ἑλληνικὸ
κοινὸ Ἐθνικὸ Θεάτρο τὴ «θυσιά τοῦ Ἀβραάμ» τοῦ Κορνάρου καὶ τὸ μονό-
πρακτοῦν τοῦ κ. Ἡλίου «Νὲ ξεῖ τὸ Μεσολόγγι». Τὸ πρῶτο ἀντιπροσωπεύοντας μιὰ
ἀριστοτέλεια ἀρχαία θεατρικὴ ἐπιπέδη θεωρεῖται ὡς τόσο ἀριστοῦργημα καὶ ἀνα-
βιβαστικὸν ἀπὸ τὸν κ. Πολίτη μὲ μεγάλο γούστο καὶ ἀγάπην. Ὁ ἴδιος σὲ ἄρθρο
του στὴν Προϊά θαρρεῖ πὼς εἶναι παρμένο ἀπὸ Ἰταλικὸ ἔργο, προγενέστερο τοῦ
17ου αἰῶνα, πού ἐπεξεργάστηκε δημιουργικὰ στὸ ἴδιωμα τοῦ τόπου του ὁ κρη-
τικὸς συγγραφέας. Τὰ σκηνικά, ἡ ὑπόκρουσις καὶ οἱ ἠθοποιοὶ ἄρεσαν ἐξαιρετικά.

Κατόπιν ἀνεβάστηκε ὁ Σαϊξπηρικὸς «*Ὀθέλλος*», πού παρ' ὅλα τὰ ἀντίθετα πομένα, ἐπιδοκιμάστηκε καὶ αὐτὸ ὀλίγε. Ἀφήνοντας κατὰ μέρος τὸ μεγάλο ἠθοποιὸν Βεάκη, πού συγκίνησε βαθειὰ καὶ εἰλικρινὰ στὸ ρόλο του ὡς Ὀθέλλος, πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πὼς καὶ ἡ Δνίς Παπαδάκη εἶχε μεγάλην ἐπιτυχίαν, μὲ τὴ δημιουργίαν μιᾶς ἰδανικῆς Δεσδαϊμόνας. Ἀντίθετα ὁ κ. Γληνός, παρ' ὅλο πού φάνηκε πὼς ἐργάστηκε πολὺ τὸ δύσκολο ρόλο του, ἔδωκε στὴν Ἀ'. Ἰδίως πράξις ἕναν Ἰάγο ἐντελῶς ἀκατάληπτο, πού δὲν πλησίαζε καθόλου τῇ λογικῇ ἐρμηνείᾳ πούχε δώσει στὸ ρόλον αὐτὸ ὁ σκηνοθέτης σὲ ἄρθρο του στὴν Πρωτῆ. Τὸ κοινὸν παρακολούθησε ὡς τόσο τὸ ἔργο ὡς τὸ τέλος—καὶ βάσταξε τόσες ὄρες!— μὲ ἀδιάπτωτο ἐνδιαφέρον.

Δόθηκαν κατόπιν δυὸ μικρὰ γαλλικὰ ἔργα, (τὰ μόνον πού δόθηκαν ὡς τὴν ὥρα στὸ ἔθνικὸ) τὸ χαριτωμένον «Ζιζάνιο» τοῦ Τρ. Μπερνάρ καὶ τὸ «Φανάρι» τοῦ Musset σὲ μετάφραση τοῦ Βάρναλη, σύντομα καὶ τὰ δυὸ καὶ εὐχάριστα, πού δρόσοσαν τὴ σοβαρῇ σκηνῇ τοῦ θεάτρου μας καὶ τοὺς πελάτες του. Θὰ εἴχαμε καὶ ἔδω ἀντίρρηση γιὰ τὸ παίξιμο τοῦ Γληνοῦ στὸ ρόλο τοῦ Κλαβαροῦ, πού λιγότερε τῇ ρωμαντικῇ ἀτμόσφαιρᾳ τοῦ ἔργου. Ἡ ἐπιρροή τῆς *στολῆς* στὰ χρόνια τοῦ ρωμαντισμοῦ εἶναι ἀναντίρρητη ὅχι ὅμως καὶ ὁποιασδήποτε *στολῆς*. Καὶ ὁ κ. Γληνὸς μᾶς ἔδειξε ἕναν πρόστοχο καὶ βίανουσο ἀξιωματικόν, πού δὲ δικαιολογοῦσε τὴν τόση ἀφοσίωση τῆς ὁμορφῆς καὶ ἀπαλῆς Ζακελίνας, πού ἀρκετὰ καλὰ παρουσίασε ἡ κ. Ρίτα Μυράτ. Προειδοποίησε ἔτσι ἀμέσως τὸ θεατὴ γιὰ τὴν ἐξέλειξη τοῦ ἔργου καὶ ἔκαμε εὐχερέστατο τὸν τελικὸ θριάμβον τοῦ συμπληθητικῷ καὶ ρωμαντικῷ Φουρτούνιου.

Τὸ ἔθνικὸ ἔκλεισε τὴ φετιμὴν σαιζὸν του μὲ τὸν *Οιδίποδα Τύραννον* τοῦ Σοφοκλέους, σὲ μετάφραση τοῦ Φ. Πολίτη. Μὲ τὸ θαῦμα τῶν σκηνηκῶν, μὲ τὸ ἐπιμελημένον γενικὰ ἀνάβασμα, καὶ μὲ τὴ βοήθεια τῶν λαμπρῶν ἠθοποιῶν καὶ ἰδίως τοῦ Βεάκη καὶ Καρ Παξινοῦ ἄρρεσε ἐξαιρετικὰ, παρ' ὅλο πού δὲ βοήθησαν ὅσον ἔπρεπε οἱ κ.κ. Καροῦσος, καὶ Δεστοῦνης, στοὺς δευτερευόντας ρόλους των. Πρέπει μονάχα νὰ σημειώσουμε ἔδῳ τὴ δίκαια γνώμη τοῦ Ἄλκη Θρύλου πὼς δὲ συγκινοῦν πιά τὸ σημερινὸ κοινὸ ἔργον παλαιὰ ἔστω καὶ ἄριστοεργήματα.

Γιὰ συμπέρασμα πρέπει νὰ ὁμολογήσουμε πὼς στὸ λιγοστὸ διάστημα τῆς λειτουργίας του τὸ ἔθνικὸν θέατρο, ἀπολυμαίνοντας τὴν πρωτεύουσαν ἀπὸ τὸ αἶσχος τοῦ κακοῦ καὶ πρόστυχου γούστου, πού συστηματικὰ καλλιεργοῦσαν γιὰ χρηματισμὸν διάφορο ἐπιχειρηματίας θεαμάτων, δημιούργησε μίαν ἀτμόσφαιρα εὐγενική, καλλιτεχνική καὶ διανοητική. Πρόσφερε αἰσθητικὰς ὑπηρεσίας ἀνεκτίμητες, πού δὲν μποροῦν νάχουν οὔτε στὸ πολλαπλάσιον ἀναλογία μὲ τίς μικρὰς σχετικῶς δατάνες τῆς ἴδρουσῆς του καὶ λειτουργίας του.

Γιὰ τίς παραστάσεις τοῦ *Κεντρικοῦ* δὲ θὰ ποῦμε πολλά. Μετὰ τὴν ἀποχώρηση τῆς κ. Κυβέλης δὲν ἔχει πιά τίς ἴδιες καλλιτεχνικὰς ἀξιώσεις. Παίξει βέβαια ἡ μεγάλη μας κ. Κοτοπούλη ἀλλὰ ὁ ὑπόλοιπος θίασος καὶ τὰ σκηνηκὰ δὲν εἶναι ἀνάξια. Δυστυχῶς ἐπεκράτησε καὶ ἡ συμφεροντολογικὴ ἀποψη.

Ἐξιώλογες οἱ παραστάσεις τοῦ κ. Ἀργυροπούλου, μ' ὅλο πού, ὅπως ἔχομε πει καὶ ἄλλοτε, δὲν ἔχει τὸ ἀνάλογο στὴν ἀξίαν του θεατρικὸ προσωπικόν.

ΣΠΥΡΟΣ ΜΙΝΩΤΟΣ

Διάφορα

— Τὸ «*Δαμπίκειον*» βραβεῖον τῆς Ἀκαδημίας γιὰ τὴν καλύτερην ποιητικὴν συλλογὴν δόθηκε φέτος στὴν ἐκλεκτῇ μας συνεργάτιδι κ. Μυρτιάσῃ γιὰ τὴν τελευταία τῆς συλλογὴν «*Δῶρα τῆς ἀγάπης*». Τὸ ἔθνικὸν Συμβῆλιον τῶν Ἑλληνίδων ἔδωκε δεξίωση πρὸς τιμὴν τῆς ὅπου παρεμυθεῖσαν οἱ καλύτεροι τῶν γραμμάτων καὶ τῆς τέχνης.

— Πέρασαν ἀπ' τὴν Ἑλλάδα οἱ γάλλοι ἑλληνιστὲς καὶ κριτικοὶ τῆς Νεοελληνικῆς φιλολογίας, ὁ κ. Φιλέας Δεμπέγκ (συνεργάτης τῆς Ἀνθολογίας) καὶ ὁ διευθυντὴς τοῦ *Libre* καθ. Δ. Ρουσσέλ.

— Ἦλθε ἀπ' τὸ Λίβερπουλ στὴν Ἀθήνα ὁ περίφημος μεταφραστὴς τῆς Ἰλιάδας καὶ σεβαστὸς φίλος καὶ συνεργάτης μας κ. Ἀλεξ. Πάλλης.

— Τὸ Ἰταλικὸ Ἰνστιτοῦτον ἔδωκε 4 καλλιτεχνικὰς βραδύας μὲ τὸ ἰταλικὸν τρεῖον τοῦ ξακουστοῦ συνθέτη Καζέλλα—βιολινίστα Πολτρονιέρη—βιολεντσελίστα Μπονουτσο, μὲ συνθέσεις Μπετόβεν, Καζέλλα κτλ.—Ἐπίσης ἄλλο τοῦ Κάρλου Γζέκκι—Μπρουνέλλι.

— Ἐνδιαφέρουσαι οἱ διαλέξεις τοῦ ἰταλικοῦ Ἰνστιτοῦτον ποῦδωκε ὁ ἀκαδ. κ. Μάξιμο Μποντεμπέλλι γιὰ τὸ «*Νοβεντοεντίμο*».— Γιὰ τὴν μεγάλην αὐτὴν φιλολογικὴν κίνησιν τῆς Ἰταλίας θὰ γράψω εἰδικὸν ἄρθρον στ' ἄλλο φύλλον ἢ κ. Μαριέττα Μινώτου.— Ἐπίσης ὁ ἱστορικὸς κ. Σπύρος Θεοτόκης μίλησε γιὰ τίς «*Πνευματικὰς σχέσεις Βενετίας καὶ Ἑλλάδος*».— Στίς 19 Μαΐου ὠραιότατη διάλεξις τοῦ Γραμμ. τοῦ Ἰνστιτοῦτον κόντε Γκριλεντζόνι γιὰ τὴν «*Ζωὴ καὶ τὸ ἔργον τοῦ Νταννούτσιου*».

— Ἡ κ. Ἄννα Τριανταφυλλίδου σὲ δυὸ τῆς διαλέξεις στὸ Λύκειον τῶν Ἑλληνίδων μίλησε γιὰ τίς ποιήτριες, συγγραφεῖς, ζωγράφους καὶ γλύπτριες τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

— Ὁ θάνατος τοῦ Καβάφη.— Πέθανε στὴν Ἀλεξάνδρεια ἕνας ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους σύγχρονους ποιητῆς, ὁ Κ. Καβάφης. Τὰ ποιήματά του φιλοσοφικά, ἱστορικά, μυστικοπαθῆ, ὄρσοπαθῆ, αἰσθητικά, ὑποβλητικὰ στὴν ἀρχαίωςσα ἔκφρασή τους, ἐξήσκησαν ἀπέραντη γοητεία καὶ θεωρήθησαν ἀπὸ τὰ καλύτερα τῆς παγκόσμιας παραγωγῆς.— Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ ποίημά του «*Τὸ πληκτικὸν χωριόν*», πού δημοσιεύθηκε στὴν «*Ἴόνιον Ἀνθολογίαν*» (12 τεύχ. 1928) εἴχαμε λάβει μαζί καὶ ἄλλο ἕνα πού θὰ δημοσιέψουμε στ' ἄλλο φύλλον.

— Πέθανε στὸ Παρίσι ἡ μεγαλύτερη σύγχρονη ποιήτρια κοντέσσα *Ντε-Νοάγι*. Ποιήματά της ἀπὸ τίς «*Αἰώνιες Δυνάμεις*» δημοσιεύθησαν στὸν Αἰ τόμον τῆς Ἀνθολογίας σὲ μετάφραση τῆς Μυρτιάσῃς.

~~~~~

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ

Oskar Haleski: Un Empereur de Byzance à Rome. Warszawa 1930.

Μιά ἀληθινὴ ἀνθήσις μελετῶν γύρω ἀπὸ τὸ Βυζάντιον παρατηρεῖται εἰς τὴν Εὐρώπην. Ἡ ἄλλοτε περιφρονημένη ἱστορία καὶ τέχνη τοῦ κράτους τούτου κατέλαβε πλέον τὴν θέσιν πού δικαιωματικῶς τῆς ἀνήκει, καὶ σοφοὶ τῆς Εὐρώπης καθιστοῦν αὐτὴν ἀντικείμενον σπουδαίων μελετῶν των.

Μετὰ τὴν πολῦτιμον δίτομον ἱστορίαν τοῦ Βυζαντίου τοῦ σοφοῦ Ρώσου Βασιλεφ, νέον σύγγραμμα προστίθεται μεγάλης ἀξίας, ἡ μελέτη τοῦ Πολωνοῦ ἱστοριογράφου Ὁσκάρ Χαλέκι, ὁ ὁποῖος εἶνε τόσον εὐφίμως γνωστός, διὰ τὰς βυζαντινὰς αὐτοῦ ἐρεῦνας ὡς ὁ τίτλος αὐτοῦ ἐξηγεῖ «*Ἐνας Βυζαντινὸς αὐτοκράτωρ εἰς τὴν Ρώμην*» πρόκειται περὶ τοῦ ταξειδίου τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου Ε' Παλαιολόγου κατὰ τὸ 1369 εἰς τὴν Αἰωνίαν Πόλιν καὶ τὴν ἐξομωσίν του εἰς τὸν ναὸν τοῦ Ἁγίου Πέτρου ἐνώπιον τοῦ Πάπα, καὶ τὴν ἐπιτάχυσιν αὐτοῦ εἰς τὴν ἑλλησποντικὴν ἐκκλησίαν τὴν 20 ὁκτωβρίου τοῦ ἔτους ἐξίσιναι.

Πρόκειται περὶ μιᾶς ἀπὸ τὰς θλιβερωτέρας σελίδας τοῦ καταρρέοντος Βυζαντίου. Ὁ Παλαιολόγος, γονατιστὸς ἐφίλησε τὸ πόδι, τὸ χέρι καὶ τέλος.

τὸ στόμα τοῦ Ἰάπα, ὁ ὁποῖος τὸν ἐσήκωσε, μετὰ τὴν ταπεινώσιν του, καὶ τὸν ἠσπασθη ἀδελφικῶς.

Γύρω ἀπὸ τὴν θλιβερὰν αὐτὴν σελίδα τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας ὀλίγα σχετικῶς γράφουν οἱ βυζαντινοὶ χρονογράφοι, ἐνῶ ὁμιλοῦν εὐγλώττως τὰ ἰταλικά ἀρχεῖα καὶ σύγχρονα συγγράμματα. Ἐπὶ τῇ βάσει ὄλων τούτων ἔγραψε ὁ κ. Χαλέκι ἕνα σπουδαιότατον ἔργον, ἐξηκριβωμένον, πιστότατον ἱστορικῶς καὶ χῦνον νέον φῶς εἰς τὸ δράμα αὐτό.

Ἦδη εἶχε μελετηθῆ τὸ πρῶτον μέρος, δηλαδὴ ἡ ἀφιξίς τοῦ Ἀμεδαίου τῆς Σαβοΐας εἰς τὸ Βυζάντιον διὰ τὴν ἀπελευθερώσιν τὸν θεῖον αὐτοκράτορα ἀπὸ τὴν αἰχμαλωσίαν τῶν Βουλγάρων εἰς τὴν ὁποίαν εἶχε περιπέσει ὁ Ἰωάννης Παλαιολόγος, υἱὸς τῆς Ἄννης τῆς Σαβοΐας μητρὸς του καὶ θείας τοῦ Ἀμεδαίου. Ὡς γνωστόν, μετὰ τὸν διαγμὸν ἀπὸ τὸν θρόνον τοῦ ἄρπαγος Ἰωάννου Κατακουζινοῦ, ἀνήλθεν εἰς τὸν θρόνον ὁ υἱὸς τῆς Ἄννης τῆς Σαβοΐας καὶ τοῦ Ἀνδρονίκου Γ'. Τὸ Βυζάντιον εὐρίσκειτο εἰς κατὰπτωσιν μετὰ τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμούς. Γύρω τὸ ἠπειλοῦν διάφοροι ἐχθροί, κυριώτεροι τῶν ὁποίων ἦσαν οἱ Τούρκοι. Τότε ὁ Ἰωάννης ἐσκέφθη νὰ ζητήσῃ τὴν βοήθειαν τοῦ Παπά καὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Εὐρώπης. Ἄλλ' οὔτε ὁ ἀρχηγὸς τῆς καθολικῆς ἐκκλησίας οὔτε οἱ ἄλλοι ἡγεμόνες συνεικινήθησαν ἀπὸ τὰς ἐκκλήσεις.

Μόνος ὁ συγγενὴς τοῦ Ἀμεδαίου τῆς Σαβοΐας ἔσπευσε καὶ κατώρθωσε νὰ τὸν ἐλευθερώσῃ. Τὸ ἐπεισόδιον αὐτό, τὸ ὁποῖον δὲν ἀναφέρεται ἀπὸ κανένα βυζαντινὸν χρονογράφον, διαφωτίζεται ἀπὸ τὰ ἐπίσημα ἔγγραφα τὰ ὁποῖα ἀνεκαλύφθησαν εἰς τὸ Ἀρχεῖον τοῦ Οἴκου τῆς Σαβοΐας καὶ τὸ Βατικανόν. Ἐπὶ τῇ βάσει τούτων ἔγραψε καὶ ἐγὼ πρὸ ἐξαετίας ἰταλιστὶ σύγγραμμα ἀφηγούμενον τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ ἀπελευθέρωσιν τοῦ Παλαιολόγου, καὶ τοῦ ὁποῖου ἑλληνικὴν ἐκτενῆ βιβλιοκρισίαν εὐηρεστήθη νὰ δημοσιεύσῃ ὁ διακεκριμένος Ἀκαδημαϊκὸς κ. Ἀν. Ἀνδρεάδης.

Ὁ κ. Χαλέκι ἐρχεται σήμερον εἰς τὸ ἴδιον αὐτὸ θέμα νὰ προσθέσῃ σπουδαῖα νέα στοιχεῖα. Οὗτος παρατρέχει, ὡς γνωστὰ πλέον, τὰ συμβάντα κατὰ τὴν ἐκστρατείαν τοῦ Ἀμεδαίου καὶ τὴν ἀπελευθέρωσιν τοῦ Παλαιολόγου, ἐπιμένει ὁμως λεπτομερέστατα εἰς τὰς διαπραγματεύσεις μεταξὺ αὐτοκράτορος καὶ Παπά διὰ τὴν ἔνωσιν τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τὰς ἐνεργείας τοῦ Παλαιολόγου εἰς τὴν Ἰταλίαν ὅπως ἐπιτύχῃ ἀπὸ τὴν Βενετίαν καὶ τὰς ἄλλας δημοκρατίας τὴν ἐλπιζομένην συνδρομὴν πρὸς ἀπομάκρυνσιν τοῦ κινδύνου τῆς καταρρέσεως τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

Δυστυχῶς οὔτε ἡ ταπεινωτικὴ ἐξώμοσίς του οὔτε αἱ παρακλήσεις του τὸν ἐβοήθησαν διόλου καὶ ἔπειτα ἀπὸ μίαν εἰκοσαετίαν προσπαθειῶν ὁ Παλαιολόγος εἶδε ναυαγήσαντα τὰ σχέδιά του. Τὴν ἱστορίαν τῶν εἰκοσαετιῶν αὐτῶν προσπαθειῶν καὶ ἐλπίδων καὶ ταπεινώσεων τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος ἐρχεται νὰ διαφωτίσῃ ὁ Πολωνὸς ἱστοριογράφος, ἐπὶ τῇ βάσει ἐπίσημων ἐγγράφων. Καίτοι δὲ καθολικὸς, ἐν τούτοις ὁ Χαλέκι προσπαθεῖ νὰ εἶνε ἀμερόληπτος εἰς τὰς κρίσεις του. Μέσα εἰς τὰς τετρακοσίας σελίδας τοῦ γαλλιστὶ γραμμένου ἔργου του εἰκονίζεται ὅλη ἡ πολιτικὴ καὶ θρησκευτικὴ ζωὴ τοῦ Βυζαντίου καὶ ὅλαι αἱ προσπαθεῖαι τοῦ πατριώτου αὐτοκράτορος πρὸς διάσωσιν τοῦ θρόνου του. Δὲν εἰσερχόμεθα εἰς τὸ ἀκανθῶδες ζήτημα ἂν καλῶς ἢ κακῶς ἐσκέπτετο ὅτι διὰ τῆς ὑποταγῆς εἰς τὴν καθολικὴν ἐκκλησίαν τὸ Βυζάντιον θὰ ἐσώζετο. Μία τοιαύτη ἔρευνα θὰ μᾶς παρέσχε πολὺ μακράν. Τὸ γεγονός εἶνε ὅτι μετὰ τὸ ἔργον αὐτοῦ τοῦ κ. Χαλέκι διαφωτίζεται μία ἀπὸ τὰς σκοτεινωτέρας καὶ μᾶλλον ἐνδιαφερούσας σελίδας τῆς ψυχορραγούσης βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας.

ΚΩΣΤΑΣ ΚΑΙΡΟΦΥΛΑΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

- Μαριέτας Μινώτου: «*Παραμύθια ἀπὸ τῆ Ζάκυνθο*» (ἀνατύπωσις ἐκ τοῦ Ἰ. τόμου τῆς «*Λαογραφίας*». Θεσσαλονίκη 1933.
- Valentino Piccoli: «*L'incompiuta*» (Romanzo). Treves, Milano 1933, lire 12.
- «*Περὶ τῆς ἐνώσεως τῆς Ἀγγλικανικῆς ἐκκλησίας μετὰ τῆς Ὁρθοδόξου κ.τ.λ.*» τοῦ Πρωτάνεως τοῦ Πανεπιστ. κ. Κ. Δυοβουνιώτου.
- Γιάννη Κ. Φωτάκη: «*Στὸν Ψηλορείτη*» (νουβέλλα). Ἀθήνα 1933.
- Nicolas Segur: «*Anatole France Anecdodique*». Paris, editeur Albine Michel.
- Τ. Ν. Πιπινέλη: «*Ἡ Μοναρχία ἐν Ἑλλάδι*» (1833—1843). Ἀθήναι, 1932, δραχ. 125.
- Παναγ. Μαυρέα: «*Ἄσκανλος*» (ποιήματα). Ἀθήναι, 1932, δραχ. 20.
- Γιάννη Σφακιανᾶκη: «*Διηγήματα*». Ἡράκλειο Κρήτης, 1933.
- Μιχ. Ροδά: «*Θεατρικὰ Χρονικὰ*» τόμος Β'.
- Σώτου Χονδροπούλου: «*Ἡρώες χωρὶς ἄθλους*» (διηγήματα). Πειραιεύς, 1933, δραχ. 15.
- Μ. Βάλσα: «*Τὸ Δίλημμα*» (σημειωτικὴ δράση σὲ 4 πράξεις). Δράμα, 1933, δραχ. 30.
- Nicolas Segur: «*Le Paradis des Hommes*» (Roman). Paris.
- Δουκιανοῦ: «*Δις κατηγορούμενος ἢ Δικαστήρια*». Μετάφρ. Μ. Δ. Στασινοπούλου. Ἀθήναι, 1933.
- Giorgio Zoras: «*Nel primo Centenario della Costituzione del Regno Ellenico*». Roma, 1933.
- Ἰωάννας Μπουκουβάλα: «*Ἰξόλη*» (μυθιστόρημα) Ἀθήνα, 1933, δρ. 25.
- Δημ. Π. Πασχάλη: «*Βιζύης Ἰωασάφ Μαρμαρᾶς*» (1790—1846) Ἀθήνα.
- Δημ. Π. Πασχάλη: «*Ἀπὸ τοὺς Θρούλους καὶ τὰς παραδόσεις τῆς νήσου Ἄνδρου*». Ἀνδρος, 1933.
- Γ. Σ. Δούρα: «*Τραγῶδια τῆς ζωῆς*». Ἀθήνα, 1933.

ΕΦΗΜΕΡΙΔΕΣ ΚΑΙ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

- Στὴν «*Ἔστια*»: «*Αἱ Φρουλαῖν Ἀρμανσπεργ*». — «*Οἱ ἀφοσιωμένοι τοῦ Βασιλέως*». — «*Βόμβαι ἐπὶ τοῦ πιεστηρίου* (1823 Μεσολόγγι) καὶ ἄλλα τοῦ κ. Γατοπούλου. Τοῦ Ἀνανδρομάρη: «*Ἡ κατάκτησις τῶν Ἀθηνῶν*». — «*Πότε ἤλθαν καὶ πότε ἔφυγαν*. — «*Ὁ Τυρταῖος τοῦ 1815*» (πολὴ ἐνδιαφέρον). — «*Ἡ κακὴ θάλασσα*» (σχετικὰ μετὰ τὴν διαμονὴν τοῦ Σατωβριᾶν στὴν Ἀθήνα). — Ἄρθρο ἐπίσης τοῦ Πρεσβευτῆ κ. Ν. Πολίτη «*Γιὰ τὸ μέλλον τῶν Δελφῶν*».
- Στὰ «*Ἀθηναϊκὰ Νέα*» (25 Μαρτ.): «*Οἱ ἀναφορὲς ἐνὸς ἀστυνομικοῦ κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσολογγίου*». — «*Πολεμικὸ ταχυδρομεῖο*» τοῦ Βλαχομάνη. — «*Τὸ ἔργο τοῦ Καβάφη*» τοῦ Πέτρου Χάρη.
- Στὴν «*Ἑλληνίδα*» (Φεβρ.): «*Λαογραφικὰ Κερκύρας*» τῆς κ. Ἑλένης Θεοτοκῆ Παρασκευοπούλου. — (Μαρτ.) Ἀπόσπασμα ἀπὸ τὴς «*Ἀμαζόνες*» τοῦ Sir Galahad. — «*Ὁ Ταύγετος*» τῆς κ. Ἀθηνᾶς Ταρσοῦλη.
- Στὴν καθημερινὴν «*Πρόδο*» (Ζακύνθος): «*Παναγία ἡ Πενθοῦσα τοῦ Ν. Καντούνη*» τοῦ Μίμη Πελεκάση. — «*Πῶς ζοῦν τὰ χωριά μας*» τοῦ κ. Α. Ζώντου

καὶ Ν. Βερούκιου.—Στις 16 Ἀπριλίου ἐπιστολὴ τοῦ κ. Γρ. Ξενοπούλου, σχετικὴ μὲ τὴν κινηματογράφηση τοῦ *Κακοῦ Δρόμου*.

— Στις «*Μοῦσες*» (Ζακύνθου) τὸ ἱστορικὸ λεξικὸ τοῦ κ. Ζώη ἔχει φτάσει στὸ ψηφεῖο Χ. Πότε θ' ἀποφασίσει ἐπὶ τέλους τὸ Κράτος νὰ φροντίσει γιὰ μιὰ του ἀνατύπωση!

— Στὸν «*Τηλέγραφο*» (Πατρῶν) 26 Ἀπριλ. : «Ἡ ἀρπαγὴ τῆς κόρης τοῦ προξένου τῆς Γαλλίας στὴ Ζάκυνθο ἀπὸ τοὺς πειρατὰς» (1686).

— Στὴν «*Καθημερινή*» σειρὰ ἄρθρων τοῦ κ. Φ. Μιχαλόπουλου γιὰ τὸν Κοραῆ.—«Ὁ Ὄθων καὶ ἡ Ἀμαλία μετὰ τὴν ἐκθρόνισίν των εἰς Βαυαρίαν, τοῦ Φ. Φέλγκερ.

— Στὸ «*Ἐλ. Βῆμα*» (16 Ἀπριλ.) : «Ὁ Παναγιώτης Δοξαράς περὶ ζωγραφίας.—Ἡ τεχνοκριτικὴ μας πρὸ 250 χρόνων» τοῦ κ. Ζαχ. Παπαντωνίου.—«Ἡ ποίησις καὶ ἡ ζωὴ τοῦ Καβάφη» τοῦ κ. Μ. Ροδά.

— Στὸ «*Νεολόγο*» (Πατρῶν) : «Πάσχα τοῦ 1821 τῶν Πατρῶν προσφύγων εἰς τὴν Ζάκυνθον».

— Τὸ φύλλο τῆς 12 Ἰανουαρ. τῆς «*Ἀληθείας*» (Κερκύρας) ἀφιερωμένο στὸν ἀξέχαστο Γ. Θεοτόκη μὲ πλείστες βιογραφικὰς σημειώσεις.—Ὁ κ. Λάνδος ἀναδημοσιεύοντας τὸ ἄρθρο τοῦ κ. Λαμπιλέτ «Μουσικὰ χειρόγραφα τοῦ Μαντζάρου» γράφει σειρὰ ἄρθρων μὲ ἐνδιαφέρουσες πληροφορίες γιὰ τὸν τελευταῖο.—Ἐπίσης «Κοραῆς καὶ Μουστοξύδης».—«Γεροστάτης καὶ Καποδίστριας».—«Τὸ ἀρχειοφυλακεῖο Κερκύρας».—«Ἀνασκαφαὶ εἰς Παλαιοκαστρίτσαν».—«Ἱστορία τῆς Κερκύρας. Σκέψεις, γινῶμαι».

— Στὴν «*Κέρκυρα*» ἀναδημοσιεύονται ἀπὸ διάφορα περιοδικὰ διηγήματα τοῦ Κώστα Θεοτόκη.—Ἐπίσης «Φόρος τιμῆς εἰς μνήμην τοῦ Γκύλφορδ».

— Στὴν *Πρωτὰ*» σειρὰ ὠραίων ἱστορικῶν ἄρθρων μὲ πλῆθος πληροφοριῶν γιὰ τὴ γιορτὴ τῆς 25 Μαρτίου ἀπὸ τὸν Βλαχογιάννη μὲ τίτλον «Δοξασμένη μέρα».—Τοῦ ἴδιου «Πασκαλινὸ ντουφέκι».—«Βουζίκιος» (ἔξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον).—Ἐρωδιότητες περιγραφὰς καὶ ἄρθρα τοῦ Οὐράνη.—«Τὸ Πάσχα στὸ Σολωμικὸ ἔργο» τοῦ κ. Γ. Πράτσικα.—Ἐπιστολὴ τοῦ Ἐδ. Συρρέ στὸ Σικελιανό.

— Στὸ «*Messenger d'Athènes*» : «*Legendes Septinsulaires sur la fête de l'Annonciation.—Le peché de Rhodostami*» (25 Μαρτίου).—«*Folklore zacynthien.—Les legendes des mois.—La pluie d'Avril*» (9 Ἀπριλ).—«*Mai. fils du Soleil et de Rose*» (3 Μαΐου).—«*La litterature de Judas*» (13 Ἀπρ.).—ὅλα τῆς Κας Μαριέττας Μινώτου.—Τῆς ἰδίας : «*Folklore zacynthien.—Le petit Jesus et le vieux Chronos*» (25 Δεκεμβρ. 1932).—Ἐπίσης τοῦ κ. Choisy : «*Sappho ou la dixième Muse*».—«*Un nouveau théâtre antique à Athènes*» τοῦ κ. Φιλαδελφῶς.—«*Myristika*» τοῦ κ. Στ. Δάφνη.—«*Ce que renferme la Gennadeion*».—«*Le voyage de l'Annunzio en Grèce 1895.—Un grec chez les Conquistadores.—Pierre Criticos*» τοῦ κ. Θεόδ. Βελλινίτη.

— Στὴ «*Νέα Ἔστια*» (15 Μαΐου) : «Ὁ Χάρις στὴν Ἑλλάδα τοῦ κ. Σ. Κουγέα.—Στὸ δεκαπενθήμερο ἄρθρο τοῦ κ. Πέτρου Βλαστοῦ «Τὰ χαβιαροσαλάτικα» (πολὺ ἐνδιαφέρον) ποὺ κρίνει γλωσσολογικὰ τὸν Καβάφη, Κάλβο, Παπαδιαμάντη, Κοντυλάκη, Σολωμὸ κ.τ.λ. (1 Ἀπριλ.) : ἀνέκδοτα γράμματα ἐπιφανῶν λογίων πρὸς τὸν βασιλέα Γεώργιο Α΄.

— Στὸν «*Ρυθμὸ*» (Πειραιῶς) : «Σολωμικὴ βιβλιογραφία» τοῦ Ν. Τομαδάκη καὶ Σ. Βογιατζάκη.

ROYAL EXCHANGE ASSURANCE

Ἡ πρώτη

Ἀγγλικὴ Ἀσφαλιστικὴ Ἐταιρία ΠΥΡΟΣ

Ἐργαζομένη ἀπὸ τοῦ 1720 μὲ Κεφάλαια ἰδικά της

Λίρας 18.000.000

Πράκτωρ ἐν Ζακύνθῳ Δ. Β. ΑΝΑΣΤΑΣΙΟΥ

ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΙΔΡΥΘΕΙΣΑ ΤΩ 1841

Κεφάλαια Μετοχικὰ καὶ Ἀποθεματικὰ Δρχ. 1.205.000.000.—
Καταθέσεις (τῇ 31ῃ Δεκεμβρίου 1932) » 7.841.000.000.—

Κεντρικὸν Κατάστημα ἐν Ἀθήναις
Ἵποκταστήματα εἰς ὅλην τὴν Ἑλλάδα
Ἵποκταστήματα καὶ πρακτορεῖα ἐν Αἰγύπτῳ :
Κάιρον, Ἀλεξάνδρεια, Ζαγαζίκι
Ἀνταποκριτὰ εἰς ὅλας τὰς χώρας τοῦ ἔξωτερικοῦ

Ἡ Ἐθνικὴ Τράπεζα τῆς Ἑλλάδος ἐκτελεῖ πάσης φύσεως τραπεζικὰς ἐργασίας εἰς τὸ ἔσωτερικὸν καὶ τὸ ἔξωτερικὸν ὑπὸ ἔξαιρετικῶς συμφέροντος ὄρους. Δέχεται καταθέσεις (εἰς πρώτην ζήτησιν, ἐπὶ προθεσμίᾳ καὶ ταμιευτηρίου) εἰς δραχμαῖς καὶ ξένα νομίσματα μὲ λίαν εὐνοϊκὰ ἐπιτόκια.

HELLENIC BANK TRUST COMPANY NEW YORK, 51 MAIDEN LANE

Ἰδρυθεῖσα ὑπὸ τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης τῆς Ἑλλάδος, συμφώνως μὲ τοὺς νόμους τῆς Πολιτείας τῆς Νέας Ὑόρκης, πρὸς ἔξυπνητέτησιν τῶν ἐν Ἀμερικῇ Ἑλλήνων.

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟΣ
ΔΗΜΟΣΙΑ ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΜΟΥΣΕΙΟ ΛΗΣΟΥΡΙΟΥ

Κεφάλαια ὀλοσχερῶς καταβεβλημένα \$ 1.500.000.—

ΑΝΟΙΞΙΣ! Ἡ ὥραία ἐποχὴ τῶν ἐκδρομῶν
ὄραιοτέρα ἀκόμη διὰν ἔχετε μαζί σας τὸ

KODAK

Νὰ σᾶς διατηρήσῃ ζωντανὲς τὲς ἀναμνήσεις

Χρησιμοποιεῖτε πάντοτε φιλμ

KODAK

ἵνα ἔχετε καλλίτερα ἀποτελέσματα

... ΜΕ ΤΟ ΚΟΔΑΚ

ΒΕΡΙΧΡΩΜ ΦΙΛΜ

Βάλτε στὴ μηχανή σας

ΚΟΔΑΚ ΒΕΡΙΧΡΩΜ ΦΙΛΜ

Τὰ Φωτογραφικὰ Καταστήματα διαθέτουν ὅλα
τὰ μεγέθη τῶν φιλμ

ΚΟΔΑΚ - ΑΘΗΝΑΙ

ΙΑΚΩΒΑΤΕΙΟ

ΤΥΠΟΙΣ: Α. Δ. ΦΡΑΝΤΙΖΕΣΚΑΚΗ, ΣΟΦΙΑΣ 101